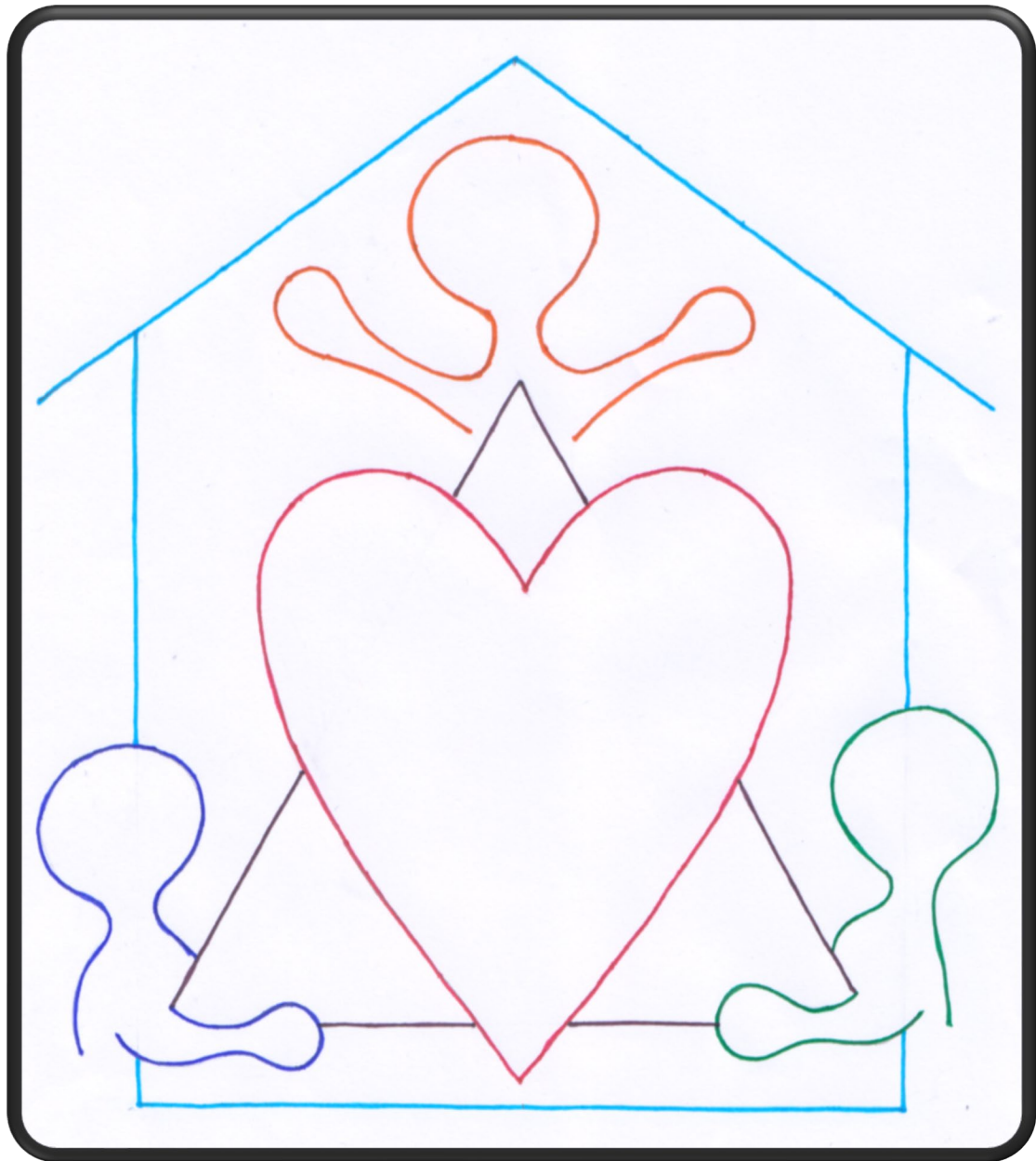

Loyaliteit in de samenwerking: Van hinder naar houden van...

Judith Romijn en Joy Lohof
Project Innoveren en Ondernemen, SW-8-INNOV-17
Opleiding Social Work, Christelijke Hogeschool Ede
Juni 2018

Loyaliteit in de samenwerking: van hinder naar houden van...
Judith Romijn, 140304, Uitstroomprofiel Jeugdzorg/Pedagogiek
Joy Lohof, 150049, Uitstroomprofiel Jeugdzorg/Pedagogiek
Project Innoveren en Ondernemen, eindverslag, SW-8-INNOV-17
Organisatie: Lectoraat Jeugd en Gezin, Christelijke Hogeschool Ede
Opdrachtgever: Martine Noordegraaf
Afstudeercoach: Aletta Simons
Opleiding: Social Work
Plaats: Christelijke Hogeschool Ede
Datum: 02-06-2018
Aantal woorden: 14.750

Voorwoord

Voor u ligt ons onderzoeksverslag met als titel 'Loyaliteit in de samenwerking: van hinder naar houden van...' Wij hebben onderzoek gedaan naar loyaliteit in de samenwerkingsrelatie tussen gezinshuisouders en ouders. De loyaliteitsgevoelens van de jongere kunnen als hinder worden ervaren in de samenwerking met ouders, bijvoorbeeld als ouders de angst hebben dat de gezinshuisouders meer gaan betekenen voor de jongere dan zichzelf. Als de samenwerkingsrelatie tussen ouders en gezinshuisouders constructief is, ervaart de jongere toestemming om te houden van zijn ouders en gezinshuisouders.

Het onderzoek is geschreven in het kader van ons afstudeeronderzoek aan de opleiding Social Work met als uitstroomprofiel Jeugdzorg/Pedagogiek aan de Christelijke Hogeschool Ede. We hebben dit onderzoek uitgevoerd in opdracht van het lectoraat Jeugd en Gezin van de Christelijke Hogeschool Ede. Het onderzoeksverslag levert een bijdrage aan het onderzoek 'Jouw gezin, Mijn zorg?'. In het onderzoek staat de samenwerking tussen gezinshuisouders en ouders centraal. Wij hebben gekozen om binnen de samenwerking ons te richten op het thema loyaliteit.

In dit voorwoord willen we graag een aantal mensen bedanken. Allereerst Martine Noordegraaf, onze opdrachtgever. Zonder haar hadden we het onderzoek niet kunnen uitvoeren. We willen haar bedanken voor de tijd en inzet die nodig was voor ons onderzoek. Als tweede Aletta Simons, onze afstudeerbegeleider. Door de kritische feedback hebben we een mooi eindresultaat kunnen neerzetten. We willen ook de onderzoeksgemeenschap van het lectoraat met de andere studenten bedanken. Door samen te werken en ervaringen en ideeën uit te wisselen, hebben we met hen veel informatie kunnen verzamelen, werden we geïnspireerd en geholpen om met een kritische blik naar ons onderzoek te kijken. Als vierde willen we alle mensen bedanken die we mochten interviewen voor ons onderzoek. We denken hierbij aan de gezinshuisouders en vertegenwoordigers van de organisaties. Zonder deze interviews hadden we dit verslag niet kunnen schrijven. Als laatste willen we onze families en vrienden bedanken voor hun onmisbare steun. Het was een drukke en intensieve tijd, maar zij zijn er altijd voor ons geweest.

Samenvatting

Wanneer jongeren door hun thuissituatie niet meer thuis wonen, kunnen ze in een gezinshuis terecht komen. Jongeren in een gezinshuis hebben verschillende loyaliteiten: de existentiële loyaliteit en de verworven loyaliteit. De existentiële loyaliteit is de unieke band tussen ouders en jongeren. Deze loyaliteit ontstaat door de bloedband. De verworven loyaliteit is een loyaliteit die wordt opgebouwd in gekozen relaties en vormt zich door de dagelijkse investering en verdiensten naar de jongere. In ons onderzoek is de verworven loyaliteit gericht op de band tussen de jongere en gezinshuisouders. Het is van belang dat ouders en gezinshuisouders samenwerken om de loyaliteitsgevoelens van de jongere een plek te geven, zodat een loyaliteitsconflict bij de jongere voorkomen kan worden.

In dit onderzoeksverslag geven we antwoord op de vraag: Welke vaardigheden, houding en kennis over loyaliteit heeft een gezinshuisouder nodig met het oog op het voorkomen van een loyaliteitsconflict bij de jongere in de samenwerking met ouders?

Om antwoord te geven op de hoofdvraag hebben wij allereerst een literatuuronderzoek gedaan naar loyaliteit en waarom het voor gezinshuisouders belangrijk is om kennis te hebben over dit thema. We hebben daarnaast geïnventariseerd welke interventies er zijn ontwikkeld in binnen- en buitenland die zich richten op het versterken van professionele opvoeders in kennis en vaardigheden. De interventies die wij hebben onderzocht moeten zich richten op de samenwerking tussen de professional en de ouder en er is aandacht voor de loyaliteitsgevoelens van de jongere. Daarnaast hebben we verschillende organisaties en gezinshuisouders geïnterviewd. Bij de organisaties hebben we door het afnemen van interviews onderzocht welke ondersteuning zij aanbieden bij het samenwerken met ouders om een loyaliteitsconflict te voorkomen. Aan de hand van de interviews met gezinshuisouders hebben we onderzocht hoe zij een samenwerkingsrelatie met ouders vormgeven om een loyaliteitsconflict te voorkomen en welke wensen gezinshuisouders hebben ten aanzien van ondersteuning.

In ons literatuuronderzoek hebben wij voldoende literatuur gevonden over loyaliteit in het algemeen. Aan de hand van onderzoek naar pleeggezinnen hebben we beschreven welke rol loyaliteit heeft binnen gezinshuizen. Uit de resultaten van ons onderzoek is gebleken dat ontwikkelde interventies nauwelijks onderbouwd zijn vanuit literatuur. In de interviews met de organisaties valt op dat zij op verschillende manieren ondersteuning aanbieden aan gezinshuisouders om gezinshuisouders van kennis te voorzien over loyaliteit en te ondersteunen in het oefenen van vaardigheden en houding om met loyaliteitsgevoelens om te gaan. Gezinshuisouders kunnen duidelijk en onderbouwd beschrijven hoe ze de samenwerking met ouders vormgeven en hebben geen concrete wensen over ondersteuning om met ouders samen te werken. Ze weten waar ze de nodige ondersteuning kunnen vinden. Gezinshuisouders geven aan dat loyaliteit aandacht vraagt en moet krijgen in geboden ondersteuning. Wij bevelen de organisaties aan om de gezinshuisouders te voorzien van kennis over loyaliteit en vaardigheden om met de loyaliteitsgevoelens om te gaan in het samenwerken met ouders. De interventies moeten aansluiten op de praktijk en onderbouwd zijn vanuit literatuur. In de interventie moet aandacht zijn voor loyaliteit en moet het thema concreet gemaakt worden door een werkvorm.

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	3
Samenvatting	4
Inhoudsopgave	5
1. Inleiding.....	6
2. Probleemstelling	8
3. Aanpak.....	11
4. Deelvraag 1.....	14
5. Deelvraag 2.....	19
6. Deelvraag 3.....	23
7. Deelvraag 4.....	28
8. Deelvraag 5.....	32
9. Conclusies en aanbevelingen	35
10. Discussie.....	38
Literatuurlijst.....	40
Bijlage 1 Product.....	44
Bijlage 2 Stakeholderanalyse.....	64
Bijlage 3 Literatuurstudie kernbegrippen	68
Bijlage 4 Literatuur deelvraag 1 en 2	73
Bijlage 5 Interventies.....	75
Bijlage 6 Interviewlijsten.....	89
Bijlage 7 Kernlabelschema's.....	95
Bijlage 8 Inspiratiedag.....	117
Bijlage 9 Interview Leontien Schaeffers.....	119
Bijlage 10 Presentatie	124

1. Inleiding

Naomi is zeventien jaar en woonachtig in een gezinshuis. Haar moeder heeft ernstige psychiatrische problemen en kan niet goed voor haar zorgen. Naomi gaat af en toe in het weekend naar huis, waar zij alles voor haar moeder moet doen. Ze doet wat moeder zegt om de goede vrede te bewaren.

In het gezinshuis is Naomi teruggetrokken en stil. Naomi kwam na een weekend bij haar moeder terug in het gezinshuis. Ze gaf aan dat de sfeer thuis niet leuk was. Een jongere zei toen tegen Naomi: 'Jouw moeder is knettergek'. Naomi zei: 'Toen kon ik niet meer stil zijn. Die heb ik zo geslagen! Het is wel zo, maar dat hoeft zij niet te zeggen. Ik weet dat echt wel maar jij gaat het niet zeggen over mijn moeder!'

De casus maakt duidelijk dat het thema loyaliteit belangrijk is voor een jongere in een gezinshuis. Hij/zij is loyaal aan de eigen ouders en moet zich tegelijkertijd verhouden tot de gezinshuisouders. In de bovenstaande situatie wordt de jongere geconfronteerd met haar moeder. Zij voelt zich aangevallen, omdat er negatief over haar moeder wordt gesproken. Om de loyaliteitsgevoelens van Naomi een plek te geven is het belangrijk dat de gezinshuisouders een samenwerkingsrelatie met moeder aangaan. Ons onderzoek gaat over de ondersteuning die gezinshuisouders nodig hebben om een loyaliteitsconflict te voorkomen.

Jouw gezin, mijn zorg?

In juni 2017 is er een onderzoek gestart, genaamd 'Jouw gezin, mijn zorg?'. Binnen dit onderzoek is ruimte gemaakt voor deelonderzoeken van vierdejaarsstudenten over het thema 'Leren samenwerken' (Noordegraaf, z.d.).

Het onderzoek vindt plaats binnen het werkveld van de gezinshuizen. Dit is nog een relatief onbekende hulpverleningsvorm en hier is weinig onderzoek naar gedaan. In 2012 is het lectoraat Jeugd en Gezin van de Christelijke Hogeschool Ede gestart met een onderzoek binnen gezinshuizen. De focus lag toen op professioneel ouderschap van gezinshuisouders. Dit onderzoek richtte zich op het versterken van interactionele vaardigheden van gezinshuisouders (Noordegraaf, 2016). Na dit onderzoek zijn vervolgvragen geïnventariseerd. De conclusie uit de vraagarticulatie is dat gezinshuisouders zowel ervaringskennis als handelingsverlegenheid hebben in de samenwerking met de ouders van de jongere die in het gezinshuis verblijft (Noordegraaf, 2016, p.3). Het lectoraat heeft deze vraag opgepakt en is een onderzoek gestart, genaamd 'Jouw gezin, mijn zorg?' en doet onderzoek naar de constructieve samenwerkingsrelatie tussen gezinshuisouders en biologische ouders. Het doel is dat het aantal breakdowns van jongeren in gezinshuizen afneemt (Noordegraaf, 2016, p. 1).

Context

Ons onderzoek valt onder het werkveld van de Jeugdzorg. Gezinshuizen vallen onder de Jeugdwet, omdat zij jongeren opvangen en hen ondersteunen. Het overheidsbeleid, waaronder de Jeugdwet, is het macroniveau bij ons onderzoek. Sinds 2015 zijn gemeenten wettelijk verplicht om een uithuisgeplaatste jongere onder te brengen bij een pleeggezin of gezinshuis. Bij de plaatsing van de jongere, hetzij in woonvorm, gezinshuis of pleeggezin, wordt gekeken naar het belang van de jongere (Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2014,

art. 2.3.6). Gezinshuisouders hebben een beroepsregister bij Registerplein, met als doel dat professionals over actuele deskundigheid beschikken en continu blijven ontwikkelen. Binnen de Jeugdwet wordt er gesproken over het Kwaliteitsregister Jeugd (SKJ). Gezinshuisouders moeten zich SKJ registreren als ze werkzaamheden doen die door een geregistreerde professional moet worden uitgevoerd. De registratie van het Registerplein alleen is niet voldoende. Deze registratie is namelijk niet opgenomen in de Jeugdwet, waardoor de kwaliteit voor zorg aan jongeren niet wordt gewaarborgd (Kwaliteitsregister Jeugd, z.d.). Het is daarom belangrijk dat het werkveld van gezinshuizen professionaliseert.

Jeugdzorgorganisaties hebben te maken met het overheidsbeleid. Zij voeren het beleid uit door zich te houden aan de afspraken van de overheid en leveren ondersteuning aan gezinshuizen (Parlan, z.d.). De organisaties vormen het mesoniveau bij ons onderzoek. Gezinshuisouders leveren zorg aan de jongeren van de jeugdzorgorganisaties en ontvangen ondersteuning van de jeugdzorgorganisaties.

Gezinshuizen vormen het microniveau van ons onderzoek. Een gezinshuis is een kleinschalige woonvorm waar uithuisgeplaatste kinderen en jongeren worden opgevangen in een gezin met een normale leefomgeving (Bij ONS, z.d.).

Praktijkprobleem

Vijfenzestig procent van de gezinshuisouders heeft te maken gehad met een breakdown. Er is sprake van een breakdown als jongeren vroegtijdig en ongepland uit het gezinshuis geplaatst worden. De directe aanleiding hiervoor is vaak escalerend probleemgedrag (Noordegraaf, 2016). Een oorzaak van het probleemgedrag kan een loyaliteitsconflict zijn als gevolg van een destructieve samenwerkingsrelatie tussen gezinshuisouders en ouders (Gardeniers & De Vries, 2011).

Slot

In dit verslag onderzoeken wij de ondersteuning die gezinshuisouders nodig hebben om aandacht te geven aan de loyaliteitsgevoelens van uithuisgeplaatste jongeren in de samenwerking met ouders.

In hoofdstuk 2 wordt het praktijkprobleem, de onderzoeksvragen en het onderzoeksdoel beschreven. In Hoofdstuk 3 beschrijven we de methode die gebruikt is bij het uitvoeren van dit onderzoek. Het literatuuronderzoek naar loyaliteit staat in hoofdstuk 4. In hoofdstuk 5 worden interventies behandeld die in binnen- en buitenland zijn ontwikkeld. Hoofdstuk 6 geeft een overzicht van welke ondersteuning organisaties bieden aan gezinshuisouders. In hoofdstuk 7 en 8 wordt er aan de hand van interviews beschreven hoe gezinshuisouders de samenwerkingsrelatie vormgeven en welke vragen en wensen gezinshuisouders hebben ten aanzien van ondersteuning. In hoofdstuk 9 volgt de conclusie en worden aanbevelingen gedaan. Tot slot staat de discussie in hoofdstuk 10 beschreven.

Aansluitend op ons onderzoek hebben wij een gespreksboek als beroepsproduct ontwikkeld dat ingezet kan worden om loyaliteit bespreekbaar te maken. Het product staat beschreven in bijlage 1.

2. Probleemstelling

Praktijkprobleem

Het komt voor dat jongeren vroegtijdig een gezinshuis moeten verlaten. Mogelijke oorzaken van een breakdown zijn dat ouders de plaatsing in het gezinshuis niet kunnen accepteren of dat de samenwerkingsrelatie tussen gezinshuisouders en ouders destructief verloopt (Hage & De Kruijff, 2017) met als gevolg dat een jongere in een loyaliteitsconflict terecht komt (Michielsen, Van Mulligen, & Hermkens, 2010, pp. 25, 26; Noordegraaf, 2016). De jongere ervaart dat de gezinshuisouder en de ouder het niet eens zijn met elkaar en er spanning is. De jongere denkt te moeten kiezen tussen de ouders en gezinshuisouders en durft niet openlijk loyaal te zijn aan beiden. Vooral jongeren zijn hiervoor gevoelig, omdat zij in de puberteit op zoek zijn met wie zij zich en in welke mate willen verbinden (Slot & Van Aken, 2014; Van Stam & Van Dorland, 2013, p. 27). Gezinshuisouders geven aan dat ze het niet gemakkelijk vinden om met de loyaliteit van een jongere om te gaan. Het vraagt om een neutrale houding naar alle partijen toe (Van der Deen, 2011, p. 69). Een constructieve samenwerkingsrelatie tussen gezinshuisouders en ouders is nodig, zodat de jongere loyaal kan zijn naar de ouders en gezinshuisouders.

Stakeholders

Het praktijkprobleem is van invloed op verschillende stakeholders, namelijk de gezinshuisouders, de jongere, de ouders en betrokken organisaties. We gaan per partij beschrijven wat hun relatie is tot het praktijkprobleem. In bijlage 2 wordt aan de hand van een stakeholderanalyse verder uitgewerkt hoe de stakeholders verbonden zijn aan ons onderzoek.

Gezinshuisouders

Het is de taak van de gezinshuisouders om het initiatief te nemen in de samenwerkingsrelatie met de ouders. Zij moeten investeren in een positieve band met de ouders van de jongeren, zodat de ouders weten dat zij gewaardeerd worden. De taak wordt erkend door een aantal gezinshuisouders en zij spannen zich ervoor in (Clarijs, 2015, pp. 358, 359). In het vooronderzoek van 'Jouw gezin, mijn zorg?' wordt aangegeven dat de taak als complex wordt ervaren (Noordegraaf, 2016).

Ouders

Yvonne Aartsen (2016) heeft een onderzoek gedaan naar de samenwerking tussen ouders en pleegouders. Voor dit onderzoek heeft zij een aantal ouders geïnterviewd. Zij geven aan dat het contact met de gezinshuisouders bij hen niet altijd goed verloopt. De gesproken ouders willen gezien worden als volwaardige ouders (Aartsen, 2016, p. 29). Als gevolg van de uithuisplaatsing en het verlies dat ze hun eigen kind niet meer kunnen opvoeden worden heftige gevoelens versterkt als ouders niet als voorwaardig worden gezien (Aartsen, 2016, p. 30). Ouders vinden het belangrijk dat hulpverleners zich in hen verplaatsen en ruimte geven om het ouderschap vorm te geven in de relatie met hun kind (Remmerswaal & De Gouw, 2017, pp. 30, 157). Een belangrijke wens van de ouders is dat er ruimte is voor ouders en familie. Ouders willen graag contact hebben met hun kind, zich welkom voelen in het gezin, overleg en samenwerking met opvoeders en op de hoogte gehouden worden door middel van mail en foto's (De Baat, Spoelstra, Ter Meulen, Stoltenborgh & Vinke, 2014, p. 26). Als

ouders het gevoel krijgen dat ze bij de plaatsing betrokken worden, wordt de kans op weerstand kleiner (Haans, Robbroeckx, Hoogduin & Van Beem-Kloppers, 2010, p. 130).

Jongeren

Jongeren zitten in de puberteit en zijn aan het ontdekken wie ze zijn en waar ze vandaan komen. Zij hebben op deze leeftijd van nature te maken met ontwikkeling van de loyaliteitsgevoelens en kiezen steeds meer met wie hij/zij verbonden willen zijn, hierdoor vormen zij een kwetsbare doelgroep (Slot & Van Aken 2005; Van Stam & Van Dorland, 2013, p. 25). De jongeren in een gezinshuis kunnen in een loyaliteitsconflict terecht komen doordat er geen ruimte is voor de existentiële loyaliteit naar hun ouders en verworven loyaliteit naar hun gezinshuisouders (Michielsen et al., 2010, p. 24). De jongeren kunnen vanuit loyaliteitsgevoelens terughoudend reageren op het aangaan van relaties met gezinshuisouders als zij veroordeling ervaren van ouders (Haans, et al., 2010, pp. 130, 131; Van der Deen, 2011, p. 69).

Organisaties

Een aantal organisaties ondersteunen gezinshuisouders door begeleiding en coaching om een constructieve samenwerkingsrelatie met ouders vorm te geven (Lindhout, z.d.). Het Leger des Heils, Lindhout, Parlan, Pluym en Driestroom zijn stakeholders bij ons onderzoek. Zij zijn betrokken omdat zij gezinshuisouders in dienst hebben of gezinshuisouders als zelfstandig ondernemer zijn verbonden aan deze zorgaanbieders. Het is de taak van de organisaties om de gezinshuisouders te ondersteunen en bij te dragen aan verbetering van een probleemsituatie. Als er sprake is van een destructieve samenwerkingsrelatie is het de taak van de organisatie om de gezinshuisouders te ondersteunen, zodat een loyaliteitsconflict bij de jongere voorkomen kan worden. De organisaties bieden inhoudelijke, persoonlijke en praktische ondersteuning aan de gezinshuisouders. Door deze ondersteuning kunnen gezinshuisouders de jongeren zo goed mogelijk begeleiden (Gezinspiratieplein, 2012).

Oorzaken van het praktijkprobleem

Gezinshuisouders vinden het moeilijk om met de loyaliteit van de jongere om te gaan in de samenwerkingsrelatie met ouders. Het probleem kan zich voordoen in situaties waarin ouders de plaatsing niet accepteren. Ouders worden bij de meeste organisaties vroegtijdig betrokken bij de plaatsing van de jongere (De Baat, et al., 2014, pp. 7, 8). Volgens het document 'Stand van zaken en kennis verzameld Gezinshuizen en de zorg voor jeugd' van de Rudolphstichting en Gezinshuis.com is aangetoond dat een zorgvuldige matching de kans op slagen van een plaatsing vergroot (Gezinspiratieplein, 2012). Een gedragswetenschapper uit onze veldoriëntatie benoemt dat de acceptatie van ouders over de plaatsing of onvoldoende inleving van gezinshuisouders in de ouders mogelijke oorzaken zijn voor een destructieve samenwerking. Uit onderzoek blijkt dat de samenwerkingsrelatie met ouders als complex wordt ervaren. Gezinshuisouders geven de samenwerkingsrelatie met ouders een 5,2 als cijfer (Meuwissen, 2011).

Ter voorkoming van een loyaliteitsconflict bij de jongere is het van belang dat gezinshuisouders beschikken over kennis, houding en vaardigheden over loyaliteit om een samenwerking aan te gaan met ouders.

Onderzoeksvragen

Hoofdvraag: Welke vaardigheden, houding en kennis over loyaliteit heeft een gezinshuisouder nodig met oog op het voorkomen van een loyaliteitsconflict bij de jongere in de samenwerking met ouders?

Deelvragen:

1. Wat is loyaliteit en waarom is het voor gezinshuisouders belangrijk om kennis te hebben van loyaliteit volgens de literatuur?
2. Welke interventies voor professionele opvoeders zijn in binnen- en buitenland ontwikkeld over samenwerken met ouders met daarin aandacht voor de loyaliteit van de jongere?
3. Welke ondersteuning over loyaliteit van de jongere geven organisaties aan gezinshuisouders om een constructieve samenwerkingsrelatie met ouders vorm te geven?
4. Hoe geven gezinshuisouders een constructieve samenwerkingsrelatie met ouders vorm met het oog op het voorkomen van een loyaliteitsconflict bij de jongere?
5. Welke vragen en wensen hebben gezinshuisouders ten aanzien van ondersteuning over de loyaliteit van de jongere om de samenwerking met ouders vorm te geven?

Kernbegrippen

Loyaliteit: Verplichting die mensen voelen in relaties met anderen en de behoefte om rekening te houden met hen (Michielsen, et al., 2010).

Gezinshuisouders: Een echtpaar dat kinderen en/of jongeren in een gezinshuis opvoedt. Minimaal één van de opvoeders heeft een opleiding gevolgd in het sociaal domein (Clarijs, 2015).

Ouders: De biologische ouders en/of stiefouders van de jongere (Van der Pas, 1996).

Professionele opvoeders: Begeleiders die kinderen en/of jongeren op een professionele wijze opvoeden, door kennis en ervaring. Zij hebben een opleiding gevolgd in het sociaal domein. Gezinshuisouders vallen onder de professionele opvoeders (Aartsen, 2016).

Samenwerkingsrelatie: De samenwerking tussen gezinshuisouders en ouders (Egberts, 2007).

Interventies: Middel dat wordt ingezet in de samenwerking, bijvoorbeeld methodiek, werkvorm, hulpmiddel (Nederlands Jeugdinstituut, z.d.).

Ondersteuning: Hulp die gezinshuisouders krijgen van organisaties (Lindhout, z.d.).

Organisaties: Organisaties zijn onze stakeholders die gezinshuisouders scholen en ondersteunen, namelijk Lindhout, Pluyn, Leger des Heils, Driestroom, Parlan.

In bijlage 3 worden deze kernbegrippen verder uitgewerkt.

Onderzoeksdoel

Het doel van ons onderzoek is om inzicht te krijgen in welke vaardigheden, houding en kennis over loyaliteit gezinshuisouders inzetten in de samenwerking met ouders en welke ondersteuning er beschikbaar is die leidt tot deze vaardigheden, houding en kennis. De inzichten verwerken we in een product voor het lectoraat. Wij willen dat dit thema wordt meegenomen in de producten die worden ontwikkeld door het lectoraat voor gezinshuisouders.

3. Aanpak

Om onze hoofdvraag en deelvragen te kunnen beantwoorden, maken we gebruik van verschillende dataverzamelmethode.

Deelvraag 1 en 2 Onderzoek naar literatuur en interventies

Voor de eerste deelvraag hebben we onderzocht wat er in de literatuur beschreven staat over loyaliteit en waarom het belangrijk is voor gezinshuisouders om kennis te hebben van loyaliteit en dit een plek te geven in de samenwerking met ouders. We hebben gebruik gemaakt van de dataverzamelmethode 'tekstbronnen bestuderen' om data te verzamelen die we nodig hebben om de deelvraag te beantwoorden (Van der Donk & Van Lanen, 2015, p. 136). Bij het zoeken naar goede bronnen hebben we criteria en handvatten die worden aangereikt in het boek *Praktijkonderzoek in zorg en welzijn* gebruikt (Van der Donk & Van Lanen, 2015, pp. 323-330). We hebben gebruik gemaakt van het literatuuronderzoek uit ons onderzoeksplan en vakliteratuur die ons is aangereikt in onze verdiepingsminoren over loyaliteit. Ook hebben we gebruik gemaakt van de databanken waar we via de Christelijke Hogeschool Ede toegang voor krijgen, bijvoorbeeld Nederlands Jeugdinstituut, Narcis, SpringerLink en Wiley Online Library. In bijlage 4 staat een overzicht van de literatuur uit de databanken. Als laatste hebben we gebruik gemaakt van de experts (bijlage 2) binnen de onderzoeksgemeenschap en de literatuur die zij gebruiken bij het onderzoek.

Voor deelvraag twee hebben we bestaande interventie geanalyseerd die gericht zijn op samenwerken met aandacht voor de loyaliteit van de jongere. In bijlage 4 staat beschreven welke zoekwoorden wij hebben gebruikt en wat de uitkomsten waren van de databanken. Om een volledig beeld te krijgen van bestaande interventies hebben we in binnen- en buitenland gezocht. We hebben hiervoor gebruik gemaakt van experts binnen de onderzoeksgemeenschap, databases en literatuurverwijzingen in boeken of artikelen (Van der Donk & Van Lanen, 2016, pp.326-328). Er is nog weinig onderzoek gedaan naar gezinshuizen en in het buitenland is deze vorm van hulpverlening minder bekend dan in Nederland. We hebben daarom niet alleen gezocht op interventies die gericht zijn op gezinshuisouders, maar ook op pleegzorg, residentiële zorg en onderwijs.

In de databanken hebben we een aantal interventies gevonden rondom samenwerken met ouders en loyaliteit. We vonden een aantal literatuurstudies over het belang van het opleiden van pleegouders in het samenwerken met ouders en aanbevelingen voor het ontwikkelen van interventies.

Op aanraden van docenten hebben we contact opgenomen met studenten van universiteiten in Nederland en gekeken of er op de databanken van deze universiteiten meer interventies te vinden zijn. Dit bleek niet het geval. We hebben ervoor gekozen om de eerste deelvraag toe te voegen voor onze literatuurstudie over loyaliteit. Voor de tweede deelvraag zijn we met onze kernwoorden gezocht op Google en hebben contact gezocht met organisaties die interventies rondom het thema samenwerken en loyaliteit aanbieden.

De interventies zijn beoordeeld op de inhoud, zodat we konden bepalen of deze passen bij het praktijkprobleem. We hebben hiervoor de volgende criteria opgesteld:

- De interventie leidt tot kennis, houding en/of vaardigheden bij de professionele opvoeders in het samenwerken met ouders.

- De interventie kan worden ingezet in de samenwerking tussen professionele opvoeders en ouders.
- De interventie besteedt aandacht aan de loyaliteit van jongeren (de ouders en de professionele opvoeder).

We hebben de interventies onderverdeeld in twee lijsten. Deze lijsten vormen als het ware een sociale kaart van interventies die ontwikkeld zijn in binnen- en buitenland. In bijlage 5 worden de interventies uitgebreider beschreven.

We zijn ons bewust van de risico's bij het kiezen van de dataverzamelmethode bij deelvraag één en twee. Een risico van bestudeerde tekstbronnen is dat ze gebaseerd kunnen zijn op eigen visie van één persoon of organisatie. Dit geldt ook voor de onderzochte interventies. Een risico kan ook zijn dat niet bij elke interventie beschreven staat of deze effectief is gebleken. Een ander risico is dat we literatuur of andere bronnen verkeerd interpreteren, omdat we de Engelse taal niet volledig beheersen. We hebben verschillende manieren gebruikt om tot een betrouwbaar antwoord op de deelvragen te komen. We hebben de gevonden literatuur en interventies in de onderzoeksgemeenschap gedeeld en besproken of de bronnen bruikbaar waren. De gevonden interventies hebben we getoetst aan onze criteria over loyaliteit.

Deelvraag 3 *Onderzoek naar ondersteuning van organisaties*

Om antwoord te kunnen geven op de derde deelvraag hebben we onderzoek gedaan naar de visie van verschillende organisaties over de samenwerking met ouders en de hieruit voortkomende ondersteuning aan gezinshuisouders. We hebben gebruik gemaakt van de 'bezoeken/bevragen' (Van der Donk & Van Lanen, 2016, pp. 142-147). Vanuit het onderzoek 'Jouw gezin, mijn zorg?' zijn organisaties uitgekozen die onderzocht worden, namelijk Het Leger des Heils, Pluyn, Lindenhout, Driestroom en Parlan. Deze organisaties zijn de stakeholders van ons onderzoek en betrokken, omdat zij gezinshuisouders in loondienst hebben of gezinshuisouders aangesloten zijn als zelfstandig ondernemer bij deze zorgaanbieder. Elk studentenkoppel van de onderzoeksgemeenschap is op bezoek geweest bij één van deze organisaties. Er is een gezamenlijke vragenlijst opgesteld voor het interviewen. Elk koppel heeft twee vragen ingebracht die gericht zijn op de eigen invalshoek. De interviewlijst staat in bijlage 6.1. De antwoorden van de verschillende organisaties op de vragen vormen een database van informatie. De interviews zijn getranscribeerd en verwerkt door te schrappen, labelen en analyseren. Hierbij hebben we gebruik gemaakt van het boek *Basisboek Kwalitatief Onderzoek* (Baarda, De Goede & Teunissen, 2013). Het kernlabelschema staat in bijlage 7.1. Een risico bij het beantwoorden van deze deelvraag is dat we niet zelf bij alle organisaties de interviews hebben afgenomen. Het gevolg kan zijn dat medestudenten niet hebben doorgevraagd op onze invalshoek en wij daardoor niet voldoende of onvolledige informatie hebben ontvangen van de organisatie. Een ander risico van de dataverzamelmethode 'bevragen' is dat we één persoon gesproken hebben die de gehele organisatie vertegenwoordigt. Dit kan leiden tot een eenzijdig beeld van de organisatie. Door met de andere koppels een interviewlijst op te stellen met doorvragen en het doel van de vraag, hebben we geprobeerd elkaar zo goed mogelijk in te lichten.

Deelvraag 4 en 5 *Interviews met gezinshuisouders*

Om de vierde en vijfde deelvraag te beantwoorden hebben we drie gezinshuisouders individueel gesproken en een groepsinterview afgenomen met vijf gezinshuisouders. De gezinshuisouders zijn stakeholders van ons onderzoek. We hebben de interviews samen met een ander koppel afgenomen. Onze onderzoeken sloten op elkaar aan, zodat onze

interviewvragen elkaar konden aanvullen. Door samen te werken hebben we meer interviews af kunnen nemen. We hebben gebruik gemaakt van de dataverzamelmethode 'bezoeken/bevragen' en acht gezinshuisouders gesproken om een beeld neer te kunnen zetten van het vormgeven van een constructieve samenwerkingsrelatie en de verschillende wensen en vragen. Dit aantal geïnterviewden biedt de mogelijkheid om te vergelijken wat overeenkomsten en verschillen zijn. We hebben tijdens de interviews gebruik gemaakt van een vragenlijst die we van tevoren hebben opgesteld (Van der Donk & Van Lanen, 2016, p.204). De vragen komen voort uit de analyse van deelvraag één, twee en drie. De gesprekken hebben we opgenomen, getranscribeerd, gelabeld en geanalyseerd, zodat we een consistent antwoord geven op de deelvraag (Baarda et al., 2013). In bijlage 6.2, 7.2 en 7.3 staan de interviewlijst en het kernlabelschema. Een risico van de dataverzamelmethode is dat we deels afhankelijk zijn van de bereidheid en bereikbaarheid van gezinshuisouders. Om te onderzoeken of de gezinshuisouder bereid is en het praktijkprobleem erkent, stemmen we van tevoren af over ons doel van het interview. Op 17 april is er een ontmoetingsdag georganiseerd op de Christelijke Hogeschool Ede voor alle gezinshuisouders die aan Gezinshuis.com verbonden zijn. Op deze dag hebben wij gebruik gemaakt van de walkthrough. De walkthrough is een strategie om de uitkomsten in de praktijk te testen en data te verzamelen om te evalueren (Van der Donk & Van Lanen, 2011, pp. 288, 289). Wij hebben de walkthrough gebruikt om te checken wat andere gezinshuisouders vonden van de wensen uit de interviews.

4. Deelvraag 1

Wat is loyaliteit en waarom is het voor gezinshuisouders belangrijk om kennis te hebben van loyaliteit volgens de literatuur?

Inleiding

In dit hoofdstuk beschrijven we wat in de literatuur staat beschreven over het begrip loyaliteit. Daarna maken we de koppeling met de doelgroep van ons onderzoek, de gezinshuisouders. We geven weer waarom het volgens de literatuur belangrijk is om kennis te hebben over en aandacht te geven aan loyaliteitsgevoelens.

Loyaliteit

Loyaliteit wordt omschreven als trouw aan mensen met wie iemand een relatie heeft. Deze trouw maakt dat deze mensen voorrang hebben bij het aangaan van een band (Boszormenyi-Nagy & Krasner, 1994). Door de loyaliteit houdt men rekening met de belangen en verwachtingen van anderen. Er wordt vooral in familierelaties gesproken over loyaliteit (Boszormenyi-Nagy, 2000; Dillen, 2004, p. 50). Loyaliteit is een gegeven dat centraal staat in het functioneren van het kind tot en met de volwassenheid en is van invloed op de keuzes die tijdens het leven worden gemaakt (Boszormenyi-Nagy, 2000, p. 28).

Contextuele benadering

Loyaliteit is een begrip dat past binnen de contextuele benadering. De contextuele benadering is in de jaren vijftig ontstaan. Een aantal therapeuten, zoals Boszormenyi-Nagy, hebben zich verdiept in de individuele therapie voor kinderen en psychotische volwassenen. Er ontstond een nieuwe visie op de gezinstherapie, over het belang van contextueel inzicht en hoe dit zich uit in relaties. In de jaren zestig ontdekte een aantal gezinstherapeuten dat hun werk niet alleen gericht moest zijn op het gezin en het hier en nu. Deze inzichten hebben geleid tot de contextuele benadering. De contextuele benadering is een levensvisie waarbij de lasten, vragen en problemen van de cliënt nooit op zichzelf staan, maar in de context worden gezien (Van der Meiden, 2005). Ivan Boszormenyi-Nagy (afgekort met Nagy) wordt als de grondlegger van de contextuele benadering gezien. In zijn gedachtegoed neemt loyaliteit een belangrijke plaats in (Onderwaater, 2003).

Met het begrip context bedoelt Nagy de huidige relatie, de relaties uit het verleden en in de toekomst (Onderwaater, 2003, pp. 38-39). De contextuele benadering is gericht op de verbinding van een persoon en de betekenisvolle relaties over de verschillende generaties. Iedereen is een onderdeel van zijn netwerk en de verhoudingen ervan (Boszormenyi-Nagy, 2000, pp. 18-20; Michielsen et al., 2010, pp. 19, 23). Het doel van de contextuele benadering is dat gezinsleden vertrouwen krijgen in elkaar, werken aan een evenwichtige balans tussen geven en nemen en leren verantwoordelijk te zijn voor zichzelf en anderen. De hulpverlener wil de moeilijkheden in het heden oplossen, door verbanden te leggen met verleden en toekomst (Dillen, 2004, p. 33).

Existentiële loyaliteit

Het begrip loyaliteit kun je onderverdelen in existentiële loyaliteit en verworven loyaliteit.

De existentiële loyaliteit is de unieke band tussen ouders en hun kinderen en verbindt de ene generatie met de andere (Onderwaater, 2008). De existentiële loyaliteit is een gegeven, en kun je niet uitkiezen. Deze loyaliteitsbanden zijn het sterkst, omdat ze ontstaan door leven te ontvangen en leven te geven (Dillen, 2004, p. 51). De band ontstaat door de gezamenlijke geschiedenis van de familie en instandhouding van het biologische leven (Maaskant, 2007, p. 17). Het kind krijgt het leven van zijn ouders, daardoor ontstaat er een onomkeerbare band, wederzijdse rechten en verplichtingen, verdiensten en schulden, die verder in de relatie vorm krijgen. De band kan niet meer verbroken worden, hoe de relatie ook wordt ervaren. Daarom wordt existentiële loyaliteit ook wel een 'zijnsgegeven' genoemd (Michielsen, et al., 2010, pp. 23, 24). In het begin van het leven is het kind volledig afhankelijk van de zorg van zijn ouders en zijn de ouders hiervoor verantwoordelijk. Dit maakt de band tussen het kind en de ouder asymmetrisch, want de ouder geeft en het kind ontvangt. Naarmate het kind ouder wordt, nemen de verantwoordelijkheden van de ouder naar het kind af en neemt de verantwoordelijkheid toe van het kind naar zijn ouder (Krasner & Nagy, 1973).

Verworven loyaliteit

De verworven loyaliteit is een vorm van loyaliteit die wordt opgebouwd in gekozen relaties, bijvoorbeeld die van een partner, vrienden, klasgenoten en burens. Bij verworven loyaliteit dragen beide partijen net zoveel verantwoordelijkheid voor een goede balans binnen de relatie. Deze vorm van loyaliteit wordt daarom ook wel symmetrisch genoemd (Michielsen et al., 2010, pp. 23-24). De verworven loyaliteit tussen de jongere en de gezinshuisouder vormt zich door de dagelijkse investering en verdiensten naar de jongere. De gezinshuisouder is beschikbaar, zorgt voor de jongere, gaat in op de behoeftes, geeft de jongere liefde en aandacht en biedt een veilige plaats om zich te ontplooien (Maaskant, 2007, p. 17; Michielsen et al., 2010, p. 24).

Loyaliteitsconflict

Als de jongere niet openlijk loyaal kan zijn tegenover zijn ouders, door een andere relatie of niet loyaal kan zijn tegenover de ander omwille van zijn ouders, ontstaat er een loyaliteitsconflict (Michielsen et al., 2010, pp. 25, 26). Het loyaliteitsconflict kan op verschillende manieren tot uiting komen. Nagy gebruikt het begrip gespleten loyaliteit wanneer een jongere als het ware wordt gedwongen te kiezen tussen beide ouders (Dillen, 2004). Als een jongere in een gezinshuis opgroeit, wordt gesproken over gespleten loyaliteit wanneer hij/zij het gevoel heeft te moeten kiezen tussen de ouders en gezinshuisouders. Als ze loyale gevoelens hebben naar ouders voelen ze zich ontrouw aan de gezinshuisouders. Andersom kunnen ze het gevoel hebben de ouders af te vallen, wanneer ze loyaal zijn aan de gezinshuisouder (Gardeniers, De Vries, 2011). Een andere uitingsvorm van een loyaliteitsconflict is onzichtbare loyaliteit. Van deze vorm is sprake wanneer de ene ouder de loyaliteit aan de andere ouder niet erkent. De jongere kan hierdoor het gevoel krijgen niet openlijk loyaal te mogen zijn. Door middel van non-verbaal, onzichtbaar gedrag kan de jongere ruimte geven aan de loyale gevoelens (Nederlands Jeugdinstituut, z.d.^a).

Risico van een loyaliteitsconflict

Door verschillende generaties heen kunnen de gevolgen van een loyaliteitsconflict zichtbaar en merkbaar blijven. Een ouder kan bijvoorbeeld bepaald gedrag vertonen, waarbij hij loyaal is aan zijn eigen ouder (Slot & Van Aken, 2005). De gevolgen kunnen zich op verschillende levensgebieden uiten, zoals relationele problemen, depressief gedrag, psychosomatische

problemen en gedragsproblemen (Van der Pas, 1998). Wanneer de jongere niet openlijk loyaal kan zijn aan wie hij/zij wil, kan de jongere zich niet goed ontwikkelen op dit gebied. Een mogelijk gevolg is een 'roulerende rekening'. Een roulerende rekening ontstaat door het tekortschieten van ouders en kan aan de volgende generatie worden doorgegeven (Haans, et al., 2010, p. 116). Wanneer de jongere zelf beschadigd is, kan het moeilijk zijn om later een emotionele verbinding met anderen aan te gaan. Op basis van wat de jongere tekortgekomen is, verwerft hij/zij destructief recht. Een destructief recht is als er onrecht is aangedaan en de persoon onbewust een ander onrecht aandoet (Haans, et al., 2010; Michielsen et al., 2010). De ouder kan erkenning verwachten van het eigen kind, wanneer hij/zij deze niet heeft ontvangen van de eigen ouder. Door deze actie wordt onrecht veroorzaakt bij de ander (Michielsen et al., 2010).

Oorzaken van een loyaliteitsconflict

Oorzaken van een loyaliteitsconflict kunnen zijn dat ouders het niet eens zijn met de plaatsing van de jongere of dat de gezinshuisouders negatief spreken over de ouders (Dillen, 2004, p. 52-53). Wanneer gezinshuisouders positief staan ten opzichte van het gezin van herkomst, komt dit ten goede aan de steun die ouders geven aan de plaatsing (Hedin, Hojer, Brunnberg, 2012; Hedin, 2014; Salas Martinez, 2016). Een andere oorzaak voor een loyaliteitsconflict is een destructieve samenwerking tussen gezinshuisouders en ouders (Aartsen, 2016, pp. 6,12). De jongere ervaart dat de gezinshuisouders en ouders het niet eens zijn en heeft daardoor het idee te moeten kiezen. Om de loyaliteitsgevoelens van de jongere een plek te geven is het van belang dat de gezinshuisouder een constructieve samenwerkingsrelatie vormgeeft met de ouder. Over pleegzorg wordt geschreven dat de relatie tussen pleegouders en ouders een belangrijke invloed heeft op de relatie tussen de pleegouders en de jongere (Anderson, 2009; Moyers, Farmer & Lipscombe, 2006). Als de gezinshuisouder kennis heeft van hoe het thema loyaliteit speelt voor de jongere kan deze ook op een adequate manier reageren. Dit is van belang wanneer de jongere terughoudend reageert op het aangaan van een relatie met de gezinshuisouder (Haans, et al., 2010, pp. 130-131; Van der Deen, 2011, p. 69). Volgens Leathers (2003) is het een uitdaging voor pleegouders om een goede band tussen de jongere en ouders te stimuleren en een loyaliteitsconflict te voorkomen. Een belangrijke schakel is de relatie die de pleegouders en ouders met elkaar hebben. Wanneer ouders en pleegouders samenwerken, geven ze de jongere gelegenheid om naar beiden loyaal te zijn (Aartsen, 2016; De Baat & Berg- Le Clercq, 2013; Hage & De Kruijff, 2017).

Loyaliteit in het gezinshuis

Loyaliteit is een thema dat speelt voor jongeren in een gezinshuis. Maaskant en Reinders beschrijven in het boek *Het pleegkind* (2010) dat pleegkinderen te maken hebben met twee soorten opvoeders, namelijk de ouders en pleegouders. Dit kan lastig zijn voor een kind, omdat het graag wil voldoen aan de wensen en eisen van zowel de ouders als de pleegouders. Als deze wensen en eisen niet hetzelfde zijn of op gespannen voet staan met elkaar kan het kind worstelen met loyaliteitsproblemen (Maaskant & Reinders, 2010). Jongeren in een gezinshuis hebben net als pleegkinderen te maken met twee soorten opvoeders. Hoe loyaliteit speelt binnen het gezinshuis wordt duidelijk door een blog van een gezinshuisvader. *'Gek word ik er soms van. Loyaliteit is zo mooi maar ook zo lastig in ons gezinshuis. Hoe kun je samenleven met kinderen die niet in je gezinshuis willen zijn. En ze toch op een of andere manier zien en voelen dat dit goed is voor hen op dit moment. Ze worden toch onbewust zo beïnvloed door mensen waar ze wel een bloedband mee hebben.'*

Dat ze onbewust in een spagaat terecht komen (Bolks, 5 april 2018). De gezinshuisvader beschrijft dat ze in het gezinshuis merken dat de balans tussen existentiële en verworven loyaliteit botsen met elkaar. Het vraagt geduld en energie om met het gedrag van het kind om te gaan dat volgt op deze botsing. De gezinshuisvader benoemt dat het belangrijk is om te accepteren dat de loyaliteit richting ouders er is en dat je daar niet omheen kunt. De ouder is belangrijk in het leven van een kind. De gezinshuisvader probeert zoveel mogelijk verbinding te zoeken met de familie van het kind, zodat zij een plek kunnen krijgen in het leven van het kind (Bolks, 5 april 2018).

Loyaliteit van de jongere

De jongeren in het gezinshuis zijn extra kwetsbaar als het gaat om loyaliteit. De jongere zit in de puberteit. In deze levensfase ontwikkelt de jongere zijn identiteit en kiest steeds meer met wie hij/zij verbonden wil zijn (Jagersma, 2012, p. 10; Van Stam & Van Dorland, 2013, p. 25). Het is belangrijk dat de gezinshuisouders zich hiervan bewust zijn, zodat zij op een goede manier ruimte kunnen geven aan ontwikkeling van de jongere. Wanneer de gezinshuisouder dit niet doet of wanneer de ouder hier niet genoeg ruimte aan geeft, ontstaat het risico op een loyaliteitsconflict (Michielsen et al., 2010, pp. 25, 26). De mogelijke gevolgen staan bij de risicofactoren van een loyaliteitsconflict beschreven.

Loyaliteit van de ouder

De gezinshuisouder heeft niet alleen te maken met de loyaliteitsgevoelens van de jongere, maar ook met die van de ouders. Daar waar de gezinshuisouder betrokken is vanuit professionaliteit, is de ouder betrokken vanuit loyaliteit (Egberts, 2007, pp. 27, 42). Wanneer de gezinshuisouder ruimte geeft aan de ouders om een rol te spelen in het leven van de jongere, zal de samenwerking beter verlopen en zal ook de jongere meer goedkeuring ervaren voor de plaatsing van zijn ouders (De Baat, Spoelstra, Ter Meulen, Stoltenborgh & Vinke, 2014, p. 26; Remmerswaal & De Gouw, 2017, pp. 30, 157). Een van de grootste angsten van ouders is dat de opvoeder de rol van de ouder helemaal overneemt en ze niets meer in kunnen brengen in het leven van het kind. Wanneer er ruimte wordt gegeven aan de ouder in het leven van het kind nemen deze angstgevoelens af (Nesmith, 2017). Wanneer het gaat om de rol die ouders en gezinshuisouders hebben, kan ook gesproken worden over roldifferentiatie. Dit houdt in dat er bij een uithuisplaatsing duidelijkheid ontstaat tussen ouders en gezinshuisouders over de verschillende rollen en de invulling daarvan. Roldifferentiatie slaagt als ouders in staat zijn om te accepteren dat de gezinshuisouders ook opvoeders zijn van de jongere en wanneer er een besef komt dat er gezamenlijke verantwoordelijkheid is over het kind (Haans et al., 2010, p. 42).

Loyaliteit van de gezinshuisouder

De gezinshuisouder heeft zelf ook een gezin van herkomst waar hij of zij existentieel verbonden mee is. De manier waarop de gezinshuisouder is opgevoed, wat hij of zij heeft meegemaakt en hoe hij of zij zich ontwikkeld heeft, spelen mee in de loyaliteitsgevoelens van de gezinshuisouder zelf (De Vries, 2017). De gezinshuisouder heeft te maken met loyaliteit richting eigen kinderen die in het gezinshuis wonen. Door de eigen ervaringen van de gezinshuisouder zelf, zijn er bepaalde verwachtingen richting de jongere en de ouder. Het is belangrijk dat de gezinshuisouder zich bewust is van de verwachtingen, zodat hij/zij kan nagaan of de verwachtingen reëel zijn. Als de gezinshuisouder bijvoorbeeld loyaal is naar de eigen ouder door elk weekend langs te gaan, kan er een verwachting naar de jongere zijn om ook bij de eigen ouder langs te gaan om te laten zien dat hij/zij loyaal is. Het

is de kunst om als gezinshuisouder meerzijdig partijdig te blijven ten opzichte van de jongere en de ouder (Michielsen et al., 2010). Meerzijdig partijdig houdt in dat de gezinshuisouder betrokken is op alle partijen (Boszormengyi-Nagy, 2000, pp. 55-56). De gezinshuisouder gaat zich beurtelings inleven in elke persoon die betrokken is en toont begrip voor de investering van elk persoon (Michielsen et al, 2010, P. 31).

Conclusie

In dit hoofdstuk is uitgelegd welke begrippen horen bij loyaliteit, zoals existentiële en verworven loyaliteit en het loyaliteitsconflict. Het risico van een loyaliteitsconflict is dat het invloed heeft op de volgende generaties. In de toekomst kan de jongere te maken krijgen met relationele of psychosomatische problemen.

Vervolgens hebben we gekeken naar waarom het belangrijk is dat gezinshuisouders kennis hebben van het begrip loyaliteit. In het werken met de jongere hebben gezinshuisouders rekening te houden met de loyaliteit tussen de jongere en de ouder en de loyaliteit tussen de jongere en henzelf. De jongere is op een kwetsbare leeftijd. Hij/zij zit in de puberteit en is bezig met het ontwikkelen van zijn identiteit. Hier hoort bij dat de jongere kiest met wie hij/zij verbonden wil zijn. De ouder heeft te maken met rouw- en verliesgevoelens als gevolg van de uithuisplaatsing. Een van de grootste angsten van ouders is dat de gezinshuisouder de rol van de ouder overneemt en de ouder geen betekenis heeft in het leven van de jongere. De gezinshuisouder heeft een eigen gezin van herkomst. De verwachtingen die vanuit het verleden voortkomen zijn van invloed op het handelen van de gezinshuisouder. Het is belangrijk dat er wordt samengewerkt tussen de ouder en gezinshuisouder. De ouder ervaart zo dat hij/zij wordt betrokken bij de opvoeding van de jongere. Als er een constructieve samenwerkingsrelatie is, ervaart de jongere toestemming om loyaal te zijn aan de ouders en gezinshuisouders.

5. Deelvraag 2

Welke interventies voor professionele opvoeders zijn in binnen- en buitenland ontwikkeld over samenwerken met ouders met daarin aandacht voor de loyaliteit van de jongere?

Inleiding

Uit de literatuur blijkt dat het thema loyaliteit binnen gezinshuizen speelt en dat het belangrijk is dat gezinshuisouders hier op een adequate manier aandacht aan geven en mee omgaan. Wij hebben onderzocht welke interventies er al zijn ontwikkeld in binnen- en buitenland die zich richten op het samenwerken met ouders. Het werkveld van de gezinshuizen is nog onbekend en vol in ontwikkeling. We beschrijven allereerst een aantal interventies, waarin loyaliteit een belangrijk thema is. Vervolgens zullen we kort een aantal andere interventies beschrijven die we hebben gevonden en ook aansluiten bij ons onderzoek, maar waarin minder aandacht wordt besteed aan loyaliteit. Meer informatie over de interventies is te vinden in bijlage 5.

Interventies

Driehoekskunde

Driehoekskunde is een visie die de professionals bewust wil maken van de verantwoordelijkheid van de professionals in het samenwerken met ouders. De kerngedachte van driehoekskunde is dat er op de basis van de driehoek (ouders en professionals) goed samenwerken, zodat de top (cliënt) zich kan ontwikkelen. Loyaliteit is een van de kernpunten in de samenwerking met ouders, die van invloed is op de hele driehoek (Egberts, persoonlijke communicatie, 15 maart 2018).

Driehoekskunde wordt bekend gemaakt door lezingen en trainingen die worden gegeven door Chiel en Sjoerd Egberts. Zij werken vanuit de organisatie Drienamiek. Drienamiek biedt het volgende aan: lezingen, trainingen aan professionals, individuele begeleiding aan vastgelopen driehoeken en trainingen om de individuele driehoeken te begeleiden. In de trainingen wordt er vooral gebruik gemaakt van casuïstiek en aanreiken van handvatten (Drienamiek, z.d.).

Aansluiting bij ons onderzoek

Het werkveld waar het aanbod van de driehoekskunde zich op richt, is voornamelijk de leefgroep in de Gehandicaptenzorg. Wij denken dat de driehoekskunde een visie is die ook toepasbaar is binnen het werkveld van de gezinshuizen. Binnen gezinshuizen is sprake van dezelfde driehoeksrelatie van ouder, kind en professional en vormt de samenwerking tussen de ouders en de gezinshuisouders de basis van de driehoek. Een andere overeenkomst tussen de doelgroep waar de driehoekskunde zich op richt en gezinshuizen, is dat de cliënt niet meer thuis woont bij zijn ouders, maar afhankelijk is van zorg van anderen. De belangrijkste reden dat de interventie aansluit bij ons onderzoek is omdat het thema loyaliteit benadrukt wordt in de trainingen. Driehoekskunde is niet een interventie die professionals kunnen inzetten in de samenwerking met ouders, maar wij denken dat het een belangrijke interventie van organisaties kan zijn om professionals bewust te maken van de loyaliteit die speelt in de samenwerking. Dit sluit ook aan bij het doel van Drienamiek, namelijk de

professionals bewust maken van de verantwoordelijkheid in de samenwerking en welke rol loyaliteit hierin speelt.

Met twee families leven

'Met twee families leven' is een training die wordt gegeven vanuit Gezinspiratieplein. Door kennis en ervaring uit te wisselen met gezinshuisouder, pleegouders en andere professionals wil Gezinspiratieplein de professionals versterken in de persoonlijke en professionele ontwikkeling (Gezinspiratieplein, z.d.^a).

'Met twee families leven' is een training die zich baseert op de systeem pedagogische theorie. In de training wordt aandacht besteed aan wat het systeem inhoudt en welke personen er bij het systeem horen (Gezinspiratieplein, z.d.^b). De training richt zich op de onzichtbare laag van de gevoelens en verbanden. Gezinspiratieplein probeert gezinshuisouders bewust te maken van de eigen rol en plek binnen het systeem (De Vries, persoonlijke communicatie, 12 april 2018).

In de training wordt gebruikt gemaakt van verschillende werkvormen die het systemische denken praktisch en zichtbaar maken. De eerste en belangrijke werkvorm is casuïstiek. Daarnaast wordt er gewerkt met opstellingen. De deelnemers spelen als het ware een casus uit en leven zich in. De onderliggende dynamiek wordt zichtbaar en voelbaar (De Vries, persoonlijke communicatie, 12 april 2018; Gezinspiratieplein, z.d.^b).

Aansluiting bij het onderzoek

De training sluit aan bij ons onderzoek om meerdere redenen. De training legt als het ware een basis onder de samenwerking met ouders. De gezinshuisouder wordt bewust van het belang van samenwerken en krijgt meer oog voor de patronen en gevoelens die hierin kunnen meespelen. Vanuit de kennis en ervaring die wordt opgedaan tijdens de training, kan de gezinshuisouder op een adequate manier reageren op loyaliteitsgevoelens. Er is oog en begrip voor hoe ouders en kinderen de uithuisplaatsing ervaren. Vanuit deze 'basiskennis' kan de gezinshuisouder interventies doen om die loyaliteit een juiste plek te geven. Door gebruik te maken van opstellingen ervaart de gezinshuisouder hoe het kind of de ouder de loyaliteit ervaart en waarom daar bepaald gedrag te zien is.

Een contextuele kijk op Jason en zijn familie

In 2014 heeft Leontien Schaeffers, contextueel therapeut, een interventie ontwikkeld in de vorm van een workshop. Aan de workshop kunnen ouders en zorgouders, zoals pleegouders of gezinshuisouders deelnemen (Schaeffers, 2014, p. 4).

De workshop draait om de casus van Jason. Jason is een jongere van achttien jaar die in een meeleefgezin woont. De andere betrokken personages zijn Kelly (zus), John (vader) en Lilian (moeder). De personages zijn weergegeven in een genogram, dat wordt geprojecteerd middels een PowerPointpresentatie, en vertellen elk hun eigen verhaal. De verhalen bevatten contextuele thema's. Het is de bedoeling dat de deelnemers in gesprek gaan over deze thema's. De verhalen raken aan de eigen beleving, waardoor er begrip kan ontstaan, maar zijn bewust ook anders, zodat de deelnemers kunnen oefenen vanuit de meerzijdige partijdigheid naar de ander te kijken (Schaeffers, 2014, pp. 4, 6; Schaeffers, persoonlijke communicatie, 19 april 2018).

Aansluiting bij ons onderzoek

De interventie sluit goed aan binnen ons onderzoek. Het unieke aan de workshop is dat ouders en zorgouders samen deelnemen aan het programma. Door in gesprek te gaan, komt herkenning en begrip tot stand. Dit komt de samenwerking ten goede. De interventie sluit goed aan bij ons onderzoek, omdat deze gebaseerd is op het contextuele gedachtegoed. Er is aandacht voor het gehele systeem, dat van de zorgouders en de ouders, broers en zussen. Het thema loyaliteit wordt bespreekbaar gemaakt. Daarnaast leren de deelnemers vanuit een houding van meerzijdige partijdigheid naar de betrokkenen te kijken.

Overige interventies

In Nederland worden verschillende trainingen gegeven die aansluiten bij het thema van ons onderzoek. Zo traint Pleegzorgadvies pleegouders door de cursus 'Gedeeld Opvoederschap' aan te bieden. In deze training worden handvatten gegeven voor een constructieve samenwerking tussen de pleegouders en ouders (Engelhart, persoonlijke communicatie, 26 maart 2018; Pleegzorgadvies, z.d.). Ook de training 'Pleegouders in hun kracht' (Juzt, z.d.; Kruis, 2015; Kruis, persoonlijke communicatie, 15 maart 2018) en de Dushi opleiding (Dushi Huis, z.d.; Haarman, persoonlijke communicatie, 9 april 2018) gaan in op de samenwerking met ouders en een onderdeel van de training is het thema loyaliteit. Het doel is de pleegouder of sociaal werker op te leiden in het samenwerken met ouders. Een andere training die aansluit bij ons onderzoek is de training 'Oudercommunicatie' van Obruni. Deze training wordt gegeven aan leerkrachten. Leerkrachten hebben ook te maken met het samenwerken met ouders. Een van de specifieke onderwerpen in deze training is 'loyaliteitsdriehoeken'. Door middel van het invullen van samenwerkingsdriehoeken wordt duidelijk hoe loyaliteit speelt in de samenwerking. De leerkracht wordt zich bewust van de eigen loyaliteit, van die van de leerling en de ouder (Obruni, z.d.; Van der Houten, persoonlijke communicatie, 28 maart 2018). Ook in het 'Handboek Ouderbetrokkenheid 3.0' (De Vries, 2017) en de handreiking 'Oudergesprekken' worden de loyaliteitsdriehoeken gebruikt als middel om leerkrachten bewust te maken van loyaliteiten die aanwezig zijn (Rikkers, 2012).

Er zijn verschillende vormen waarop professionals worden bereikt en getraind in het samenwerken met ouders. Zo zijn er magazines die worden gebruikt om professionele opvoeders in te lichten. In het magazine van de organisatie Bij ONS staan verschillende artikelen, waarin het thema loyaliteit aan de orde komt (Bij ONS, z.d.). In het RiseMagazine is een themanummer gewijd aan het samenwerken tussen ouders en pleegouders. Het magazine bevat verhalen en oefeningen die erop gericht zijn om de lezer aan het denken te zetten. De vragen en reflecties kunnen zowel individueel als in een groep behandeld worden (Rise, z.d.; Rise, 2009). Ook de interventie 'Working with birth parents' kan individueel en in een groep behandeld worden. De interventie is een online pakket dat kennis, oefeningen en vragen bevat rondom het samenwerken met ouders (Department for Education, z.d.; Fostering and Adoption, z.d.).

Naast magazines is er ook een DVD die bijdraagt als interventie. Op de DVD 'Foster parents speak' vertellen tien pleegouders hun verhaal. De pleegouders delen technieken en strategieën die zij toepassen om de communicatie en samenwerkingen aan te gaan en te verbeteren. Bij de DVD wordt een handleiding aangeboden met daarin vragen om het gesprek op gang te brengen (Adoptive And Foster Family Coalition, z.d.; New York State Citizens' Coalitions for Children, z.d.).

Er zijn nog meer documenten, artikelen, websites of andere bronnen, waarin werkzame elementen, tips, handvatten en aandachtspunten beschreven worden voor het werken met ouders en omgaan met loyaliteit. Deze interventies staan uitgebreid beschreven in bijlage 5.

Conclusie

We hebben drie interventies besproken die goed aansluiten bij ons onderzoek, omdat het thema loyaliteit daarin uitvoerig wordt behandeld. Daarnaast is er kort beschreven welke andere interventies ontwikkeld zijn. In deze interventies wordt genoemd dat het samenwerken belangrijk is om de loyaliteit van de jongere goed te laten kunnen ontwikkelen. Het is ons opgevallen dat de meeste interventies gericht zijn op het gedragsniveau en niet op de onderliggende laag van gevoelens en gedachten die spelen en ook de laag van de onzichtbare verbindingen, waarin loyaliteit een rol speelt. De vertegenwoordigers van de drie belangrijkste interventies, benoemen allemaal dat het oog hebben voor loyaliteit en het systeem van de jongere een basishouding van professionals zou moeten zijn. Het is niet een interventie of methodiek die af en toe ingezet kan worden, maar er moet een besef zijn dat de loyaliteit altijd meespeelt (Egberts, persoonlijke communicatie, 15 maart 2018; De Vries, persoonlijke communicatie, 12 april 2018; Schaeffers, persoonlijke communicatie, 19 april 2018). Er zijn een aantal interventies, waarin werkvormen worden gebruikt om loyaliteit bespreekbaar te maken. Er wordt vooral gebruikt gemaakt van casuïstiek en meestal wordt deze vanuit het werkveld ingebracht. Ook worden er verschillende opdrachten gedaan zoals het invullen van loyaliteitsdriehoeken.

Iets anders dat ons is opgevallen, is dat we maar weinig interventies hebben gevonden via de databanken en dat er een groot aantal van de interventies is gebaseerd op de praktijk. Er is bijvoorbeeld een vraag vanuit het werkveld of de interventie wordt afhankelijk van de inbreng van de deelnemers vormgegeven. We denken enerzijds dat dit goed is, dat de interventie aansluit bij het werkveld en ook praktisch is. Anderzijds denken we dat het belangrijk is dat de interventies onderbouwd en verantwoord worden vanuit literatuur. Het toevoegen van literatuur laat zien dat de interventie niet op zichzelf staat, maar kan worden onderbouwd vanuit de visie van experts. Ook geeft literatuur verdieping aan de interventie. De gezinshuisouder krijgt een theoretisch kader die een basis vormt van kennis, waarop hij of zij vervolgens leert handelen. Ook helpt de literatuur om onderliggende verbanden en patronen te zien (Movisie, 2012). Dit voegt juist bij een thema als loyaliteit veel toe.

6. Deelvraag 3

Welke ondersteuning over loyaliteit van de jongere geven organisaties aan professionele opvoeders om een constructieve samenwerkingsrelatie met ouders vorm te geven?

Inleiding

Voor de beantwoording van de deelvraag zijn er vijf vertegenwoordigers van vijf verschillende organisaties geïnterviewd, namelijk Leger des Heils, Lindenhout, Pluryn, Parlan en Driestroom. Zij zijn stakeholders van ons onderzoek. In de beantwoording van de deelvraag beschrijven we welke ondersteuning deze organisaties aanbieden aan de gezinshuisouders om een loyaliteitsconflict bij de jongere te voorkomen. Alle vormen van ondersteuning die in dit hoofdstuk beschreven worden hebben te maken met loyaliteit. Het thema loyaliteit wordt bijvoorbeeld besproken om gezinshuisouders vaardigheden te leren om ruimte te geven aan de loyaliteitsgevoelens of de ondersteuning wordt ingezet in de samenwerking om een loyaliteitsconflict bij de jongere te voorkomen. Bij de verwijzing staat ORG voor organisatie. De letter achter ORG staat voor de desbetreffende organisatie. Het eerste cijfer staat voor het nummer interview en daarachter staat het fragmentnummer (bijlage 7.1).

Visie

De organisaties hebben een visie op loyaliteit, ouder, kind, ondersteuning en samenwerking. Bij de visie over loyaliteit gaat het over het ontwikkelen van loyaliteitsgevoelens.

Organisaties benoemen dat loyaliteit in iedereen zit, het speelt altijd een rol (ORGH, 2:59; ORGI, 5:54). Het Leger des Heils vertelt over de moeilijke positie van gezinshuisouders bij de loyaliteit (ORGL, 1:54). Vier van de vijf organisaties benoemen dat het kind toestemming voor de plaatsing nodig heeft van ouders, zodat het zich kan ontwikkelen in het gezinshuis (ORGL, 1:2; ORGP, 3:2, 4; ORGD, 4:46; ORGI, 5:11).

De visie op het kind gaat over de samenwerking met ouders in het belang van het kind. Bij Driestroom komt het belang van het kind veel aan bod. Volgens hen staat het belang van het kind voorop en het kind moet centraal staan met zijn systeem (ORGD, 4:4, 49).

Als we kijken naar welke ondersteuning organisaties aanbieden, is het ook belangrijk om te weten wat de visie van de organisaties op ondersteuning is. Leger des Heils, Parlan en Pluryn hebben gezinshuisouders in loondienst. Deze organisaties bieden ondersteuning aan gezinshuisouders (ORGL, 1:60; ORGP, 3:119; ORGI, 5:17). In de ondersteuning moet er volgens Parlan aandacht worden besteed aan emoties van de gezinshuisouders (ORGP, 3:119). De begeleiding brengt loyaliteit onder de aandacht (ORGL, 1:41). Bij Lindenhout en de Driestroom zijn zelfstandig ondernemers aangesloten bij de organisatie (ORGD, 4:1). Bij deze organisaties zijn de gezinshuizen zelf verantwoordelijk voor de nodige ondersteuning (ORGD, 4:11; ORGL, 1:6). Echter moeten de gezinshuisouders wel hun kennis en kunde actueel houden (ORGD, 4:80).

Het laatste onderwerp is de visie op samenwerking. Het Leger des Heils vindt dat er bij aanvang geïnvesteerd moet worden in de relatie met ouders (ORGL, 1:4). Volgens Parlan is de samenwerking de basis voor het slagen van de plaatsing (ORGP, 3: 118) Het kind krijgt er last van als er een spanning is in de samenwerking (ORGH, 2:66).

Concluderend kan worden gezegd dat alle organisaties visie hebben op loyaliteit. Ze benoemen dat de loyaliteit altijd een rol speelt. Het betrekken van de ouder bij de plaatsing en oog hebben voor het belang van het kind zijn belangrijke factoren in het ruimte geven aan de loyaliteitsgevoelens. Er is binnen de organisaties verschil in hoe de ondersteuning is georganiseerd. Dit is ervan afhankelijk of de gezinshuisouder in loondienst is of als zelfstandig ondernemer is aangesloten.

Standaard ondersteuning

Bij de standaard ondersteuning gaat het over verschillende betrokkenen die altijd betrokken zijn bij het gezinshuis, zoals een team dat bestaat uit onder andere een gedragswetenschapper, trajectcoördinator, gezinshuisbegeleider en ambulant hulpverlener. De verschillende organisaties benoemen hulpverleners die standaard betrokken zijn bij het gezinshuis. Voor deze hulpverleners worden verschillende benamingen gebruikt. Bij Parlan wordt er nadrukkelijk gesproken over het gezinshuisteam. Het gezinshuisteam bestaat uit een gedragswetenschapper, gezinsbegeleider en leidinggevende (ORGP, 3: 64). Bij Pluryn werken ze ook met een team, genaamd het basisteam. In het basisteam zit een gedragswetenschapper en begeleider (ORGI, 5: 22). Alle gezinshuisouders kunnen een overleg organiseren met een gedragswetenschapper. Vier van de vijf organisaties hebben een gedragswetenschapper in dienst voor de gezinshuisouders en bij de Driestroom nemen de gezinshuisouders zelf een gedragswetenschapper aan (ORGD, 4: 89).

Gedragswetenschappers ondersteunen de gezinshuisouders op kindproblematiek (ORGH, 2:34). Een gedragswetenschapper is eindverantwoordelijk voor het behandelplan (ORGD, 4: 8). Het Leger des Heils heeft naast de gedragswetenschapper ook een trajectcoördinator voor de gezinshuisouders. De trajectcoördinator begeleidt de gezinshuisouders in het contact en is verantwoordelijk voor het primaire proces (ORGL, 1: 14, 17). Naast het begeleiden in het contact coacht de trajectcoördinator de gezinshuisouder op gedrag en houdingsaspecten (ORGL, 1: 23).

Bij Pluryn krijgen de gezinshuizen een gezinshuisbegeleider voor ondersteuning (ORGI, 5: 24). Bij Parlan heeft de gezinshuisbegeleider wekelijks contact met de gezinshuisouders en is intensief betrokken (ORGP, 3:28,29). De laatste ondersteuning die standaard wordt aangeboden bij Lindenhout en Parlan is de ambulant hulpverlener. De ambulant hulpverlener richt zich op het pedagogisch klimaat. De samenwerking met ouders is een onderdeel van het pedagogisch klimaat (ORGH, 2:21). De ambulant hulpverlener volgt de ontwikkeling van de hulpverlening rondom het kind (ORGH, 2: 32). Naast het contact met gezinshuisouders kent de ambulant hulpverlener ouders en bemiddelt hij/zij in het contact (ORGH, 2: 64).

Extra ondersteuning

De extra ondersteuning, die ingezet kan worden door organisaties, is de systeemtherapeut, de behandelcoördinator en supervisie. De organisaties benoemen dat het maatwerk is of en wanneer de ondersteuning wordt ingezet (ORGL, 1:26; ORGI, 5:15). De systeemtherapeut is een coach bij gezinshuizen en wordt ingezet bij Lindenhout en Parlan. Bij ernstige vraagstukken kan een systeemtherapeut helpend zijn om systemisch te gaan werken (ORGH, 2: 25, 26). De therapie kan ook helpen om de verhoudingen te leren accepteren (ORGD, 4:14). Driestroom spreekt over een behandelcoördinator. De behandelcoördinator heeft een coachende en adviserende rol (ORGD, 4:20). De taak van de behandelcoördinator is het toezien op kwaliteit van zorg (ORGD, 4:71). De behandelcoördinator is ook de aandachtsfunctionaris voor de gedragswetenschapper (ORGD, 4:83).

Parlan en Pluryn vinden supervisie ook een belangrijk onderdeel dat extra ingezet kan worden (ORGP, 3:60; ORGI, 5:35). Supervisie is een coachingstraject, waarbij een praktijkmedewerker als supervisor wordt aangesteld (ORGP, 3: 58). Bij de supervisie wordt er gereflecteerd op de ervaringen van gezinshuisouders (ORGD, 4:87). Bij alle organisaties wordt er per situatie continu gekeken welke ondersteuning passend is (ORGL, 1:59). We spreken hier over maatwerk (ORGD, 4:5). Er wordt praktisch en inhoudelijk gekeken wat nodig is (ORGL, 1: 26).

Ondersteuning aan ouders

Er wordt op verschillende manieren ondersteuning geboden aan ouders, zodat zij betrokken worden bij de samenwerking. Zo zetten sommige organisaties een ambulant werker in, wordt er gebruik gemaakt van hulpmiddelen en wordt er aandacht besteed aan ouders in het matchingsproces. De ambulant werker is iemand die naast de ouder gaat staan (ORGL, 1:51). Iemand die bij ouders betrokken is en vooral gericht op de begeleiding van het rouwproces (ORGI, 5: 20,21). Parlan biedt ouderbegeleiding bij of na opvoedbesluit. Er wordt onderscheid gemaakt in de hulpverleningsvariant en de opvoedvariant. De hulpverleningsvariant vindt plaats voor de uithuisplaatsing en de opvoedvariant gaat over het begeleiden van ouders bij het rouwproces wanneer de uithuisplaatsing heeft plaatsgevonden (ORGP, 3: 11, 12, 15, 18). Parlan zet in het begeleiden van ouders een hulpmiddel genaamd 'Words of pictures' in. Words of pictures is een hulpmiddel om de verhaallijn van ouders helder te krijgen. Het hulpmiddel is helpend om de uithuisplaatsing te begrijpen (ORGP, 3: 88, 89). Voor het plaatsen van een kind in een gezinshuis is de matching een belangrijke vorm van ondersteuning voor ouders. Bij de matchingsprocedure wordt er door de organisatie gekeken of gezinshuisouders aan ouders en kind aan kunnen bieden wat zij nodig hebben (ORGP, 3:7). Er wordt gekeken naar de samenwerkingsmogelijkheden en de competenties van gezinshuisouders (ORGH, 2:14; ORGD, 4:37). Kennis maken is cruciaal, er moet aandacht zijn voor het ontstaan van een klik tussen ouders en gezinshuisouders (ORGP, 3: 70; ORGD, 4:43).

Scholing

Organisaties spreken allereerst van basiskennis waarover de gezinshuisouder moet beschikken. De professionele ontwikkeling wordt gestimuleerd door trainingen aan te bieden. We maken hierin onderscheid tussen de inhoud en de vorm. Gezinshuis.com wordt vaak genoemd als betrokken organisatie die zich richt op de deskundigheidsbevordering. Als laatste wordt de gezinshuisouder ook geschoold met behulp van hulpmiddelen.

De basiskennis is de kennis de gezinshuisouders moeten hebben om met ouders samen te werken. Gezinshuisouders moeten kennis hebben over het contextuele gedachtegoed over roldifferentiatie en basale kennis over loyaliteit (ORGL, 1:34, 39). Driestroom toets door middel van een assessment de basisvaardigheden van gezinshuisouders. Belangrijke kennis en vaardigheden die gezinshuisouders moeten hebben, zijn bijvoorbeeld sensitief in afstand en nabijheid, grenzen bewaken, stressbestendigheid, weerstand bestendig (ORGD, 4:74, 75, 76, 77).

De organisaties benoemen verschillende trainingen. In de inhoud van de trainingen moet er extra aandacht moet zijn voor de ouderrollen en wat er achter het gedrag van de ouder zit (ORGL, 1: 12, 36). In de training moet ook aandacht besteed worden aan wat er met een kind gebeurt in de twee systemen (ORGL, 1: 46). De organisaties kijken op maat welke trainingen er gegeven moeten worden (ORGP, 3: 47). Parlan biedt een aantal trainingen aan, bijvoorbeeld een training contextueel. In deze training worden loyaliteitsvormen en

begrippen besproken (ORGP, 3: 74, 75). Bij Pluryn is er geen training is over het omgaan met ouders, maar dat in elke training iets zit over het omgaan met ouders (ORGI, 5: 41). Er worden verschillende vormen gebruikt in de trainingen. Een vorm is bijvoorbeeld de systemische opstelling (ORGL, 1: 45). Bij Lindenhout worden houten poppetjes gebruikt om te positioneren wat er gebeurt (ORGH, 2:55, 56). Parlan en Pluryn benoemen het gebruik van rollenspellen. Bij het oefenen met rollenspellen en acteurs zien gezinshuisouders hoe collega's het doen en kunnen zij zich inleven in de emoties van de ander (ORGP, 3: 98, 112, 113; ORGI, 5: 53). Er worden ook workshops, themaochtenden, congressen en conferenties met pleegouders en ouders georganiseerd. Tijdens deze momenten worden verschillende thema's behandeld (ORGH, 2:43; ORGP, 3: 67; ORGI, 5: 32).

Gezinshuis.com is een organisatie die verschillende trainingen verzorgt. Gezinshuis.com zorgt voor bijscholing en deskundigheidsbevordering in samenwerking met Gezinspiratieplein (ORGH, 2: 16). Een bekende training van Gezinspiratieplein is: 'Leven in twee families' (ORGL, 1:9). De laatste ondersteuning is een hulpmiddel die organisaties inzetten voor de samenwerking tussen ouders en gezinshuisouders. Parlan heeft het over een onzichtbare koffer die als hulpmiddel wordt ingezet om overtuigingen, gevoelens en gedachten te bespreken. De koffer van ouders kan met gezinshuisouders ingevuld worden (ORGP, 3: 38, 49, 50).

Conclusie

De besproken organisaties bieden op verschillende manieren ondersteuning aan de gezinshuisouders. Alle organisaties bieden de ondersteuning vanuit hun visie op loyaliteit, ouders, kinderen, samenwerking en ondersteuning. De mate waarin organisaties ondersteuning aanbieden, hangt onder andere af van de vorm waarin de gezinshuisouders zijn aangesloten, namelijk als zelfstandig ondernemer of in loondienst.

Alle organisaties spreken over betrokkenen die standaard verbonden zijn aan het gezinshuis, zoals een gedragswetenschapper. Daarnaast wordt er gesproken over een trajectcoördinator, gezinshuisbegeleider en ambulant werker. De standaard betrokken hulpverleners ondersteunen de gezinshuisouders in de samenwerking met ouders en brengen de loyaliteitsgevoelens onder de aandacht als dit nodig is. Het is verschillend per organisatie welke extra ondersteuning er wordt ingezet. Twee organisaties zetten een systeemtherapeut in. Driestroom benoemt dat er een behandelcoördinator is die coacht en advies geeft. Organisaties benoemen dat er per situatie op maat ondersteuning wordt ingezet. Parlan en Lindenhout benoemen dat er ook ondersteuning aanwezig is voor ouders in de persoon van een ambulant hulpverlener. Vrijwel alle organisaties geven aan dat er aandacht is voor de ouders in het matchingsproces en dat een goede matching voorwaarde is voor een geslaagde plaatsing.

De organisaties ondersteunen de gezinshuisouders in de professionele ontwikkeling door verschillende trainingen zelf aan te bieden of te laten volgen bij gezinshuis.com. In deze trainingen wordt gewerkt met verschillende werkvormen, zoals opstellingen en rollenspellen. De organisaties maken gebruik van verschillende hulpmiddelen, zoals een handboek of checklist.

We zien dat alle organisaties op een eigen wijze ondersteuning bieden aan gezinshuisouders. Het valt ons op dat de meeste organisaties benoemen dat dit maatwerk is. Er wordt afgestemd op wat de gezinshuisouder nodig heeft. Er is aan alle organisaties gevraagd om documenten te delen over de ondersteuning die wordt aangeboden. Het is opvallend dat hier weinig reactie op is gekomen. Het is voor ons niet duidelijk wat de reden

hiervoor is. Mogelijk staat niet alles op papier, omdat er maatwerk wordt geleverd. De beantwoording geeft een algemeen beeld van de ondersteuning. We kunnen geen sluitende conclusie trekken, omdat er met één of twee personen van de organisatie is gesproken en er mogelijk nog meer ondersteuning geboden wordt die niet in het interview genoemd is.

7. Deelvraag 4

Hoe geven gezinshuisouders een constructieve samenwerkingsrelatie met ouders vorm met het oog op het voorkomen van een loyaliteitsconflict bij de jongere?

Inleiding

Voor de beantwoording van de deelvraag hebben we drie gezinshuisouders individueel geïnterviewd en een groepsinterview afgenomen met vijf gezinshuisouders. De gezinshuisouders zijn de stakeholders van ons onderzoek. In de beantwoording van de deelvraag geven we weer hoe de geïnterviewde gezinshuisouders de samenwerkingsrelatie vormgeven met het oog op het voorkomen van een loyaliteitsconflict bij de jongere. We onderbouwen de tekst met verwijzingen naar de afgenomen interviews. Hierin staat GHOD voor een interview met de gezinshuisouder. De daaropvolgende letter staat voor één van de acht ouders. Het eerste cijfer staat voor het nummer van het interview en de daaropvolgende cijfers voor het fragmentnummer (bijlage 7.2)

Opvatting van gezinshuisouders

Het is belangrijk om te weten wat de visie van de gezinshuisouders is om een antwoord te geven op de deelvraag. De visie is ligt onder het handelen en vormt de basis ~~hiervoor~~. In de visie onderscheiden we de visie op het belang van het kind, ouders, loyaliteit en het contact met ouders. Wanneer het gaat om het belang van het kind, komt naar voren dat de jongere het uitgangspunt is volgens de gezinshuisouders; het kind staat in het middelpunt (GHOH, 3:2, 4, 5; GHOB, 4:76). De gezinshuisouders geven aan dat ze moeten samenwerken met ouders, zodat het kind zich kan ontwikkelen (GHOL, 4:4). Een gezinshuisouder benoemt dat de samenwerking gunstig is voor het kind en het kind beter functioneert bij goed contact met ouders (GHOD, 2:3, 8). Zes gezinshuisouders benoemen dat ze ouders belangrijk vinden. Een gezinshuisouder benoemt dat ze oog hebben voor het tijdloze ouderschap ten opzichte van de jongere (GHOR, 4:3). De ouders zijn het verlengstuk van het kind (GHOL, 4:36). Bij het bespreken van de visie is er ook aandacht voor loyaliteit. De gezinshuisouders geven aan dat je loyaliteit niet kunt uitwissen (GHOD, 2:10). De band tussen kind en ouder blijft bestaan, een kind blijft loyaal aan de ouder (GHOL, 4:14; GHOB, 4:98). Moeder en kind zijn verbonden aan elkaar door de bloedband (GHOM, 4:105). Over de visie op contact vertellen gezinshuisouders dat contact belangrijk is. Je moet het contact zoveel mogelijk opbouwen (GHOH, 3:18). Het communiceren met ouders is soms moeilijk en het samenwerken blijft lastig (GHOD, 2:20; GHOD, 1:43). Het contact met de ouder is ook nodig om de ouder te leren kennen en daarmee het verleden van het kind (GHOL, 4:21).

De gezinshuisouders geven op verschillende manieren een constructieve samenwerkingsrelatie met ouders vorm met het oog op het voorkomen van een loyaliteitsconflict bij de jongere. Allereerst zullen we beschrijven welke contactmomenten met ouders er zijn. Vervolgens geven we weer welke gespreksvaardigheden gezinshuisouders inzetten in het contact en welke houding hierbij van belang is. Als laatste kijken we naar de professionele ontwikkeling van de gezinshuisouders met betrekking tot het samenwerken en de loyaliteit van de jongere.

Contact met ouders

Er zijn verschillende contactmomenten met ouders. Deze zijn onderverdeeld in telefonisch contact, gesprekken, bezoeken en het betrekken van het kind bij deze contacten. Er wordt gebruik gemaakt van telefonisch contact om ouders te informeren (GHOD, 2:15). Bij het contact met ouders worden er ook gesprekken georganiseerd. De gezinshuisouders spreken over verschillende gesprekken, zoals gestructureerde gesprekken, kennismakingsgesprek en een driegesprek. (GHOJ, 1:7, 27; GHOH, 3:7). Twee gezinshuisouders geven aan dat ze het liefst de gesprekken met ouders zelf voeren, zonder dat daar ondersteuning bij aanwezig is (GHOH, 3:30, 37; GHOL, 4:135). De gezinshuisouders gaan in gesprek wanneer de samenwerking niet goed verloopt (GHOA, 4:121). Een andere vorm van contact is het bezoek. Ouders komen bij de gezinshuizen op bezoek (GHOH, 3:6). In de verschillende vormen van contact geven de gezinshuisouders aan dat het belangrijk is om het kind te betrekken bij het contact met ouders (GHOD, 2:16). Ze willen het kind laten inzien hoe het contact met ouders eruit ziet (GHOL, 4:27).

Gespreksvaardigheden

In het contact met ouders zetten gezinshuisouders verschillende gespreksvaardigheden in. De gespreksvaardigheden van de gezinshuisouders zijn bekrachtigen, afstemmen, transparant communiceren en betrekken. Gezinshuisouders willen de ouders in hun kracht zetten, complimenteren als het goed gaat en stimuleren wat ouders kunnen (GHOD, 2:17; GHOH, 3:21, 23). Bij het afstemmen wil de gezinshuisouder rekening houden met de ouder (GHOD, 2:22) en aan de ouders vragen wat zij willen (GHOH, 3:55). De gezinshuisouders willen zoeken naar de mogelijkheden (GHOH, 3:60) en overleggen met ouders over het contact (GHOR, 4:19). Gezinshuisouders vinden transparantie ook een belangrijke vaardigheid. Zij willen alles bespreekbaar maken met de ouders (GHOJ, 1:59). Deze vaardigheid komt bij alle gezinshuisouders naar voren. De gezinshuisouders willen open in gesprek gaan met ouders (GHOR, 4:115). Ouders betrekken bij het kind in het gezinshuis is de laatste vaardigheid die in de interviews is benoemd. Gezinshuisouders betrekken ouders bij het dagelijks leven (GHOJ, 1:18) en bij de opvoeding van het kind (GHOH, 3:11). Een gezinshuisouder benoemt dat het belangrijk is om de moeilijke dingen in de opvoeding te bespreken met ouders en om aan hen te vragen of zij hier ook tegenaan lopen (GHOH, 3:29).

Houding

De houding waarmee gezinshuisouders ouders benaderen is belangrijk voor een constructieve samenwerking. Er wordt door de gezinshuisouders onderscheid gemaakt tussen de niet oordelende houding, empathische houding, respecterende houding en open houding.

Een gezinshuisouder benoemt de niet oordelende houding. Zij geeft aan dat je als gezinshuisouder uit het conflict moet blijven (GHOM, 4:34). Je moet de discussie niet aangaan en niet oordelen over moeder (GHOB, 4:75, 77). Door niet te oordelen over ouders, laat de gezinshuisouder het kind vrij in welke rol hij of zij de ouder wil geven (GHOM, 4:24). De empathische houding wordt door bijna alle gezinshuisouders benoemd. De gezinshuisouders geven aan dat je de situatie van ouders moet begrijpen (GHOD, 2:26; GHOR, 4:116) en dat een gezinshuisouder zich moet inleven in de ouder (GHOH, 3:28; GHOM, 4:107).

De respecterende houding wordt ook door meerdere gezinshuisouders onderschreven. Een gezinshuisouder vertelt dat je de ouder moet benaderen als ouder van het kind (GHOJ, 1:6).

Je moet de ouder in de ouderrol laten (GHOJ, 1:32; GHOH, 3:25), vertrouwen hebben in de ouders en naast de ouder staan (GHOL, 4:21; GHOM, 4:116).

Een gezinshuisouder benoemt dat je de keuzes van ouders moet respecteren (GHOH, 3:56). De laatste houding is de open houding. Een gezinshuisouder vindt de open houding van belang in het samenwerken met ouders. Zij geven aan dat je de ouder moet zien en horen. De open houding zorgt ervoor dat de ouders naar de gezinshuisouders toe gaan als ze vragen hebben (GHOL, 4:157, 158).

Professionele ontwikkeling

Gezinshuisouders benoemen dat de professionele ontwikkeling belangrijk is om te kunnen samenwerken met ouders. Als het gaat over professionele ontwikkeling spreken gezinshuisouders over positie, grenzen bewaken, identiteitsontwikkeling en reflectie. Bij positie hebben gezinshuisouders het over de rol van gezinshuisouders ten opzichte van ouders en het kind. De taken en positie van de gezinshuisouders moeten duidelijk zijn voor de ouder (GHOJ, 1:60). Een gezinshuisouder benoemt ook dat het kiezen tussen verschillende loyaliteiten voor jongeren voorkomen kan worden door de juiste positie in te nemen als gezinshuisouder (GHOL, 4:30). Grenzen bewaken hoort bij de professionele ontwikkeling. Gezinshuisouders zeggen dat je grenzen moet stellen door afspraken te maken en afstand moet houden tussen de gezinshuisouder en ouder (GHOH, 3:57. 61; GHOJ, 1:15). Een gezinshuisouder vertelt dat het belangrijk is om de eigen grenzen te bewaken en niet verward te raken in een strijd met ouders (GHOL, 4:89; GHOM, 4:93, 97). Een gezonde identiteitsontwikkeling is volgens de gezinshuisouders van belang om samen te werken met ouders. Je moet weten wie je bent, waardoor je objectief kan handelen richting de ouders (GHOD, 2:31, 32, 33). Een gezinshuisouder benoemt dat je levenservaring en mensenkennis nodig hebt. Je leert van reacties van mensen op momenten (GHOL, 4:84, 85). Het laatste onderwerp van de professionele ontwikkeling is de reflectie. Gezinshuisouders vinden het belangrijk dat je blijft reflecteren op je eigen handelen en gevoel (GHOJ, 1:52; GHOD, 2:38). Reflectie is een leermoment en nodig voor een eigen bewustwording (GHOD, 2:39; GHOH, 3:47). Het is van belang om steeds te blijven nadenken over de relatie (GHOJ, 1:48).

Conclusie

De geïnterviewde gezinshuisouders vinden het in het belang van het kind belangrijk om samen te werken met de ouders. Ze zien dat het kind daardoor beter kan functioneren en de loyaliteitsgevoelens alle ruimte krijgen. De gezinshuisouders geven aan dat je moet benadrukken dat de ouders de ouders blijven van het kind. De band tussen kind en ouder blijft bestaan. Gezinshuisouders zetten meerdere vormen van contactmomenten in, zodat ouders zich betrokken voelen. Voor zover mogelijk worden de kinderen hierbij betrokken. In deze contactmomenten zetten gezinshuisouders verschillende gespreksvaardigheden in en werken ze vanuit verschillende houdingen. Aan de basis hiervan ligt de professionele ontwikkeling van de gezinshuisouder. Uit de beantwoording van de deelvraag blijkt dat gezinshuisouders de ouder van de jongere belangrijk vinden. Ze benoemen verschillende manieren en vaardigheden die bijdragen aan het betrekken van de ouder. De gezinshuisouder moet bewust zijn van de eigen positie en de ouder ruimte geven om de ouderrol vorm te geven. Dit alles met het oog op het voorkomen van een loyaliteitsconflict bij de jongere.

Het valt ons op dat de gezinshuisouders elkaar aanvullen in het beschrijven van het vormgeven van de samenwerkingsrelatie. Gezinshuisouders benoemen dezelfde punten. Een aantal gezinshuisouders denken hetzelfde over de loyaliteit van de jongere en zet dezelfde vaardigheden en houding in, in het contact met ouders. We kunnen niet zeggen of dit voor alle gezinshuisouders geldt. Hiervoor zouden er meer gezinshuisouders geïnterviewd moeten worden. Daarnaast zou het nuttig zijn om jongeren en ouders te interviewen, zodat zij hun ervaringen en gedachten kunnen delen die te maken hebben met het samenwerken en de loyaliteitsgevoelens.

8. Deelvraag 5

Welke vragen en wensen hebben gezinshuisouders ten aanzien van ondersteuning over de loyaliteit van de jongere om de samenwerking met ouders vorm te geven?

Inleiding

Voor de beantwoording van de deelvraag hebben we drie gezinshuisouders individueel geïnterviewd en een groepsinterview afgenomen met vijf gezinshuisouders.

Op de inspiratiedag van Gezinshuis.com hebben we de resultaten uit de interviews gecheckt bij de gezinshuisouders. Dit wordt ook wel een walkthrough genoemd (Van der Donk & Van Lanen, 2011, pp. 288, 289). De walkthrough hebben wij gebruikt om te checken wat andere gezinshuisouders van deze wensen vonden.

Uit de resultaten van de interviews blijkt dat de vragen en wensen over ondersteuning verschillen per vorm van ondersteuning. Zo spreken gezinshuisouders over de gedragswetenschapper, de voogd, scholing en begeleiders. We zullen per vorm van ondersteuning beschrijven wat de vragen en wensen zijn van de gezinshuisouder. De verwijzingen in deze deelvraag zijn op dezelfde manier opgebouwd als in deelvraag vier (bijlage 7.3).

Gedragswetenschapper

Vijf van de acht gezinshuisouders geven aan dat ze overleg plegen met de gedragswetenschapper. Ze laten de gedragswetenschapper meedenken in het hulpverleningsplan (GHOL, 4:136) en bespreken hoe ze het contact met ouders vormgeven (GHOJ, 1:8, 9, 33). De gezinshuisouders geven aan dat de gedragswetenschapper een vorm van ondersteuning is bij moeilijke gesprekken met ouders (GHOJ, 1:53, 54) en tips geeft over het vormgeven van het contact wanneer het gaat om ruimte geven aan de loyaliteitsgevoelens (GHOH, 3:63). Bij de walkthrough werd benoemd dat een gedragswetenschapper prettig is als consult (bijlage 8).

De gezinshuisouder wil vrijheid krijgen voor zijn eigen handelen en zelf de regie houden (GHOM, 4:146, 147, 148). Eén gezinshuisouder benoemde dat hij zelf wil bepalen wanneer er ondersteuning wordt gegeven (GHOL, 4:155). Hij vindt het belangrijk dat de gedragswetenschapper naast de gezinshuisouder staat en de gezinshuisouder vanuit die positie ondersteunt (GHOL, 4:151).

Voogd

Drie gezinshuisouders benoemen dat voogd de lastige gesprekken met ouders moet voeren en dat voogd het eerste aanspreekpunt is voor de ouder (GHOJ, 1:16, 26; GHOM, 4:45, 69, 110; GHOL, 4: 48). Eén van de gezinshuisouders benoemt dat hij de voogd inschakelt als ondersteuning wanneer de relatie op een negatieve manier wordt beïnvloed door het contact met de ouder, hiermee wil de gezinshuisouder voorkomen dat de samenwerkingsrelatie verslechterd en van invloed is op de loyaliteitsgevoelens van de jongere (GHOL, 4:51, 64, 103, 145). De wens is dat voogd vertrouwen heeft in de relatie tussen gezinshuisouders en ouders (GHOM, 4:65,70) en dat gezinshuisouders de vrijheid van de voogd krijgen (GHOA, 4:73). Bij de walkthrough benoemden de gezinshuisouders dat de voogd achter je moet staan. De samenwerking met voogd moet goed verlopen (bijlage 8).

Scholing

Gezinshuisouders ontvangen scholing over het samenwerken met ouders en loyaliteit (GHOJ, 1:41). Zij geven aan dat het thema loyaliteit belangrijk is en aandacht mag blijven krijgen in een scholing (GHOJ, 1: 49; GHOM, 4:58, 80). Volgens één gezinshuisouder sluit de theorie in de trainingen niet aan bij de praktijk (GHOD, 2:53). Echter is de training 'Met twee families leven' ondersteunend bij het thema loyaliteit (GHOD, 2:52; GHOM, 4:79). Tijdens de gesprekken met gezinshuisouders wordt het oefenen met casuïstiek als prettige werkvorm genoemd. De gezinshuisouder leert nieuwe vaardigheden (GHOL, 4:96). Een gezinshuisouder had bij het starten van een gezinshuis meer kennis willen hebben over loyaliteit. Het trainen in de omgang met ouders moet een startthema zijn en er moet een opleiding tot gezinshuisouder komen (GHOD, 2:33, 44, 58). De gezinshuisouders hebben door ervaring geleerd hoe ze met ouders om moeten gaan (GHOD, 2:35). Er is een gezonde identiteitsontwikkeling nodig, zodat je weet wie je bent, waardoor je objectief kunt handelen (GHOD, 2:31, 32, 33). De levenservaring en mensenkennis zijn belangrijk en is niet aan te leren door scholing, maar de ervaring vormt zich door het leven heen (GHOL, 4:83, 84, 85).

Begeleiding

De geïnterviewde gezinshuisouders hebben allemaal een coach van Gezinshuis.com. Gezinshuisouders vinden de onafhankelijke coach van Gezinshuis.com prettig, omdat de coach kritisch is en feedback geeft hoe de gezinshuisouder met de loyaliteitsgevoelens kan omgaan (GHOM, 4:129; GHOJ, 1:37). Bij de walkthrough werd duidelijk dat niet alle gezinshuisouders belang hebben bij een coach van gezinshuis.com, omdat zij onafhankelijk zijn en weinig over de specifieke situaties weten (bijlage 8). De gezinshuisouders krijgen ook gezinsbegeleiding van de organisatie waar ze bij aangesloten zijn. De gezinsbegeleiding is voor gezinshuisouders in loondienst en de begeleiding is gericht op het gezin om bijvoorbeeld met de loyaliteit van de jongere in het gezinshuis om te gaan (GHOM, 4:122). Gezinshuisouders delen ervaringen over het samenwerken met ouders en nemen anderen mee in hun proces hoe met de loyaliteitsgevoelens om te gaan (GHOJ, 1:21; GHOH, 3:36). De begeleiding voor ouders vinden gezinshuisouders ook belangrijk. De gezinshuisouders wensen dat organisaties het belang van samenwerken naar ouders benoemen en dat het contact met ouders wordt beschreven in een document (GHOH, 3:50, 51). Ze willen dat ouders worden geïnformeerd over de verwachtingen van de samenwerking met het gezinshuis (GHOH, 3:52).

Randvoorwaarden

Er zijn een aantal randvoorwaarden die gezinshuisouders benoemen met betrekking tot ondersteuning om een loyaliteitsconflict bij de jongere te voorkomen. Het is belangrijk dat de nodige ondersteuning aanwezig is (GHOJ, 1:55, 57). Gezinshuisouders geven aan zelf verantwoordelijk te zijn voor het aanvragen van ondersteuning om loyaliteit een plek te geven. Gezinshuisouders moeten een actieve rol hebben (GHOH, 3:46). Verschillende gezinshuisouders geven aan dat ze geen ondersteuning nodig hebben (GHOJ, 1:39; GHOL, 4:59), door de al opgedane ervaring (GHOA, 4:71; GHOL, 4:131). Indien nodig schakelen gezinshuisouders zelf iemand in (GHOR, 4:66). De wens is dat beginnende gezinshuisouders wel meer begeleiding krijgen over het samenwerken met ouders en kennis over loyaliteit (GHOL, 4:132).

Walkthrough met gezinshuisouders

Tijdens de walkthrough hebben we geïnventariseerd of de wensen en vragen die wij

hierboven hebben beschreven overeenkomen met de eigen mening. De uitkomsten hebben we als aanvulling opgenomen in beantwoording van de deelvraag. We hebben ook aan de gezinshuisouders gevraagd wat volgens hen ontwikkeld zou moeten worden aan ondersteuning voor gezinshuisouders over loyaliteit. Een gezinshuisouder zei dat er antwoord moet komen op de vraag hoe de gezinshuisouder ervoor zorgt dat een kind niet hoeft te kiezen. Gezinshuisouders willen ervaringen uitwisselen met andere gezinshuisouders, hiervoor kan een bijeenkomst worden georganiseerd. Een andere aanvulling is dat er specifieke begeleiding moet komen, waar de rol van de gezinshuisouder aan de orde komt, in plaats van dat het om de begeleiding van het kind gaat. Voor een ondersteuning worden er verschillende werkvormen door gezinshuisouders als prettig ervaren, zoals rollenspellen en video-hometraining. In combinatie met supervisie kan feedback gegeven worden op het eigen handelen en kan de gezinshuisouder ook de eigen loyaliteitsgevoelens bespreekbaar maken. Een andere werkvorm is het gebruik maken van opstellingen door houten poppetjes of met personen om loyaliteit zichtbaar en voelbaar te maken. Verder kan er een ouder uitgenodigd worden om zijn of haar verhaal te vertellen om gezinshuisouders te laten inleven in de ouder. Als laatste gaven de gezinshuisouders aan meer begeleiding te wensen voor de ouders, zodat de plaatsing beter verloopt. Er zou een cursus moeten zijn voor ouders over hoe zij op hun kind moeten reageren, zodat de plaatsing goed verloopt (bijlage 8).

Conclusie

Het valt ons op dat de geïnterviewde gezinshuisouders aangeven dat ze over het algemeen geen ondersteuning nodig hebben van organisaties over de loyaliteit om de samenwerking met ouders vorm te geven. Gezinshuisouders voelen zich ervaren in het samenwerken met ouders en hebben geen behoefte aan ondersteuning die wordt opgelegd. Gezinshuisouders zoeken zelf ondersteuning op wanneer ze deze nodig hebben. In de samenwerking met ouders worden de gedragswetenschapper en voogd als ondersteunend ervaren. De wens is om hierin de eigen regie te behouden, zoveel mogelijk zelf het contact met de ouders vorm te geven en ondersteuning in te kunnen schakelen wanneer de samenwerking dreigt vast te lopen. Er is bestaande scholing die gezinshuisouders als prettig ervaren, bijvoorbeeld de training 'Met twee families leven'. Deze training maakt de onderliggende laag van loyaliteit voelbaar door gebruik te maken van opstellingen.

9. Conclusies en aanbevelingen

Hoofdvraag: Welke vaardigheden, houding en kennis over loyaliteit heeft een gezinshuisouder nodig met oog op het voorkomen van een loyaliteitsconflict bij de jongere in de samenwerking met ouders?

Conclusie

Verschillende vormen van loyaliteit

In het literatuuronderzoek is beschreven dat uithuisgeplaatste jongeren verschillende vormen van loyaliteit hebben. Het gaat hierbij om de existentiële loyaliteit tussen de jongere en de ouder en de verworven loyaliteit tussen de jongere en gezinshuisouders. Binnen het contextuele gedachtegoed, waar loyaliteit uitvoerig bestudeerd is, wordt gesproken over de basishouding meerzijdig partijdigheid. Het is belangrijk dat gezinshuisouders deze basishouding bezitten en bewust zijn van de loyaliteitsgevoelens van de betrokkenen volgens ons literatuuronderzoek. Als de gezinshuisouder ruimte geeft aan de ouder om een rol te spelen in het leven van de jongere, accepteert de ouder de plaatsing beter, waardoor een constructieve samenwerkingsrelatie kan ontstaan. Het is belangrijk dat de gezinshuisouder zich bewust is van de eigen positie en zich kan inleven in de ouder om een goede samenwerkingsrelatie aan te gaan en in stand te houden. Als de samenwerking goed is, zal de jongere meer ruimte ervaren om open te zijn in de loyaliteitsgevoelens.

Basiskennis

De organisaties die betrokken zijn bij het onderzoek benoemen dat de gezinshuisouders over bepaalde basiskennis moeten beschikken. Deze basiskennis sluit aan bij het literatuuronderzoek. Volgens een aantal organisaties moeten gezinshuisouders kennis hebben van het contextuele gedachtegoed en roldifferentiatie. De organisaties verwachten ook dat de gezinshuisouders beschikken over basisvaardigheden om een samenwerkingsrelatie met ouders aan te gaan, zodat een loyaliteitsconflict wordt voorkomen.

Verschillende houdingen en vaardigheden

De gezinshuisouders zelf benoemen vaardigheden en houdingen die zij inzetten in de samenwerking met ouders met betrekking tot loyaliteit. Ze spreken over een niet oordelende, empathische, respecterende en open houding. Deze sluiten aan bij wat de literatuur meerzijdig partijdigheid noemt. De gezinshuisouder leeft zich in in de verschillende betrokkenen, toont begrip en kiest hierbij niet de kant van één persoon. De gespreksvaardigheden die gezinshuisouders noemen zijn bekrachtigen, afstemmen, transparant communiceren en betrekken. Door de gespreksvaardigheden en houding in te zetten kan de gezinshuisouder een samenwerkingsrelatie met ouders vormgeven en een loyaliteitsconflict voorkomen worden.

Loyaliteit in interventies

Er zijn verschillende manieren waarop gezinshuisouders over deze kennis, houding en vaardigheden leren beschikken. We hebben onderzocht welke interventies er in binnen- en buitenland zijn ontwikkeld die gericht zijn op de samenwerking tussen professionele opvoeders en ouders, waar er aandacht is voor loyaliteit. De interventies die het meest

aansluiten bij het thema loyaliteit richten zich op de gevoelens en gedachten die zich onder het zichtbare gedrag van de ouder, de jongere of de gezinshuisouder bevinden. Het is belangrijk dat de onderliggende laag wordt besproken, zodat de gezinshuisouder kennis krijgt over loyaliteit en hoe het zichtbaar wordt in gedrag. Bij de bestaande interventies wordt er gebruik gemaakt van verschillende werkvormen met als doel dat gezinshuisouders bewust worden van gedachten en gevoelens die spelen bij loyaliteit. Gebruikte werkvormen zijn opstellingen, casuïstiekbespreking en rollenspellen. De professionele opvoeder wordt getraind in het inleven in de ouder en het oefenen van de meerzijdige partijdigheid. De kans op een loyaliteitsconflict neemt af als het thema loyaliteit wordt besproken en de gezinshuisouders bewust zijn van de loyaliteitsgevoelens. Als gezinshuisouders vaardigheden ontwikkelen om de loyaliteitsgevoelens een plek geven, kan een breakdown worden voorkomen.

Ondersteuning van de organisaties

De betrokken organisaties bieden ondersteuning aan bijvoorbeeld als de gezinshuisouder dreigt vast te lopen in de samenwerkingsrelatie met ouders. De meeste ondersteuning geven organisaties en ontvangen gezinshuisouders van gedragswetenschapper en/of een andere betrokken hulpverlener, zodat de gezinshuisouder leert om met de loyaliteitsgevoelens van de jongere om te gaan. Organisaties bieden ondersteuning op maat. Dit sluit aan bij de behoefte van de gezinshuisouder. Er wordt een systeemtherapeut of supervisor ingezet die de gezinshuisouder helpt op een andere of wijze naar de situatie te kijken. Er wordt ook scholing aangeboden door organisaties. Hierbij wordt bijvoorbeeld aandacht gegeven aan hoe het voor een jongere is om in twee systemen op te groeien en aan de beleving van ouders. Een deel van de deskundigheidsbevordering wordt door alle organisaties uitbesteed aan Gezinshuis.com.

Aansluitende werkvormen

Er zijn verschillende werkvormen die door gezinshuisouders als prettig worden ervaren wanneer het gaat om het aanleren van de kennis, houding en vaardigheden die nodig zijn voor de samenwerking. Ze benoemen meerdere keren dat het inbrengen van eigen casuïstiek een fijne werkvorm is. De casuïstiek kan worden verwerkt in een rollenspel of opstelling. De gezinshuisouders leren hiervan, omdat ze eigen ervaringen en vragen kunnen inbrengen en ook leren van de andere gezinshuisouders. Het in gesprek gaan met andere gezinshuisouders, mogelijk in intervisie, wordt over het algemeen als prettig ervaren. Deze werkvormen worden ook gebruikt in de drie onderzochte interventies uit deelvraag twee en in de meeste vormen van ondersteuning bij de organisaties.

Samenvattend

Concluderend kan worden gezegd dat gezinshuisouders kennis moeten hebben van het begrip loyaliteit en hoe dit van invloed is op een jongere. De belangrijkste basishouding is de meerzijdige partijdigheid. Bij de meerzijdige partijdigheid zijn de niet veroordelende, empathische en respecterende houding belangrijk. Deze komen tot uiting in verschillende vaardigheden, zoals transparant zijn, inleven in de ouder en open communiceren. Hierbij is het belangrijk dat de gezinshuisouder zich bewust is van de loyaliteitsgevoelens en de eigen positie. Er worden verschillende vormen van ondersteuning aangeboden om de gezinshuisouder te laten ontwikkelen, zodat hij of zij over de juiste kennis, houding en vaardigheden bezit met als doel dat de samenwerkingsrelatie met ouders zo wordt vormgegeven om een loyaliteitsconflict bij de jongere te voorkomen.

Aanbevelingen

Koppeling met theorie

Naar aanleiding van ons onderzoek kunnen wij zeggen dat er weinig interventies vindbaar zijn via de databanken en de gevonden interventies weinig onderbouwd zijn vanuit de literatuur. Wij vinden dat bestaande en nieuwe interventies theoretisch onderbouwd moeten worden. Het toevoegen van literatuur zorgt ervoor dat de interventie niet op zichzelf staat, maar wordt onderbouwd vanuit grotere kaders. De literatuur geeft verdieping aan de interventie. We begrijpen dat dit extra investering en tijd vraagt van organisaties, maar denken dat dit belangrijk is voor de gezinshuisouders. Bij een koppeling tussen theorie en de dagelijkse praktijk van de gezinshuisouder, kan het eigen handelen binnen een kader worden geplaatst en dit verantwoordt worden vanuit (inter)nationale visies. Dus in een interventie moet er een balans zijn tussen de theorie en praktijkervaringen.

Gebruikmaken van een werkvorm

We zien ook een bepaald onderscheid in de interventies. De drie interventies die wij hebben uitgeschreven zijn voornamelijk gericht op onderliggende gedachten en gevoelens. We denken dat dit aansluit bij het thema loyaliteit, omdat dit ook niet altijd zichtbaar is. Het risico aan dit thema is dat het abstract blijft, daarom moet in de interventie loyaliteit concreet gemaakt worden. Door rollenspellen of andere oefeningen kan de professionele opvoeder zelf ervaren wat loyaliteit met iemand doet. De professionele opvoeder krijgt zicht op welke handelingen werkend zijn. Verder moet er aandacht zijn voor de loyaliteitsgevoelens bij een uithuisplaatsing. De gezinshuisouders kunnen de jongere beter ruimte geven voor loyaliteitsgevoelens als gezinshuisouders kennis opdoen over en vaardig worden in het samenwerken met ouders. Met als gevolg dat de kans op een loyaliteitsconflict kleiner is. Dus in een interventie moet er gebruik gemaakt worden van een werkvorm om loyaliteit concreet te maken.

Regie bij gezinshuisouders

Gezinshuisouders hebben geen behoefte hebben aan ondersteuning die van bovenaf wordt opgelegd. Zij willen hier eigen regie in voeren, door de nodige ondersteuning te kiezen en dat ondersteuning aansluit op de behoefte van gezinshuisouders. Echter geven zij aan dat loyaliteit een belangrijk thema is en bespreekbaar moet blijven. Het delen van ervaringen tussen gezinshuisouders is leerzaam. Gezinshuisouders moeten leidend zijn in wat ontwikkeld moet worden aan ondersteuning. Er moet gebruik gemaakt worden van de kennis en ervaring die gezinshuisouders zelf bezitten. Dus organisaties moeten in de ondersteuning aandacht geven aan loyaliteit, zodat de gezinshuisouder hiermee leert omgaan en een loyaliteitsconflict voorkomen kan worden.

Ondersteuning voor ouders

Gezinshuisouders en organisaties wensen ondersteuning voor ouders, omdat deze ondersteuning ten goede komt aan de samenwerkingsrelatie en daarmee ook aan de loyaliteitsontwikkeling van de jongere. Wij vinden dat ouders betrokken moeten worden in de ondersteuning aan gezinshuisouders. Met als gevolg dat er begrip en herkenning ontstaat, dat resulteert in samenwerkingsmogelijkheden tussen beide partijen.

In bijlage 1 staat ons product dat wij naar aanleiding van de bovenstaande resultaten en aanbevelingen hebben ontwikkeld.

10. Discussie

Inleiding

Wij hebben een kwalitatief onderzoek uitgevoerd. Om een betrouwbaar onderzoek af te leveren, brengen wij ons onderzoek ter discussie. Wij bespreken de risicofactoren van de uitvoering van ons onderzoek en verantwoorden welke keuzes wij hebben gemaakt.

Er is nog weinig specifieke literatuur bekend over gezinshuizen. We hebben er daarom voor gekozen om ons literatuuronderzoek te verbreden door ook te kijken naar pleegzorg en residentiële zorg. Dit maakt dat de literatuur niet altijd letterlijk toepasbaar is op de gezinshuisouders. We hebben als onderzoekers hier zelf een omslag in moeten maken. Dit kan eigen interpretatie bevatten.

Voor een aantal interventies hebben we contact opgenomen met de vertegenwoordiger van de interventie die ons meer over de inhoud kon vertellen. Hierdoor hebben we deze interventies beter kunnen onderbouwen dan interventies waarbij we dat niet hebben gedaan. We hebben niet van elke interventies veel informatie gevonden, waardoor we een algemeen beeld hebben geschetst. Wij hebben de meeste interventies gevonden buiten de databanken om, bijvoorbeeld door contact op te nemen met organisaties. Het is de vraag of bij herhaling van dit onderzoek, dezelfde interventies worden beschreven. We hebben criteria opgesteld met kernwoorden en waar alle interventies aan moeten voldoen, zodat de betrouwbaarheid vergroot wordt.

In het beantwoorden van de derde deelvraag hebben we samengewerkt met de andere studentenkoppels. Tijdens het verwerken van de interviews viel het ons op dat we graag hadden willen doorvragen als er werd gesproken over een ondersteuning die in de samenwerking ingezet kan worden om met loyaliteit om te gaan. Het risico van het samenwerken met anderen is dat je het resultaat niet zelf in de hand hebt. Het voordeel aan het samenwerken is dat we meer organisaties hebben benaderd dan we alleen konden doen. We hebben ook gemerkt dat de organisaties van elkaar verschillen in hoe de ondersteuning is vormgegeven. Hierdoor is het lastig om een betrouwbaar antwoord te geven op de deelvraag. Dit geldt ook voor de vierde en vijfde deelvraag. We willen weergeven hoe gezinshuisouders een constructieve samenwerkingsrelatie met ouders vormgeven en welke vragen en wensen gezinshuisouders hebben ten aanzien van ondersteuning over de loyaliteit van de jongere. Het is lastig om op basis van acht gezinshuisouders een conclusie te trekken. Niet elke gezinshuisouder zegt iets over elk onderwerp, waardoor er lastig vergelijkingen gemaakt kunnen worden. Desondanks hebben we wel een inventarisatie kunnen doen en een eerste indruk kunnen beschrijven. We hebben de resultaten ook gecheckt op de inspiratiedag, door in gesprek te gaan met gezinshuisouders over onze resultaten.

In het beschrijven van de ondersteuning van de organisaties hebben we alleen de uitspraken gebruikt die over ondersteuning en loyaliteit gaan. Mogelijk hebben we organisaties tekort gedaan. Sommige organisaties, bijvoorbeeld Lindenhout, hebben een uitgebreide visie op loyaliteit. Deze visie zal ook van invloed zijn op de ondersteuning. Wij hebben de visie niet uitgebreid beschreven, maar ons gericht op de beantwoording van de deelvraag door te beschrijven welke ondersteuning de organisatie daadwerkelijk aanbiedt.

Ons onderzoeksverslag draagt bij aan het onderzoek van het lectoraat. We kunnen antwoord geven op de vraag van het lectoraat, namelijk welke vaardigheden, houding en kennis over loyaliteit een gezinshuisouder nodig heeft met oog op het voorkomen van een loyaliteitsconflict bij de jongere in de samenwerking met ouders. Het onderzoek kan dienen als onderbouwing van al eerder getrokken conclusies en bijdragen aan vervolgonderzoek naar nodige ondersteuning bij organisaties, zodat het lectoraat een richtlijn kan ontwikkelen voor gezinshuisouders.

Literatuurlijst

- Aartsen, Y. (2016) *Onderzoeksverslag: Samenwerking tussen ouders en pleegouders: Dat gaat wel heel ver*. Geraadpleegd op 17 april 2018, van <https://www.lindhout.nl/professionals/nieuwsbrief-lindhout/nieuwsbrief-lindhout-februari-2017/OnderzoekSamenwerkingtussenoudersenpleegouders.pdf>
- Adoptive and Foster Family Coalition. (z.d.). *Foster Parents Speak*. Geraadpleegd op 29 maart 2018, van <http://affcn.org/programs/adoption-foster-care-videos/foster-parents-speak/>
- Anderson, G. (2009). *Foster children: A longitudinal study of placements and family relationships*. *International Journal of Social Welfare*, 18(1), 13-26.
- Baarda, D.B., De Goede, M.P.M. & Teunissen, J. (2013). *Basisboek kwalitatief onderzoek*. Groningen: Noordhoff Uitgevers
- Bij ONS. (z.d.) *BIJ ONS thuis in pleeggezin en gezinshuis*. Geraadpleegd op 28 maart 2018, van <https://bijonspleegzorg.nl/>
- Bolks, A. (april 2018) *Loyaliteit in het gezinshuis*. Geraadpleegd op 10 april 2018, van <http://www.gezinshuisvader.nl/loyaliteit-in-het-gezinshuis/>
- Boszormenyi-Nagy, I. (2000). *Grondbeginselen van de contextuele benadering*. Haarlem: De Toorts
- Boszormenyi-Nagy, I. & Krashner, B.R. (1994) *Tussen geven en nemen; Over contextuele therapie*. Haarlem: De Toorts
- Clarijs, R. (Red.) (2015). *Om de jeugd: Perspectief voor beleid en praktijk*. Amsterdam: Uitgeverij SWP
- De Baat, M., Berg-le Clercq, T. (2013) *Wat werkt in gezinshuizen?* Geraadpleegd op 18 april 2018, van <https://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Wat-werkt/Wat-werkt-onderwerpen/Wat-werkt-bij-gezinshuizen>
- De Baat, M. de, Bergh, P. van den, & Lange, M. de (2014). *Richtlijn Pleegzorg*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut, Nederlandse Vereniging van Maatschappelijk Werkers, Nederlands Instituut van Psychologen, Nederlandse vereniging voor pedagogen en onderwijskundigen
- De Baat, M., Spoelstra, J., Ter Meulen, G., Stoltenborgh, M. & Vinke, A. (2014). *Matching van langdurig uithuisgeplaatste jeugdigen aan een pleeggezin of gezinshuis*. Geraadpleegd op 20 februari 2018, van <https://www.nji.nl/nl/Matching-langdurig-uithuisgeplaatsten-jeugdigen-aan-een-pleeggezin-of-gezinshuis-praktijk.pdf>
- Department for Education (z.d.) *Fostering and adoption learning resources: How to guide*. Geraadpleegd op 29 maart 2018, van https://fosteringandadoption.rip.org.uk/wp-content/uploads/2014/05/How-to-Guide-individuals_010514.pdf
- De Vries, P. (2007). *Ouders in de school*. Amersfoort: CPS uitgeverij.
- De Vries, P. (2017) *Handboek: Ouderbetrokkenheid 3.0*. Amersfoort: CPS uitgeverij.
- Dillen, A. (2004). *Ongehoord vertrouwen: Ethische perspectieven vanuit het contextuele denken van Ivan Boszormenyi-Nagy*. Apeldoorn: Garant
- Drienamiek (z.d.). *Driehoekskunde: vanzelfsprekend maar niet vanzelf*. Geraadpleegd op 20 april 2018, van <http://drienamiek.nl/>
- Dushi Huis (z.d.) *Opleiding, training en teambuilding volgens de Dushi methodiek*. Geraadpleegd op 3 april 2018, van <http://www.dushihuis.nl/index.php/dushi-leerhuis/dushi-opleiding/>
- Dushi Huis (2018) *ANBI*. Geraadpleegd op 26 maart 2018, van

- <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:C4fYAUDRDJcJ:www.dushihuis.nl/index.php/homepage/anbi/+&cd=2&hl=nl&ct=clnk&gl=nl>
- Egberts, C. (2007). *Ouders op hún plek*. Utrecht: Uitgeverij Agiel
- Egberts, C. (2012). *Driehoekskunde*. Utrecht: Uitgeverij Agiel
- Fostering and Adoption, (z.d.) 16. *Working with birth parents*. Geraadpleegd op 29 maart 2018, van <https://fosteringandadoption.rip.org.uk/topics/working-with-birth-parents/>
- Gardeniers, M., & De Vries, A. (2012). *Factsheet gezinshuizen. Gezinshuizen in Nederland; een verkenning*. De Glind: Rudolphstichting & Gezinshuis.com.
- Gezinspiratieplein (2012). *Stand van zaken en kennis verzameld: Gezinshuizen en de zorg voor jeugd*. Geraadpleegd op 27 februari 2018, van <https://www.gezinspiratieplein.nl/publicaties/themas/over-gezinshuizen/7-gezinshuizen-en-de-zorg-voor-jeugd/file>
- Gezinspiratieplein (z.d.^a) *Met Twee Families Leven*. Geraadpleegd op 26 april 2018, van <https://www.gezinspiratieplein.nl/ontwikkelen/met-twee-families-leven>
- Gezinspiratieplein (z.d.^b) *Met twee families leven*. (Reader) De Glind: Gezinspiratieplein
- Haans, G., Robbroeckx, L., Hoogeduin, J. & Van Beem-Kloppers, A. (2010) *Ouderbegeleiding bij roldifferentiatie*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Hage, M. & De Kruijff, E. (2017) *Samen werken bij een vrijwillige plaatsing!? Wat werkt in de samenwerking tussen biologische ouders en gezinshuisouders bij een vrijwillige plaatsing?* (Scriptie) Christelijke Hogeschool Ede
- Hedin, L. (2014). *A sense of belonging in a changeable everyday life - a follow-up study of young people in kinship, network, and traditional foster families*. *Child & Family Social Work*, 19(2), 165-173.
- Hedin, L., Hojer, I., & Brunnberg, E., (2012). *Jokes and routines make everyday life a good life-on 'doing family' for young people in foster care in Sweden*. *European Journal of Social Work*, 15(5), 700-715.
- Jagersma, M. (2012). *'Zicht op loyaliteit'. Practise based onderzoek naar hoe adolescenten loyaliteit vormgeven en de rol van de contextueel hulpverlener hierin*. (Masteronderzoek Contextuele Hulpverlening) Ede: Christelijke Hogeschool Ede.
- Juzt. (z.d.). *Pleegzorgwijzer, gedeelte Juzt*. Geraadpleegd op 29 maart 2018, van https://www.juzt.nl/media/1033/160908_pleegzorgwijzer_juzt-gedeelte_18-08-2016.pdf
- Kruis, M. (2015). *Verplichte deskundigheid*. Geraadpleegd op 29 maart 2018, van <https://bijonspleegzorg.nl/2015/02/verplichte-deskundigheid/>
<https://www.juzt.nl/pleegzorg/>
- Kwaliteitsregister Jeugd. (z.d.) *Wat is het verschil tussen Kwaliteitsregister Jeugd (SKJ) en Registerplein?* Geraadpleegd op 8 mei 2018, van <https://skjeugd.nl/veelgestelde-vragen/wat-is-het-verschil-tussen-het-kwaliteitsregister-jeugd-ski-en-registerplein/>
- Leathers, S. J. (2003). *Parental visiting, conflicting allegiances, and emotional and behavioral problems among foster children*. *Family Relations*, 52, 53-63.
- Lindhout (z.d.). *Ons werk*. Geraadpleegd op 22 februari 2018, van <https://www.lindhout.nl/welkom-bij-lindhout/ons-werk>
- Maaskant, A. (2007) *Kind tussen pleegouders en ouders*. Amsterdam: SWP
- Maaskant, A., Reinders, A. (2010). *Het pleegkind. De zorg voor pleegkinderen*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Meuwissen, I. (2011). *Een landelijke sectorverkenning. Kenmerken van en opvoeding binnen gezinshuizen*. (Masterthesis Universiteit Utrecht) De Glind/Utrecht: Rudolphstichting/Universiteit Utrecht.

- Michielsens, M., Van Mulligen, W., & Hermkens, L. (Reds.). (2010). *Leren over leven in loyaliteit: Over contextuele hulpverlening*. Culemborg: Acco
- Ministerie van Veiligheid en Justitie (2014). *Jeugdwet. Artikel 2.3.6*. Geraadpleegd op 5 maart 2018, van <http://wetten.overheid.nl/BWBR0034925/2018-01-01#Hoofdstuk2>
- Movisie (2012) *Theorie en praktijk verbinden bij interventieontwikkeling door participatief werken*. Geraadpleegd op 8 mei 2018, van <https://www.movisie.nl/artikel/theorie-praktijk-verbinden-interventieontwikkeling-door-participatief-werken>
- Moyers, S., Farmer, E., & Lipscombe, J. (2006). *Contact with family members and its impact on adolescents and their foster placements*. *British Journal of Social Work*, 36(4), 541-560.
- Nederlands Jeugdinstituut. (z.d.^a). D205: *Problemen in de loyaliteit van de jeugdige aan ouder*. Geraadpleegd op 30 mei 2018, van <https://www.nji.nl/nl/Databank/Classificatie-Jeugdproblemen/D205-Problemen-in-de-loyaliteit-van-jeugdige-aan-ouder.html>
- Nederlands Jeugdinstituut. (z.d.^b) *Erkende interventies*. Geraadpleegd op 16 mei 2018, van <https://www.nji.nl/Opvoedingsondersteuning-Praktijk-Erkende-interventies>
- Nesmith, A., Patton, R., Christophersen, K., & Smart, C. (2017). *Promoting quality parent-child visits: the power of the parent-foster parent relationship*. *Child & Family Social Work*, 22(1), 246-255.
- New York State Citizens' Coalition For Children. (z.d.). *Discussion & Resource Guide*. Geraadpleegd op 3 april 2018, van <http://affcny.org/wp-content/uploads/2009/03/discussionguide.pdf>
- Noordegraaf, M. (2016) *Projectvoorstel RAAK-publiek 'Jouw gezin, mijn zorg?' Hoe gezinshuisouders en biologische ouders constructief kunnen samenwerken* (RAAK-Publiek) Ede: Christelijke Hogeschool Ede
- Noordegraaf, M. (z.d.). *Opdracht voor studentenonderzoek 'Jouw Gezin, Mijn Zorg? 2017/2018*. Ede: Christelijke Hogeschool Ede
- OBRUNI. (z.d.). *Training Oudercommunicatie*. Geraadpleegd 29 maart 2018, van <https://www.obruni.nl/training-oudercommunicatie-40>
- Onderwaater. (2003). *De theorie van Nagy*. Steenwijk: Swets & Zeitlinger B.V.Lisse.
- Parlan. (z.d.). *Kwaliteitsbeleid*. Geraadpleegd op 16 mei 2018, van <https://www.parlan.nl/over-parlan/over-parlan/onze-organisatie/kwaliteitsbeleid/>
- Pleegzorgadvies (z.d.) *Blikopeners*. Geraadpleegd op 28 maart 2018, van <https://www.pleegzorgadvies.nl/product/blikopeners-voor-betrokken-opvoeders/>
- Pleegzorgadvies. (z.d.). *TRAP*. Geraadpleegd op 28 maart 2018, van <https://www.pleegzorgadvies.nl/product/trap/>
- Pleegzorgadvies (2017). *Gedeeld opvoederschap*. Geraadpleegd op 28 maart 2018, van <https://www.pleegzorgadvies.nl/events/gedeeld-opvoederschap-hoe-is-het-mogelijk-pleegouders-3/>
- Remmerswaal, P & De Gouw, A. (2017). *Snap jij die ouders*. Amsterdam: Uitgeverij SWP
- Richtlijnen Jeugdhulp en Jeugdbescherming (2017) *Pleegzorg; Participatie en samenwerken met ouders, pleegkind, pleegouders en professionals*. Geraadpleegd op 21 februari 2018, van <http://richtlijnenjeugdhulp.nl/pleegzorg/participatie-en-samenwerken-met-ouders-pleegkind-pleegouders-en-professionals/ouderparticipatie/>
- Rijkers, E. (2012). *Oudergesprekken*. Geraadpleegd op 29 maart 2018, van <https://www.driestar-educatief.nl/medialibrary/Driestar/Advies-en-begeleiding/ZIEN/Ouderinformatie/Handreiking-bij-oudergesprekken.pdf>
- Rise. (z.d.). *Building a bridge*. Geraadpleegd op 29 maart 2018, van

- <http://www.risemagazine.org/item/building-a-bridge/>
- Rise. (2009). *Building a bridge*. Geraadpleegd op 29 maart, van <http://www.risemagazine.org/wp-content/uploads/2015/07/Building-a-Bridge.pdf>
- Salas Martínez, M., Fuentes, M., Bernedo, I., & García-Martín, M. (2016). *Contact visits between foster children and their birth family: The views of foster children, foster parents and social workers*. *Child & Family Social Work*, 21(4), 473-483.
- Schaeffers, L. (2014). *Handleiding bij Workshop: Een contextuele kijk op Jason en zijn familie*. Deurne: Bijzonder Jeugdwerk
- Slot, W., & Van Aken, M. (2013). *Psychologie van de adolescentie*. Amersfoort: ThiemeMeulenhoff.
- Van der Deen, K. (2011). *GGZet Wetenschappelijk; Loyaliteit in de jeugdhulpverlening*. Geraadpleegd op 21 februari 2018, van <https://www.lentis.nl/wp-content/uploads/2014/05/2011-Jaargang-15-nummer-1.pdf#page=62>
- Van der Donk & Van Lanen (2016). *Praktijkonderzoek in zorg en welzijn*. Bussum: uitgeverij Coutinho
- Van der Meiden, J. (2005) *Wat kan de contextuele benadering betekenen voor het pastoraat?* Geraadpleegd op 17 mei 2018, van www.jaapvandermeiden.nl
- Van der Pas (1996). *Naar een psychologie van ouderschap. Handboek methodische ouderbegeleiding 2*. Rotterdam: Ad Jonker
- Van Oijen, S. (2010). *Resultaat van pleegzorgplaatsingen. Een onderzoek naar breakdown en de ontwikkeling van adolescente pleegkinderen bij langdurige pleegzorgplaatsingen*. Rijksuniversiteit Groningen, Nederland
- Van Stam, A. & Van Dorland, M. (2013). *Existentiële loyaliteit binnen gezinshuizen*. (scriptie). Ede: Christelijke Hogeschool Ede

Bijlage 1 Product

Gespreksboek 'Leer en inspireer'.

Gesprek rondom goede praktijken over loyaliteit in de samenwerking met ouders.

1.1 Verantwoording

Innovatief product

Wij hebben als beroepsproduct een fabricaat ontwikkeld, namelijk een gespreksboek. Alle werkvormen en wensen voor een training hebben we in één hulpmiddel verwerkt. Wij vinden het belangrijk dat het product over een goede balans tussen theorie en praktijk beschikt. Daarom gebruiken we voorbeelden uit de praktijk en maken we de gezinshuisouders aan de hand van vragen bewust van het eigen handelen. We onderbouwen het product met theorie en voegen theorie toe bij de praktijkvoorbeelden. Het is belangrijk dat de theorie aansluit bij de beleving van de gezinshuisouder en tegelijkertijd prikkelt tot overdenken. Door de vorm van het product willen we gezinshuisouders prikkelen en inspireren. We hebben het op deze manier ontworpen, zodat het makkelijk te gebruiken is en er aantrekkelijk uitziet.

Opbouw van het product

Het gespreksboek is vormgegeven in een tafelflipover. We hebben voor een klein ontwerp gekozen, zodat het product makkelijk te gebruiken is. Ook hebben we ervoor gezorgd dat het een frisse opmaak heeft. In het boek hebben we tien goede praktijken gebruikt uit de interviews die wij met gezinshuisouders hebben gevoerd. Deze praktijken zijn geanonimiseerd, zodat niet te herleiden is om welke gezinshuisouder het gaat. De gezinshuisouder vertelt hoe hij/zij met een bepaalde situatie is omgegaan. De goede praktijk dient als inspiratie voor de gezinshuisouder die het boek gebruikt. Aan de hand van vragen, wordt een brug gemaakt tussen het handelen van de gezinshuisouder die het verhaal vertelt en de gezinshuisouder die het leest. De vragen zijn erop gericht om gezinshuisouders met elkaar in gesprek te laten gaan over contextuele thema's en hen bewust laten worden van de eigen visie en het eigen handelen. Er zijn verschillende vormen gebruikt, zoals vragen, stellingen en rollenspellen. Op de achterkant staat literatuur vermeld die aansluit bij de desbetreffende goede praktijk. Hiermee bieden we de gezinshuisouders kennis aan die aansluit bij de eigen praktijken die ze bespreken.

Aansluiten bij het onderzoek en lectoraat

Door middel van ons onderzoek hebben wij inzicht gekregen in welke kennis, vaardigheden en houding gezinshuisouders nodig hebben in het samenwerken met ouders. De antwoorden op ons onderzoek zijn te lezen in het onderzoeksverslag. We willen dat ons product bijdraagt aan het ondersteunen van de gezinshuisouder om over deze kennis,

houding en vaardigheden te bezitten. Het product kan een plek krijgen binnen de producten die het lectoraat gaat ontwikkelen. Vanuit ons onderzoek vinden wij het belangrijk dat het thema loyaliteit een plek krijgt in de producten van het lectoraat. Naar aanleiding van een gesprek met onze opdrachtgever en de conclusie van ons onderzoek, hebben wij besloten om een fabricaat te maken als eindproduct. We sluiten aan bij het lectoraat door gebruik te maken van de goede praktijken. Deze voorbeelden helpen om een beeld te krijgen van hoe gezinshuisouders de samenwerkingsrelatie vormgeven rondom het thema loyaliteit. Het product is een werkvorm, waarin de voorbeelden besproken kunnen worden. Het lectoraat is op zoek naar manieren, waarop gezinshuisouders willen leren. We laten daarom het product aansluiten op de wensen en vragen van gezinshuisouders die in onze conclusie beschreven staan. Voor ons onderzoek hebben we Leontien Schaeffers als expert geïnterviewd. Zij is contextueel therapeut. Leontien vertelt dat gezinshuisouders ouders zijn, maar zelf ook kind zijn. Gezinshuisouders nemen dingen mee uit de opvoeding van hun ouders. Leontien zegt: 'Het contextuele is krachtig omdat er naar meerdere generaties wordt gekeken'. Leontien heeft ons geïnspireerd in het ontwerpen van ons product. Zij vertelde dat er verschillende instrumenten zijn die je kunt gebruiken in een training. Bijvoorbeeld een casus van Jason, wapenschild of een variatie op het kwaliteitspel (bijlage 9). In ons product komen verschillende werkvormen terug die we met Leontien hebben besproken. Uiteraard hebben wij daar nieuwe werkvormen aan toegevoegd en variaties op gemaakt voor ons product.

Aansluiting bij de doelgroep

Gezinshuisouders hebben aangegeven dat ze het belangrijk vinden dat loyaliteit wordt besproken. Zij geven aan dat ze graag leren door middel van het delen van ervaringen met andere gezinshuisouders. Werkvormen hierin zijn het bespreken van casuïstiek of het uitspelen ervan. De goede praktijken die als voorbeelden dienen in ons product sluiten aan bij de vaardigheden, kennis en houding die in de literatuur staan beschreven, organisaties benoemen en gezinshuisouders hebben benoemd. In ons product maken we gebruik van verschillende theorieën die aansluiten bij de wensen van gezinshuisouders. De theorie van Nagy over loyaliteit komt terug in de casussen en opdrachten (Boszormenyi-Nagy, 2000). Bij meerzijdige partijdigheid komt ook de theorie van Nagy terug en de theorie van Michielsen, van Mulligen en Hermkens (2010, pp. 23, 24). Verder noemen we de theorie van Egberts en Van der Pas over ouderschap in ons product (Van der Pas, 1996; Egberts, 2007). De roldifferentiatie en matching van Haans en De Baat komt als laatste aan bod in een casus en opdracht (Haans, Robbroeckx, Hoogeduin & Van Beem-Kloppers, 2010; De Baat, Spoelstra, Ter Meulen, Stoltenborgh & Vinke, 2014). We maken gebruik van de theorie, waarvan wij het belangrijk vinden dat gezinshuisouders met elkaar in gesprek gaan over de thema's. Er zijn een aantal specifieke theorieën toegevoegd, bijvoorbeeld de uitleg over een kernkwadrant (Van de Ven, 2009). In de verantwoording en visie komen ook nieuwe theorieën in voor om ons product helder en onderbouwd te beschrijven. Elke gezinshuisouder heeft een eigen leerstijl. Kolb (Thesis, z.d.) onderscheidt vier leerstijlen, namelijk de doener, de bezinner, de denker en de beslisser. Bij elk van deze leerstijl horen geschikte werkvormen. De doener leert door te doen en houdt van improviseren. Hij leert het meest van oefenen en houdt van het delen van ervaringen. In het product hebben we verschillende werkvormen toegepast die hierbij aansluiten, bijvoorbeeld een rollenspel. De bezinner ziet verschillende invalshoeken en wordt daarbij gestimuleerd door verbeelding, emotie en zintuigen. Hij werkt graag in een groep en houdt van brainstormen. De praktijken en de vragen daarbij, prikkelen de bezinner om zich in te leven

en de eigen mening met de andere gezinshuisouders delen vanuit de verschillende invalshoeken. De denker leert door het eigen maken van theoretische kaders. We hebben theorie toegevoegd aan elke situatie. De denker werkt het liefst alleen en houdt ervan om relevante informatie te verzamelen. Het product kan ook individueel worden gebruikt met een aantal kleine aanpassingen. De beslisser is gericht op probleemoplossend denken. De kennis moet bruikbaar zijn. Bij het leren moeten er mogelijkheden zijn tot het stellen van vragen. Het probleemoplossend vermogen komt van pas in het bespreken van de praktijken. De theorie die is toegevoegd, sluit aan op de praktijk. Er is veel ruimte voor gesprek en het stellen vragen (Hoogeveen & Winkels, 2011).

Onze visie

In onze visie beschrijven we waarom ons product aansluit bij de praktijk.

We willen dat het gespreksboek de gezinshuisouders helpt om inzicht te krijgen in hoe de loyaliteitsgevoelens spelen in de samenwerkingsdriehoek van jongere, ouder en gezinshuisouder. Wanneer er spanning ontstaat tussen de ouder en de gezinshuisouder, komt de jongere in de problemen (Egberts, 2007). De jongere kan zich moeilijk ontwikkelen. Het is de taak van de gezinshuisouders te investeren in de samenwerkingsrelatie met ouders (Egberts, 2007). Het is belangrijk dat de jongere een klik heeft met de gezinshuisouders (Gezinspiratieplein, 2012) en dat ouders vertrouwen hebben in de opvoeding van de gezinshuisouders (Haans, et al., 2010, pp. 253, 254). Er zijn verschillende visies op welke rol ouders moeten krijgen in het leven van een kind. Wij denken dat het belangrijk is om te realiseren dat de ouder altijd een rol speelt in het leven van de jongere, ongeacht of er contact is of niet. Wij denken daarom dat het belangrijk is dat de jongere leert om met zijn ouders om te gaan. Het is van belang dat de jongere de nodige ruimte krijgt voor het omgaan met zijn ouders. Dit sluit volgens ons aan bij wat Van der Pas zegt over het onvoorwaardelijke en tijdloze van ouderschap (Van der Pas, 1996). In principe houdt elke ouder van het kind en heeft het beste met het kind voor. De verantwoordelijkheid blijft de ouder voelen, ook als het kind niet meer thuis woont. De jongere krijgt ruimte om loyaal te zijn naar ouders als de gezinshuisouder uit de rol van ouder blijft. De gezinshuisouder is de opvoeder, maar moet niet de ouder willen vervangen. Bij een loyaliteitsconflict is het belangrijk dat ouders en gezinshuisouders zich bewust worden van de loyaliteit van de jongere naar ouders en gezinshuisouders om de breuk te herstellen (Dillen, 2004, p. 53). Het is belangrijk dat de gezinshuisouder stuurt waar nodig, maar vooral veel vrijheid laat voor de jongere en de ouder. Elke ouder maakt eigen keuzes, ongeacht of deze wel of niet in staat is om voor het eigen kind te zorgen. De gezinshuisouder moet zich realiseren dat het kind een eigen context heeft met eigen waarden en normen en een eigen verleden. (Boszormenyi-Nagy, 2000). Dit kan anders zijn dan wat de gezinshuisouders gewend is of als gewenst ziet. Wanneer de jongere de ruimte krijgt om hierin zijn eigen weg te kiezen, kan hij zich goed ontwikkelen.

Wij vinden het belangrijk dat de gezinshuisouder beschikt over basiskennis over loyaliteit. De gezinshuisouder moet ook over vaardigheden bezitten, zoals de positie bepalen en de houding van meerzijdig partijdigheid. De basiskennis is van belang, omdat ieder individu trouw is aan mensen met wie hij of zij een relatie heeft. Bij loyaliteit houdt iemand rekening met de belangen en verwachtingen van anderen (Boszormenyi-Nagy, 2000; Dillen, 2004, p. 50). De positie is belangrijk, omdat ouders het belangrijk vinden dat de gezinshuisouder zich in de situatie van de ouder verplaatst en luistert naar hun mening. Ouders willen graag ruimte om het ouderschap vorm te geven in de relatie met hun kind (Remmerswaal & De

Gouw, 2017, pp. 30, 157). Het is belangrijk om als gezinshuisouders de positie af te stemmen op de behoeften van ouders. De meerzijdige partijdigheid vinden wij belangrijk, omdat de gezinshuisouder beurtelings gaat inleven in de ouder, jongere en overige betrokkenen. De gezinshuisouder toont begrip voor de investering van de ouder, jongere en betrokkenen (Michielsen, et al., 2010, p. 31).

Door middel van ons product willen we onderwerpen bespreekbaar maken en de gezinshuisouder helpen om kritisch naar het eigen handelen te kijken. De thema's die aan bod komen zijn onder andere de existentiële en verworven loyaliteit, samenwerking, meerzijdige partijdigheid en loyaliteitsconflict. We denken dat dit product de gezinshuisouder helpt om zich bewust te zijn van eigen waarden en normen, het eigen handelen en het effect hiervan op de betrokkenen. We vinden het belangrijk dat er in een interventie een goede balans is tussen theorie en praktijk. De theorie en praktijk horen volgens ons bij elkaar. Wanneer de interventie gebaseerd is op literatuur en dit ook overkomt bij de gezinshuisouder, wordt het handelen meer onderbouwd en betrouwbaar. Er is een integratie en verbinding van theoretische kennis en praktijkinzichten (Movisie, 2012). De gezinshuisouder kan verantwoorden vanuit welk gedachtegoed en waarom hij/zij zo handelt. De literatuur kan ook helpen om grotere verbanden te zien. We vinden het van belang dat de literatuur aansluit bij de praktijk, zodat het geen abstracte begrippen blijven (Vrije Universiteit Amsterdam, z.d.). Als je wilt dat de interventie toepasbaar is in de veranderende praktijk is het belangrijk om een koppeling te maken van theoretische inzichten aan inzichten uit de praktijk (Movisie, 2012).

Onze doelgroep is landelijk, omdat er in Nederland specifiek wordt gesproken over gezinshuisouders. Echter is onze visie ook internationaal toepasbaar. Onze visie is gebaseerd op de contextuele benadering. De contextuele benadering wordt internationaal gebruikt en is ontwikkeld door Ivan Boszormenyi-Nagy. De benadering wordt toegepast in verschillende werkvelden waar met mensen wordt gewerkt die een relatie met elkaar hebben. Te denken aan onderwijs, pastoraat, verpleging, hulpverlening. Nagy spreekt over de verbondenheid die mensen nodig hebben van betekenisvolle mensen om hen heen (Instituut Contextuele Benadering, z.d.). Bij de contextuele benadering worden er interventies ingezet die gericht zijn op de problematieken van het individuele en relationele problemen. Er worden verbanden gelegd tussen verleden en toekomst (Boszormenyi-Nagy, 2000, p. 17; Dillen, 2004).

Implementatieplan

In dit implementatieplan beschrijven we hoe het product gebruikt kan worden in de praktijk. Aan de hand van de kern uit 'Werkmodel: Implementatieplan schrijven' hebben we het volgende plan opgesteld (Factor-E, z.d.)

De oude situatie en de nieuwe situatie

Zoals u in ons onderzoeksverslag kunt lezen, is er sprake van maatwerk als het gaat om de ondersteuning die gezinshuisouders ontvangen. De gezinshuisouders wensen dat er meer aandacht is voor loyaliteit. Door dit product willen wij ervoor zorgen dat gezinshuisouders, met deze werkvorm, loyaliteit met elkaar bespreekbaar maken. Het lectoraat en organisaties kunnen het product als middel gebruik om kwesties over loyaliteit bespreekbaar te maken. Ons product kan in verschillende situaties ingezet worden, bijvoorbeeld tijdens een intervisiebijeenkomst of een training.

Hoe gaat de verandering plaatsvinden?

Om ons product in te zetten in de praktijk, wordt ons product aan het lectoraat gepresenteerd en overhandigd. Zij kunnen dit werkmodel gebruiken voor het ontwerpen van hun eigen training/workshop. Echter wordt ons product ook gepresenteerd aan organisaties. Zij kunnen ons product ontvangen om in te zetten in diverse soorten van ondersteuning aan gezinshuisouders. Ons product kan ingezet worden in supervisiebijeenkomsten, werkgroepen of workshops. Gezinshuisouders zijn ook aanwezig bij de presentatie van ons product. Op deze wijze worden zij geïnformeerd over ons product en kunnen zij dit inzetten in samenkomsten met andere gezinshuisouders.

Eerder in dit verslag hebben we beschreven hoe deze werkvorm aansluit bij de verschillende leerstijlen van de gezinshuisouders.

Hoe wordt de verandering begeleid?

Ons hoofddoel is om ons product te overhandigen aan Martine Noordegraaf. Zij is verantwoordelijk voor ons product om het in te zetten in de praktijk, hetzij in organisaties of in de eigen ontworpen training.

Wij hebben een prototype gepresenteerd. Indien ons product in de praktijk gebruikt wordt moet er een officieel product gemaakt worden. Er moet een flipover in A5 formaat besteld worden en alle situaties en opdrachten moet men uitprinten. De kosten voor één product bedragen ongeveer 15,00 euro. Onder 15,00 euro verstaan wij 10,00 euro voor de flip-over en de overige kosten voor papier in A5 formaat en printerinkt.

Als het officiële product gemaakt is, kan het product worden ingezet in de praktijk. Ons product kan altijd worden ingezet. Er zit geen einddatum aan. Echter kunnen gezinshuisouders op den duur ook eigen good practices toevoegen en/of de vragen/opdrachten aanpassen naar eigen behoeftes.

Hoe wordt de voortgang bewaakt?

Om ervoor te zorgen dat ons product wordt gebruikt willen we Martine Noordegraaf in samenwerking met het lectoraat verantwoordelijk maken voor het gebruik van het product. Indien ons product in de organisaties wordt ingezet willen we de vertegenwoordiger van de organisatie verantwoordelijk maken. De vertegenwoordiger kan een gedragswetenschapper of behandelcoördinator zijn.

Evaluatie

Voor de evaluatie willen wij de verantwoordelijkheid ook bij Martine Noordegraaf, onze opdrachtgever en het lectoraat neerleggen. Zij zijn verantwoordelijk of ons product wordt ingezet in de training die wordt ontworpen. Daarnaast is Martine Noordegraaf ook het contactpersoon van de organisaties. Wij adviseren dat Martine in samenwerking met het lectoraat een evaluatie gaat plannen als de training ontworpen is. Het doel van de evaluatie is om te controleren of ons product in de training is geïntegreerd. Om te voorkomen dat we een product hebben ontwikkeld waar niets mee wordt gedaan.

Als ons product wordt ingezet in de organisaties wil ik voorstellen dat de vertegenwoordiger van de organisatie één keer in de drie maanden een evaluatie gaat plannen, om te evalueren of het product nog wordt ingezet in de praktijk. Het doel van de evaluatie is om te checken of het gespreksboek momenteel wordt gebruikt in de praktijk en in welke situaties het wordt ingezet. Om te voorkomen dat het product in de kast komt te liggen.

Feedback gezinshuisouder

'Het gespreksboek is een creatieve manier om kritisch naar je eigen handelen te kijken. De verschillende vormen – vragen, rollenspellen en stellingen – nodigen je uit om bewuster na te denken over je eigen handelen. De discussie kan ontstaan door het delen van verschillende visies. Wat mij betreft is dat met een onderwerp als loyaliteit ontzettend belangrijk. Zoals in het verslag meer maals benoemd is, is er sprake van een samenwerkingsdriehoek tussen de jongere, ouder en gezinshuisouder. Dat maakt het soms maatwerk. Hoe gaan anderen daarmee om? Een discussie kan uitnodigend zijn om out of the box te denken, of om nog bewuster te zijn van je eigen manier van denken en handelen. De casussen zijn herkenbaar en realistisch, waardoor je makkelijk een verbinding kan maken met de eigen praktijk. De casussen nodigen uit om soortgelijke ervaringen te benoemen en met elkaar te bespreken. Behalve voor professionals, kan dit product wat mij betreft ook leerzaam en bruikbaar zijn voor studenten en stagiaires binnen de zorgsector. Van echte casussen en visies van gezinshuisouders kun je leren. Daarnaast kunnen gezinshuisouders andersom ook leren van de visie van een stagiair. Het zou binnen de stage en opleiding interessante discussies kunnen opleveren.'

Feedback opdrachtgever 1:

Dit gespreksboek is echt prachtig, creatief en mooie verhalen, mooie oefeningen! Wow!

Feedback opdrachtgever 2:

Judith en Joy hebben een onderzoek en product opgeleverd dat voldoet aan de verwachtingen. Het is verrassend goed uitgewerkt en bruikbaar. Hun product werd ook goed ontvangen door het publiek. De aanbevelingen zijn zeker bruikbaar en worden door mij meegenomen in vervolgonderzoek. Goed dat jullie ook noemen dat er echt verbinding tussen theorie en praktijk moet zijn.

Literatuurlijst verantwoording

- Boszormenyi-Nagy, I. (2000). *Grondbeginselen van de contextuele benadering*. Haarlem: De Toorts
- De Baat, M., Spoelstra, J., Ter Meulen, G., Stoltenborgh, M. & Vinke, A. (2014). *Matching van langdurig uithuisgeplaatste jeugdigen aan een pleeggezin of gezinshuis*. Geraadpleegd op 20 februari 2018, van <https://www.nji.nl/nl/Matching-langdurig-uithuisgeplaatsten-jeugdigen-aan-een-pleeggezin-of-gezinshuis-praktijk.pdf>
- Dillen, A. (2004). Ongehoord vertrouwen: *Ethische perspectieven vanuit het contextuele denken van Ivan Boszormenyi-Nagy*. Apeldoorn: Garant
- Egberts, C. (2007). *Ouders op hun plek*. Utrecht: Uitgeverij Agiel
- Factor-E (z.d.) *Werkmodel: Implementatieplan schrijven*. Geraadpleegd op 9 mei 2018, van <http://www.factor.nl/saw/images/stories/Mondriaan/Werkmodellen/Cursus/Implementatieplan%20schrijven.pdf>
- Haans, G., Robbroeckx, L., Hoogeduin, J. & Van Beem-Kloppers, A. (2010) *Ouderbegeleiding bij roldifferentiatie*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Hoogeveen, P., Winkels, J. (2011). *Het didactische werkvormenboek*. Assen: Gorcum Instituut Contextuele Benadering (z.d.) *Contextuele Benadering*. Geraadpleegd op 8 mei 2018, van <https://www.icbnederland.nl/contextuele-benadering>
- Michielsen, M., Van Mulligen, W., & Hermkens, L. (Reds.). (2010). *Leren over leven in loyaliteit: Over contextuele hulpverlening*. Culemborg: Acco.
- Movisie (2012) *Theorie en praktijk verbinden bij interventieontwikkeling door participatief*

- werken*. Geraadpleegd op 8 mei 2018, van <https://www.movisie.nl/artikel/theorie-praktijk-verbinden-interventieontwikkeling-door-participatief-werken>
- Remmerswaal, P. & De Gouw, A. (2017). *Snap jij die ouders*. Amsterdam: Uitgeverij SWP
- Thesis (z.d.). *De vier leerstijlen van Kolb*. Geraadpleegd op 9 mei 2018, van <https://www.thesis.nl/testen/de-vier-leerstijlen-van-kolb>
- Van der Donk & Van Lanen (2016). *Praktijkonderzoek in zorg en welzijn*. Bussum: uitgeverij Coutinho
- Van der Pas (1996). *Naar een psychologie van ouderschap. Handboek methodische ouderbegeleiding 2*. Rotterdam: Ad Jonker
- Van de Ven, R. (2009) *Kernkwaliteiten en kernkwadranten: Naar Ir. Daniël D. Ofman*. Geraadpleegd op 9 mei 2018, van <https://riannevdven.nl/wp-content/uploads/Kernkwaliteiten-en-kernkwadranten-rvdv.pdf>
- Vrije Universiteit Amsterdam (z.d.) *Verpleegkundige Informatievaardigheden (basis): Literatuur verwerken in mijn verslag*. Geraadpleegd op 14 mei 2018, van <http://libguides.vu.nl/c.php?g=402509&p=2738511>

1.2 Gespreksboek

Hieronder staan alle pagina's van het gespreksboek weergegeven. Deze kunnen ook worden uitgeprint om in een gesprek te gebruiken.

Gespreksboek 'Leer en inspireer'

Gesprek rondom goede
praktijken over loyaliteit
in de samenwerking met ouders

Inleiding

In het gespreksboek 'Leer en inspireer' zijn tien citaten gebruikt als basis van een casus. Iedere casus is geanonimiseerd en dicht bij de oorspronkelijke tekst gebleven om de goede praktijken te behouden. De casussen zijn in de ik-vorm geschreven. Bij iedere casus zijn opdrachten en/of vragen opgesteld. Jullie gaan met elkaar in gesprek door middel van de vragen en opdrachten. Op de achterkant van de casus staat de theorie beschreven die past bij de casus.

Situatie 1

'Loyaliteit is er gewoon. Die kinderen houden zoveel van hun ouders. Michel woont sinds kort in het gezinshuis. Al vanaf het moment dat hij bij ons kwam wonen, staat hij als het ware aan de deur met een tasje en vraagt: 'Wanneer mag ik weer terug naar papa en mama?' Ik vind dat wel lastig als gezinshuisouder. Ik bouw een relatie met Michel op en ga op een bepaalde manier ook van hem houden. Ik trek intensief met Michel op, namelijk 24 uur per dag. Alleen er hoeft maar iets kleins te gebeuren en Michel heeft het weer over zijn papa en mama.'

Vragen

- Hoe is de band tussen jou en de jongeren in het gezinshuis?
- Hoe ga jij om met de loyaliteitsgevoelens die spelen tussen jou en de jongere?
- Hoe merk jij in het dagelijks leven dat kinderen loyaal zijn aan hun ouders?

Vormen van loyaliteit

Het begrip loyaliteit kun je onderverdelen in existentiële loyaliteit en verworven loyaliteit. De existentiële loyaliteit is de unieke band tussen ouders en hun kinderen en verbindt de ene generatie met de andere (Onderwaater, 2008). De existentiële loyaliteit is een gegeven, en deze kun je niet uitkiezen. Deze loyaliteitsbanden zijn het sterkst, omdat ze ontstaan door leven te ontvangen en leven te geven (Dillen, 2004, p. 51). De band ontstaat door de gezamenlijke geschiedenis van de familie en instandhouding van het biologische leven (Maaskant, 2007, p. 17). Het kind krijgt het leven van zijn ouders, daardoor ontstaat er een onomkeerbare band, wederzijdse rechten en verplichtingen, verdiensten en schulden, die verder in de relatie vorm krijgen. De band kan niet meer verbroken worden, hoe de relatie ook wordt ervaren (Michielsen, et al., 2010, pp. 23, 24). In het begin van het leven is het kind volledig afhankelijk van de zorg van zijn ouders en zijn de ouders hiervoor verantwoordelijk. Dit maakt de band tussen het kind en de ouder asymmetrisch, want de ouder geeft en het kind ontvangt. Naarmate het kind ouder wordt, nemen de verantwoordelijkheden van de ouder naar het kind af en neemt de verantwoordelijkheid toe van het kind naar zijn ouder (Krasner & Nagy, 1973).

De verworven loyaliteit is een vorm van loyaliteit die wordt opgebouwd in gekozen relaties. Bij verworven loyaliteit dragen beide partijen net zoveel verantwoordelijkheid voor een goede balans binnen de relatie. De verworven loyaliteit tussen de jongere en de gezinshuisouder vormt zich door de dagelijkse investering en verdiensten naar het kind. De gezinshuisouder is beschikbaar voor het kind, zorgt voor het kind, gaat in op de behoeftes van het kind, geeft het kind liefde en aandacht en biedt het kind een veilige plaats om zich te ontplooien (Maaskant, 2007, p. 17; Michielsen et al., 2010, p. 24).

Situatie 2

‘Een moeder wilde geen contact meer hebben met haar dochter, maar moeder heeft wel aan mij gevraagd of ik iedere maand een verslag wil sturen over de ontwikkelingen in het gezinshuis. Dochter zegt: ‘Nee dat wil ik niet, omdat mijn moeder mij moet opzoeken en niet dat mama contact met jou (gezinshuisouder) heeft. In eerste instantie wilde ik iedere maand een verslag sturen, want ik kan me wel voorstellen dat moeder wil weten hoe het met haar dochter gaat. Omdat dochter het niet wilde, doe ik het niet. Uiteindelijk volg ik de jongere, hoe belangrijk ik de ouders ook vind.’

Stelling

Ik vind het belangrijk om ouders te betrekken bij het leven van de jongere. Daarom neem ik op eigen initiatief contact op met moeder, ongeacht de mening van de jongere.

Vragen bij de stelling

- Wat vind je van de stelling?
- Waarom ben je het wel/niet eens?
- Wat is het risico van het wel/niet contact opnemen met moeder?
- Wat is het risico van het wel/niet volgen van de mening van de jongere?

Oorzaken voor een loyaliteitsconflict

Oorzaken van een loyaliteitsconflict kunnen zijn dat ouders het niet eens zijn met de plaatsing van de jongere of dat de gezinshuisouders negatief spreken over de ouders (Dillen, 2004, p. 52-53). Wanneer gezinshuisouders positief staan ten opzichte van het gezin van herkomst, komt dit ten goede aan de steun die ouders geven aan de plaatsing (Hedin, Hojer, Brunnberg, 2012; Hedin, 2014; Salas Martinez, 2016). Een andere oorzaak voor een loyaliteitsconflict is als de samenwerking tussen de gezinshuisouder en ouder destructief verloopt (Aartsen, 2016, pp. 6,12). De jongere ervaart dat de gezinshuisouders en ouders het niet eens zijn en heeft daardoor het idee te moeten kiezen. Om de loyaliteitsgevoelens van de jongere een plek te geven is het van belang dat de gezinshuisouder een constructieve samenwerkingsrelatie vormgeeft met de ouder (Moyers, Farmer & Lipscombe, 2006; Anderson, 2009). Als de gezinshuisouder kennis heeft van hoe het thema loyaliteit speelt voor de jongere kan deze ook op een adequate manier reageren. Dit is van belang wanneer de jongere terughoudend reageert op het aangaan van een relatie met de gezinshuisouder (Haans, et al., 2010, pp. 130-131; Van der Deen, 2011, p. 69). Volgens Leathers (2003) is het een belangrijk uitdaging voor pleegouders om te stimuleren dat jongeren een goede band met ouders krijgen en/of houden en om tegelijk te voorkomen dat de jongere in een loyaliteitsconflict terecht komt. Een belangrijke schakel hierin is de relatie die de pleegouders en ouders met elkaar hebben. Wanneer ouders en pleegouders samenwerken, geven ze de jongere gelegenheid om naar beiden loyaal te zijn. Het is belangrijk dat de gezinshuisouders of pleegouders inzien dat er sprake is van existentiële loyaliteit tussen ouders en kind en het daarom belangrijk is de ouders te betrekken (De Baat & Berg- le Clercq, 2013; Aartsen, 2016; Hage & De Kruijff, 2017).

Situatie 3

'Wij hebben broertjes en zusjes in het gezinshuis. Ze gaan allemaal regelmatig naar huis en hadden allemaal klachten over de was. Volgens de kinderen waste mama beter dan ik. Het meisje ging in eerste instantie mee, maar had uiteindelijk het idee dat het niet waar is. Zij zei: 'Jij wast hetzelfde en het is onzin'. De jongste die gaat één keer in de maand naar z'n moeder en hij heeft een koffertje op z'n kamer en daar stopt hij z'n vuile was in. Ik hoef het niet te wassen van hem, ik mag het niet wassen van hem. Zijn moeder moet de was doen. Ik weet dat het niet aan mijn wassen ligt, daarom ga die discussie niet aan, omdat hij loyaal blijft aan zijn moeder.'

Opdracht

Bedenk een eigen casus waarin je als gezinshuisouder te maken had met sterke gevoelens van loyaliteit bij de jongere

Ga in groepjes van 3 of 4 een actuele eigen casus uitspelen. Eén groepslid is gezinshuisouder, één het kind, één een eventuele andere betrokkene en één persoon is observant.

Probeer je in te leven in de verschillende personen en benoem wat het handelen van de ander met je doet.

Loyaliteitsconflict

Als de jongere niet openlijk loyaal kan zijn tegenover zijn ouders, door een andere relatie of niet loyaal kan zijn tegenover de ander omwille van zijn ouders, ontstaat er een loyaliteitsconflict (Michielsens et al., 2010, pp. 25, 26). Het loyaliteitsconflict kan op verschillende manieren tot uiting komen. Nagy gebruik het begrip gespleten loyaliteit wanneer een jongere als het ware wordt gedwongen te kiezen tussen beide ouders (Dillen, 2004). Als een jongere in een gezinshuis opgroeit wordt gesproken over gespleten loyaliteit wanneer hij/zij het gevoel heeft te moeten kiezen tussen de ouders en gezinshuisouders. Als ze loyale gevoelens hebben naar de ouders voelen ze zich ontrouw aan de vervangende opvoeder. Andersom kunnen ze het gevoel hebben de ouders af te vallen, wanneer ze loyaal zijn aan de vervangende opvoeder (Gardeniers & De Vries, 2011). Een andere uitingvorm van een loyaliteitsconflict is onzichtbare loyaliteit. Van deze vorm is sprake wanneer de ene ouder de loyaliteit aan de andere ouder niet erkent. De jongere kan hierdoor het gevoel krijgen niet openlijk loyaal te mogen zijn. Door middel van non-verbaal, onzichtbaar gedrag kan de jongere ruimte geven aan de loyale gevoelens (Nederlands Jeugdinstituut, z.d.).

Situatie 4

‘Veel ouders hebben een bezoeksregeling van eens in de veertien dagen een uurtje of twee. Ouders vinden dat ongelofelijk weinig en verwennen hun kinderen ontzettend vaak en proppen ze helemaal vol met snoep. Wij (gezinshuisouders) zeggen heel vaak van: ‘Nee, dat willen we niet, we willen niet dat ze zoveel snoep krijgen. Doe dat gewoon een beetje rustig, dat deed je vroeger ook niet. Ouders worden pissig en vinden de opmerkingen van ons niet leuk, omdat wij zich met hun bemoeien.’

Vragen

- Wat zou jij doen als een ouder de jongere ontzettend verwend?
- Probeer je in te leven in de ouder. Waarom zou de ouder dit doen?
- Hoe kun je hier als gezinshuisouder goed mee om gaan?
- Wat voor effect heeft jouw handelen op de loyaliteitsgevoelens van het kind?

Samenwerking met ouders

Onderdeel van de samenwerkingsdriehoek zijn de ouders. Daar waar de gezinshuisouders vanuit professionaliteit verbonden zijn met de jongere, zijn de ouders verbonden vanuit loyaliteit. Ouders blijven altijd betrokken bij het leven van het kind, terwijl de professional maar tijdelijk aanwezig is (Egberts, 2007, pp. 27, 42). Ouderschap wordt door Van der Pas beschreven als een onvoorwaardelijk en tijdloos besef van verantwoordelijk zijn (Van der Pas, 1996). Ook wanneer kinderen niet meer bij de ouders thuis wonen, blijven ouders zich verantwoordelijk voelen voor hun kind. Door de uithuisplaatsing van het kind wordt de ouder kwetsbaar voor kritiek van anderen en kan te maken krijgen met schuldgevoelens, waardoor vervolgens de eigenwaarde aangetast wordt (Egberts, 2007, pp. 56-61). De ouder is afhankelijk van de professional wat betreft het oplossen van de problemen van het kind. Ouders vinden het belangrijk dat de hulpverlener zich in hun situatie verplaatst en luistert naar hun mening. Ook willen ouders graag ruimte om het ouderschap vorm te geven in de relatie met hun kind (Remmerswaal & De Gouw, 2017, pp. 30, 157).

Situatie 5

'We hadden een keer een behandelbespreking, waarbij wij, de ouders, voogd en gedragswetenschapper bij aanwezig waren. Na twee minuten of drie minuten stappen de ouders op en lopen weg. Ze zeiden; 'stikken jullie maar, we hebben er geen zin in, dit is niks zo'. De ouders werden boos en liepen naar buiten. Toen bleven we rustig en zei ik: 'Ik loop even mee naar buiten. Jongens, wat is er aan de hand.' Vader zegt dan 'dat mens dat zegt...' en hij kijkt naar de gezinshuisouder. Vader voelt zich ongemakkelijk. Wij zijn vaak de bekende gezichten voor de ouders en ouders vinden het moeilijk als er een voogd of gedragswetenschapper bij het gesprek aanwezig zijn. Ze kijken er vaak tegenop. Het kan alleen niet anders, omdat wij zorgvuldig moeten werken en er moet altijd wel goed worden gekeken. Dus je kunt niet in een andere context met elkaar praten.'

Opdracht

- Stel een ouder loopt tijdens een behandelbespreking weg en reageert hetzelfde als in de bovenstaande casus. Wat doe jij als gezinshuisouder?
- Waarom doe je dit?
- Kun je iets vertellen over belang voor het kind?
- De gezinshuisouder stelt zich bemiddelend op tussen de ouder en de gedragswetenschapper en voogd. Wat vind je hiervan?
- Wat zou dit voor de ouder betekenen?
- Wat is de taak van de gezinshuisouder in het contact met ouders?

Meerzijdige partijdigheid

Meerzijdig partijdigheid is een basishouding uit de contextuele benadering (Haans, et al., 2010, p. 254). Het openstaan voor meer dan één kant van de situatie is een van de grootste bronnen van weerstand. Alle mensen zijn geneigd om de wereld vanuit een houding van vooroordelen te bekijken, met als gevolg dat de anderen een zondebok worden. Bij meerzijdig partijdigheid gebruikt de hulpverlener zijn betrokkenheid voor het zoeken naar vertrouwensbronnen in de familie. De betrokkenheid wordt in handelen uitgedrukt. De hulpverlener heeft vanaf het begin van de begeleiding het verbindende doel voor ogen. Hij houdt rekening met de belangen van alle betrokken in alle dimensies. Het is van belang dat de hulpverlener veelzijdig partijdig en empathisch is, in plaats van onpartijdig (Boszormenyi-Nagy, 2000, pp. 55, 56.). De hulpverlener gaat zich beurtelings inleven in elke persoon die bij het probleem betrokken is. Als hulpverlener toon je begrip voor de investering van elk persoon. Erkenning is een belangrijk aspect bij meerzijdig partijdig handelen. Erkenning geven is de eerste sleutel om een destructief spiraal te doorbreken (Michielsen et al., 2010, p. 30-31). Door meerzijdig partijdig te zijn, staat de gezinshuisouder neutraal tussen de ouder en het kind. Hierdoor kan het kind openlijk loyaal zijn binnen het gezinshuis (Jongepier, 2012, p.25).

Situatie 6

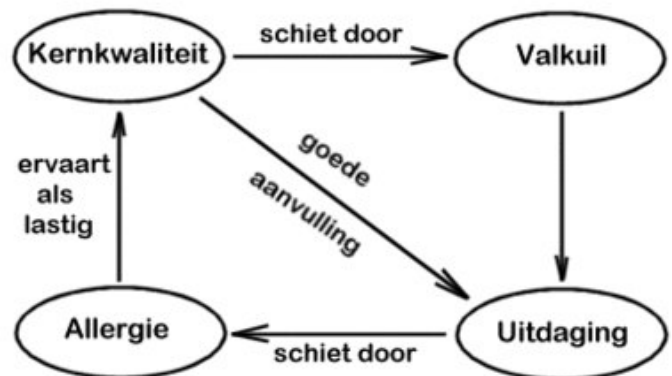
‘Ouders zijn hier altijd welkom. Elke zondagavond zijn alle ouders welkom en kunnen ze hun vragen stellen. Ouders kunnen dingen vertellen die ze kwijt moeten, vertellen hoe het gaat, of er nog dingen geregeld moeten worden. Eigenlijk zijn we voortdurend bezig om een open cultuur te creëren. Zo wordt een bepaald basisvertrouwen ontwikkeld. Als er dingen spelen informeren we ouders en we betrekken de jongeren hierbij.’

Vragen

- Hoe geef jij het contact met ouders vorm?
- Wat is voor jou daarin belangrijk?
- Hoe betrek je de kinderen hierbij?

Opdracht

Vul het kernkwadrant in. Wat is jouw kernkwaliteit, valkuil, uitdaging en allergie in het vormgeven van contact met ouders?

Wat is belangrijk voor samenwerken

Er zijn verschillende aspecten die van invloed zijn op de samenwerking:

Communicatie: Als de communicatie op een goede manier verloopt, zorgt dit voor een goede basis voor een samenwerkingsrelatie tussen gezinshuisouders en ouders.

Duidelijke afspraken maken: Het maken van duidelijke afspraken tussen de betrokkenen is één van de factoren die de ontwikkeling van het kind positief beïnvloedt.

Wederzijds respect: Het wederzijds respect houdt de gelijkwaardigheid en erkenning in. De gelijkwaardigheid en erkenning versterken de samenwerkingsrelatie. Ouders willen zich gerespecteerd voelen.

Wederzijdse acceptatie: Als de ouders en gezinshuisouders elkaar accepteren, kan dit een loyaliteitsconflict voorkomen. De wederzijdse acceptatie zorgt ervoor dat het kind zich kan aanpassen in het gezinshuis en zich kan aanpassen aan de ouder-kindrelatie (Hage & De Kruijff, 2017, p. 18).

Kernkwadrant van Daniel Ofman

Een kernkwadrant geeft een overzicht van kernkwaliteiten, valkuilen, uitdagingen en allergieën van een persoon. De kernkwaliteiten zijn sterke kwaliteiten van een persoon. Deze kwaliteiten zijn kenmerkend voor hem of haar. De kernkwaliteiten zijn aangeboren kwaliteiten die bij de persoon horen. De valkuilen zijn kwaliteiten, maar je schiet door in een bepaalde eigenschap. Een valkuil is de schaduwkant van de kwaliteit. De kwaliteit wordt een zwakte. De uitdagingen zijn de positieve tegenovergestelde kwaliteiten. De uitdaging is een leerpunt voor de persoon. Iets waar je meer van mag laten zien. De allergie is een eigenschap van iemand die men als lastig ervaren. Een allergie is iets waar iemand zich aan kan ergeren (Van de Ven, 2009)

Situatie 7

'Ik ben bij moeder thuis op bezoek geweest om te kijken hoe we de opvoeding samen kunnen vormgeven. Ik belde haar ook eens op met de vraag hoe zij dat deed met haar zoon. Zeker, in de beginperiode belde ik moeder op om te vragen hoe zij haar zoon naar bed bracht. Ik vroeg hoe dat bij haar ging of dat goed ging of niet. Op deze manier wilde ik moeder in de moederrol laten. Ze blijft namelijk de moeder.'

Vragen

- Wat heeft het handelen van deze gezinshuisouder te maken met loyaliteit en waarom?
- Hoe ga jij om met de ouderrol?
- Vraag je wel eens advies aan ouders?
- Wat is het effect van jouw handelen op de ouder en het kind?

Loyaliteitsgevoelens van de ouder

De gezinshuisouder heeft niet alleen te maken met de loyaliteitsgevoelens van de jongere, maar ook met die van de ouders. Daar waar de gezinshuisouder betrokken is vanuit professionaliteit, is de ouder betrokken vanuit loyaliteit (Egberts, 2007, pp. 27, 42). Wanneer de gezinshuisouder ruimte geeft aan de ouders om een rol te spelen in het leven van de jongere, zal de samenwerking beter verlopen en zal ook de jongere meer goedkeuring voor de plaatsing ervaren van zijn ouders (De Baat, Spoelstra, Ter Meulen, Stoltenborgh & Vinke, 2014, p. 26; Remmerswaal & De Gouw, 2017, pp. 30, 157). Een van de grootste angsten van ouders is dat de opvoeder de rol van de ouder helemaal overneemt en ze niets meer in kunnen brengen in het leven van het kind. Wanneer er ruimte wordt gegeven aan de ouder in het leven van het kind nemen deze angstgevoelens af (Nesmith, 2017). Wanneer het gaat om de rol die ouders en gezinshuisouders hebben, kan ook gesproken worden over roldifferentiatie. Dit houdt in dat er bij een uithuisplaatsing duidelijkheid ontstaat tussen ouders en gezinshuisouders over de verschillende rollen en de invulling daarvan. Roldifferentiatie slaagt als ouders in staat zijn om te accepteren dat de gezinshuisouders ook opvoeders zijn van de jongere en wanneer er een besef komt dat er gezamenlijke verantwoordelijkheid is over het kind (Haans et al., 2010, p. 42).

Situatie 8

‘Tim is een zestienjarige jongen en woonachtig in het gezinshuis. Zijn moeder had hem stiekem een telefoon meegegeven. Als het dan in het gezinshuis niet goed ging, vertelde de jongere dit tegen moeder en was moeder boos op ons. We zijn met moeder in gesprek gegaan, toen we erachter zijn gekomen dat moeder een telefoon aan Tim had gegeven. We hebben met elkaar besproken hoe we hiermee omgaan. Ik zag dat het een moeder is die heel graag voor haar kind wil zorgen. Ik probeerde met haar in gesprek te gaan over hoe moeilijk het voor haar is.’

Vragen

- Hoe ga jij met deze situatie om?
- Hoe zag jouw leven eruit toen je zestien was. Wat was kenmerkend aan jouw leven?
- Hoe zag het gezin er toen uit van jou?
- Wat was toen belangrijk in je leven?
- Hoe ziet het leven er nu uit van de zestienjarige die je nu hebt?
- Wat voor invloed heeft jouw eigen geschiedenis op jouw handelen in het contact met ouders en jongeren?

Loyaliteit van de jongere

Maaskant en Reinders beschrijven in het boek *Het pleegkind* (2010) dat pleegkinderen te maken hebben met twee soorten opvoeders, namelijk de ouders en pleegouders. Dit kan lastig zijn voor een kind, omdat het graag wil voldoen aan de wensen en eisen van zowel de ouders als de pleegouders. Als deze wensen en eisen niet hetzelfde zijn of op gespannen voet staan met elkaar kan de jongere worstelen met loyaliteitsproblemen (Maaskant & Reinders, 2010).

De jongeren in het gezinshuis zijn extra kwetsbaar als het gaat om loyaliteit. De jongere zit in de puberteit. In deze levensfase ontwikkelt de jongere zijn identiteit en kiest steeds meer met wie hij/zij verbonden wil zijn (Jagersma, 2012, p. 10; Van Stam & Van Dorland, 2013, p. 25). Het is belangrijk dat de gezinshuisouders zich hiervan bewust zijn, zodat zij op een goede manier ruimte kunnen geven aan ontwikkeling van de jongere. Wanneer de gezinshuisouder dit niet doet of wanneer de ouder hier niet genoeg ruimte aan geeft, ontstaat het risico op een loyaliteitsconflict (Michielsen et al., 2010, pp. 25, 26).

Situatie 9

‘Sommige kinderen zoeken naar hoe wij denken over hun ouders. Dat er een voorval gebeurde thuis en dat ze aan mij vragen: Wat vind je daar nou van? Kim was een weekend thuis geweest en bij moeder in huis. Moeder woont in een vies huis, waar muizen rondlopen. Dan zit Kim terug in de auto en dan vraagt ze aan mij: ‘Het is bij mama wel heel vies hè, er lopen muizen. Bij jou niet hè. Wat vind je ervan?’ Ik zeg tegen Kim dat het niet uitmaakt en vraag aan haar: ‘Vind je het leuk bij mama?’

Opdracht

Ieder kind heeft een geschiedenis en komt ergens vandaan, maar waar kom jij vandaan? Wat zijn jouw waarden en normen. Wat betekent dat voor jezelf en in je werk? Om dit helder te krijgen gaan we een wapenschild invullen. Bespreek met elkaar de vier velden.

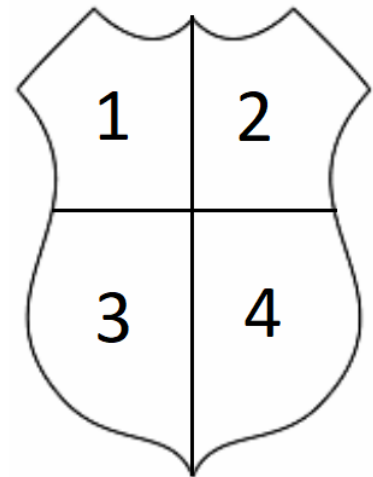
Veld 1: Waar kom ik vandaan? (Waarden, normen, de samenstelling, gezin van herkomst, sociale klasse)

Veld 2: Wat heeft dat betekend voor mijzelf?

Veld 3: Hoe zie je dat terug in mijn werk?

Veld 4: Wat kunnen mijn collega's doen om ermee om te gaan? Wat kunnen ouders doen om ermee om te gaan? Hoe kan de afkomst worden herkend? Hoe zien ze dat aan jou?

Hoe kan je vanuit veld 4 terugblikken van waar ik vandaan kom?

Loyaliteit van de gezinshuisouder

Niet alleen de ouder en de jongere hebben loyaliteitsgevoelens, maar ook de gezinshuisouder zelf. De gezinshuisouder heeft zelf ook een gezin van herkomst waar hij of zij existentieel verbonden mee is. De manier waarop de gezinshuisouder is opgevoed, wat hij of zij heeft meegemaakt en hoe hij of zij zich ontwikkeld heeft, speelt mee in de loyaliteitsgevoelens van de gezinshuisouder zelf (De Vries, 2007). De gezinshuisouder heeft ook te maken met loyaliteit richting eventuele eigen kinderen die in het gezinshuis wonen. Door de eigen ervaringen van de gezinshuisouder zelf, zijn er bepaalde verwachtingen richting de jongere en de ouder. Het is belangrijk dat de gezinshuisouder zich bewust is van de verwachtingen, zodat hij/zij kan nagaan of de verwachtingen reëel zijn. Als de gezinshuisouder bijvoorbeeld loyaal is naar de eigen ouder door elk weekend langs te gaan, kan er een verwachting naar de jongere zijn om ook bij de eigen ouder langs te gaan om te laten zien dat hij/zij loyaal is. Het is de kunst om als gezinshuisouder meerzijdig partijdig te blijven ten opzichte van de jongere en de ouder (Michielsen et al., 2010). Meerzijdig partijdig houdt in dat de gezinshuisouder betrokken is op alle partijen (Boszormenyi-Nagy, 2000, pp. 55-56). De gezinshuisouder gaat zich beurtelings inleven in elke persoon die betrokken is en toont begrip voor de investering van elk persoon (Michielsen et al., 2010, P. 31).

Situatie 10

'Karlijn woont sinds kort in het gezinshuis. Haar moeder is overleden en haar tante is de opvoeder geweest. Tante vindt het moeilijk dat de opvoeding ergens anders wel lukt. Dat gevoel dat drijft en dat krijg ik wel te horen. Ze probeert op andere manieren controle te hebben. Ik ben met tante in gesprek gegaan om samen te kijken hoe we tante kunnen betrekken. Hoe ziet zij dat voor zich? Zij hoort er ook bij, ze is familie.'

Vragen

- Hoe ga je om met andere familieleden en hechtingsfiguren van de jongere?
- Wat doe jij als ouders en hechtingsfiguren moeite hebben met de acceptatie van de plaatsing?
- Hoe ga je hiermee om?
- Wat zijn thema's die meespelen in de acceptatie?
- Bespreek een eigen casus waarin ouders de plaatsing niet accepteren en jij op een creatieve manier met het gedrag van ouders bent omgegaan. Hoe gingen ouders hiermee om?

Risico van een loyaliteitsconflict

Door verschillende generaties heen kunnen de gevolgen van een loyaliteitsconflict zichtbaar en merkbaar blijven. Zo kan het bijvoorbeeld zijn dat een ouder bepaald gedrag vertoont, waarmee hij loyaal is aan de eigen ouder (Slot & Van Aken, 2005). De gevolgen kunnen zich op verschillende levensgebieden uiten, zoals relationele problemen, depressief gedrag, psychosomatische problemen en gedragsproblemen (Van der Pas, 1996). Wanneer de jongere niet openlijk loyaal kan zijn aan wie hij/zij wil, kan de jongere zich niet goed ontwikkelen op dit gebied. Een mogelijk gevolg is een 'roulerende rekening'. Een roulerende rekening ontstaat door het tekortschieten van ouders en kan aan de volgende generatie worden doorgegeven (Haans, et al., 2010, p. 116). Wanneer de jongere zelf beschadigd is, kan het moeilijk zijn om later een emotionele verbinding met anderen aan te gaan. Op basis van wat de jongere tekortgekomen is, verwerft hij/zij destructief recht. Een destructief recht is als er onrecht is aangedaan en de persoon onbewust een ander onrecht aandoet (Haans, et al., 2010; Michielsen et al., 2010). De ouder kan erkenning verwachten van het eigen kind, wanneer hij/zij deze niet heeft ontvangen van de eigen ouder. Door deze actie wordt onrecht veroorzaakt bij de ander (Michielsen et al., 2010).

Literatuurlijst

- Aartsen, Y. (2016) *Onderzoeksverslag: Samenwerking tussen ouders en pleegouders: Dat gaat wel heel ver*. Geraadpleegd op 17 aprili 2018, van <https://www.lindenhout.nl/professionals/nieuwsbrief-lindenhout/nieuwsbrief-lindenhout-februari-2017/OnderzoekSamenwerkingtussenoudersenpleegouders.pdf>
- Anderson, G. (2009). *Foster children: A longitudinal study of placements and family relationships*. *International Journal of Social Welfare*, 18(1), 13-26.
- Boszormenyi-Nagy, I. (2000). *Grondbeginselen van de contextuele benadering*. Haarlem: De Toorts
- De Baat, M., Berg-le Clercq, T. (2013) *Wat werkt in gezinshuizen?* Geraadpleegd op 18 april 2018, van <https://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Wat-werkt/Wat-werkt-onderwerpen/Wat-werkt-bij-gezinshuizen>
- De Baat, M., Spoelstra, J., Ter Meulen, G., Stoltenborgh, M. & Vinke, A. (2014). *Matching van langdurig uithuisgeplaatste jeugdigen aan een pleeggezin of gezinshuis*. Geraadpleegd op 20 februari 2018, van <https://www.nji.nl/nl/Matching-langdurig-uithuisgeplaatsten-jeugdigen-aan-een-pleeggezin-of-gezinshuis-praktijk.pdf>
- De Vries, P. (2007). *Ouders in de school*. Amersfoort: CPS uitgeverij.
- Dillen, A. (2004). *Ongehoord vertrouwen: Ethische perspectieven vanuit het contextuele denken van Ivan Boszormenyi-Nagy*. Apeldoorn: Garant
- Egberts, C. (2007). *Ouders op hún plek*. Utrecht: Uitgeverij Agiel

- Gardeniers, M., & De Vries, A. (2012). *Factsheet gezinshuizen. Gezinshuizen in Nederland; een verkenning*. De Glind: Rudolphstichting & Gezinshuis.com.
- Haans, G., Robbroeckx, L., Hoogeduin, J. & Van Beem-Kloppers, A. (2010) *Ouderbegeleiding bij roldifferentiatie*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Hage, M. & De Kruijff, E. (2017) *Samen werken bij een vrijwillige plaatsing!? Wat werkt in de samenwerking tussen biologische ouders en gezinshuisouders bij een vrijwillige plaatsing?* (Scriptie) Christelijke Hogeschool Ede
- Hedin, L. (2014). *A sense of belonging in a changeable everyday life - a follow-up study of young people in kinship, network, and traditional foster families*. *Child & Family Social Work*, 19(2), 165-173.
- Hedin, L., Hojer, I., & Brunnberg, E., (2012). *Jokes and routines make everyday life a good life-on 'doing family' for young people in foster care in sweden*. *European Journal of Social Work*, 15(5), 700-715.
- Leathers, S. J. (2003). *Parental visiting, conflicting allegiances, and emotional and behavioral problems among foster children*. *Family Relations*, 52, 53-63.
- Maaskant, A. (2007) *Kind tussen pleegouders en ouders*. Amsterdam: SWP
- Maaskant, A., Reinders, A. (2010). *Het pleegkind. De zorg voor pleegkinderen*. Geraadpleegd op 11 april 2018, van https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-90-313-7981-1_3

- Michielsen, M., Van Mulligen, W., & Hermkens, L. (Reds.). (2010). *Leren over leven in loyaliteit: Over contextuele hulpverlening*. Culemborg: Acco
- Moyers, S., Farmer, E., & Lipscombe, J. (2006). *Contact with family members and its impact on adolescents and their foster placements*. *British Journal of Social Work*, 36(4), 541-560.
- Nederlands Jeugdinstituut. (z.d.). D205: *Problemen in de loyaliteit van de jeugdige aan ouder*. Geraadpleegd op 30 mei 2018, van <https://www.nji.nl/nl/Databank/Classificatie-Jeugdproblemen/D205-Problemen-in-de-loyaliteit-van-jeugdige-aan-ouder.html>
- Nesmith, A., Patton, R., Christophersen, K., & Smart, C. (2017). *Promoting quality parent-child visits: the power of the parent-foster parent relationship*. *Child & Family Social Work*, 22(1), 246-255.
- Remmerswaal, P & De Gouw, A. (2017). *Snap jij die ouders*. Amsterdam: Uitgeverij SWP
- Salas Martínez, M., Fuentes, M., Bernedo, I., & García-Martín, M. (2016). *Contact visits between foster children and their birth family: The views of foster children, foster parents and social workers*. *Child & Family Social Work*, 21(4), 473-483.
- Slot, W., & Van Aken, M. (2013). *Psychologie van de adolescentie*. Amersfoort: ThiemeMeulenhoff.
- Van de Ven, R. (2009) Kernkwaliteiten en kernkwadranten: Naar Ir. Daniël D. Ofman. Geraadpleegd op 9 mei 2018, van <https://riannevdven.nl/wp-content/uploads/Kernkwaliteiten-en-kernkwadranten-rvdv.pdf>
- Van der Pas (1996). *Naar een psychologie van ouderschap. Handboek methodische ouderbegeleiding 2*. Rotterdam: Ad Jonker

Dit gespreksboek is gemaakt in opdracht van het lectoraat Jeugd en Gezin van de Christelijke Hogeschool Ede in het kader van ons afstudeeronderzoek 'Loyaliteit in de samenwerking: van hinder naar houden van...' Het onderzoek levert een bijdrage aan het onderzoek 'Jouw Gezin, Mijn Zorg?'

Joy Lohof en Judith Romijn
Juni 2018

Bijlage 2 Stakeholderanalyse

Aan de hand van de 'Checklist stakeholderanalyse' uit het boek *Projectaanpak in zes stappen* van Roel Grit (2016) en 'Stakeholderanalyse' van De Innovator (2018) hebben wij onze stakeholderanalyse uitgevoerd. Een aantal delen worden ook al benoemd in het onderzoeksverslag. In deze bijlage wordt de analyse systematisch weergegeven. We hebben de stappen van de checklist doorlopen wat resulteert in de volgende tabel:

Stakeholder	Vertegenwoordiger/ rol	Belang van betrokkene en van ons	Wijze van betrekken
Primaire betrokkenen			
Lectoraat Jeugd en Gezin	Opdrachtgever/ Martine Noordegraaf: De opdrachtgever geeft ons de opdracht, geeft advies en beoordeelt de eindpresentatie	Ons onderzoek levert een bijdrage aan het onderzoek Jouw gezin, mijn zorg? dat het lectoraat uitvoert. We hebben voor het lectoraat onderzocht welke interventies er al ontwikkeld zijn, wat organisaties aan ondersteuning aanbieden en wat de wensen van gezinshuisouders zijn. Het product levert een bijdrage aan de interventie die het lectoraat gaat ontwikkelen. Het lectoraat biedt ons een opdracht aan, waarop wij kunnen afstuderen. Daarnaast is er binnen het lectoraat een onderzoeks- gemeenschap. Deze vormt een bron van kennis en expertise, waarvan wij gebruik kunnen maken.	We doen ons onderzoek vanuit het lectoraat en Martine Noordegraaf is onze opdrachtgever. We zijn op deze wijze betrokken op elkaar. Wij betrekken het lectoraat door te overleggen en af te stemmen, zodat ons onderzoek goed aansluit bij de wensen. De onderzoekers worden ook betrokken in onze presentatie. We vragen dan om feedback, zodat we, waar nodig, ons product nog kunnen aanscherpen. We hebben ons ook aangesloten bij het onderzoek door deel te nemen aan bijeenkomsten en de resultaten die al gepresenteerd zijn te verwerken in ons onderzoek.
Organisaties	Ondersteuning van gezinshuisouder/ Respondenten: Leger des Heils Pluryn	De organisaties zijn betrokken bij het grotere onderzoek. Zij zijn benieuwd naar hoe zij	We hebben de organisaties betrokken door contact op te nemen en interviews af te

	Parlan Driestroom Lindhout De organisaties zijn betrokken bij het onderzoek Jouw gezin, mijn zorg? Wij nemen interviews bij de organisaties af.	gezinshuisouders het beste kunnen ondersteunen bij het geven van ruimte aan de loyaliteit van de jongere. Door de resultaten van ons onderzoek, krijgen de organisaties een beeld van hoe dit binnen de eigen organisaties en binnen andere organisaties georganiseerd is. Mogelijk kunnen zij ook iets met de aanbevelingen uit ons onderzoek. Voor ons is het van belang dat de organisaties betrokken zijn, zodat wij interviews kunnen afnemen en daarmee data kunnen verzamelen om zo een goed antwoord te kunnen geven op de vragen.	nemen. Daarnaast zijn ze ook betrokken doordat ze uitgenodigd zijn voor de presentatie. In deze presentatie geven we de organisatie ook iets door onze resultaten te presenteren. Tijdens de presentatie delen we onze aanbevelingen met de organisaties en vragen we feedback op ons product. Het onderzoeksverslag en product zijn ook beschikbaar voor de betrokken organisaties.
Gezinshuisouder	Doelgroep/ Gezinshuisouder: De gezinshuisouders vormen de doelgroep waarvoor we het onderzoek uiteindelijk doen. Daarnaast zijn zij ook respondenten, omdat wij gezinshuisouders geïnterviewd hebben.	De gezinshuisouders hebben belang bij ons onderzoek. Wij willen aansluiten bij het praktijkprobleem en de gezinshuisouder helpen in de samenwerking met ouders. Wij hebben belang bij de interviews met de gezinshuisouders om zo goed mogelijk te laten aansluiten bij ons onderzoek. Door de gezinshuisouders te bevragen, ontvangen wij data waarmee we onze vragen kunnen beantwoorden en een advies kunnen doen richting het	We hebben de gezinshuisouders op verschillende momenten betrokken bij ons onderzoek. We hebben ze allereerst betrokken bij het vaststellen van het praktijkprobleem. Vervolgens hebben we de gezinshuisouders bevraagd op hun eigen handelen en wensen met betrekking tot ondersteuning. De resultaten hebben we getoetst op de inspiratiedag door middel van een walkthrough. Ook bij voor het product hebben we input

		lectoraat, zodat zij ook iets kunnen betekenen voor de gezinshuisouders.	gebruikt van de gezinshuisouders en hen om feedback gevraagd. Door middel van het product willen we hen ook iets teruggeven. Als laatste nodigen we hen ook uit voor onze presentatie.
Secundaire betrokkenen			
Ouders	Betrokken bij samenwerkingsdriehoek	De ouder en jongere hebben belang bij het onderzoek. Door te onderzoeken hoe de gezinshuisouder ondersteund kan worden en hoe de samenwerking het beste vormgegeven kan worden, hopen we te bereiken dat de samenwerkingen verbeteren en er minder breakdowns plaatsvinden. Dit is goed voor de ouder en de jongere. Doordat de gezinshuisouder zich beter kan inleven in de ouder, voelt de ouder zich begrepen en kan de samenwerking mogelijk beter verlopen. Hier profiteert de jongere van. Hij/zij kan zijn loyaliteiten zelf ontwikkelen.	De ouders en jongeren zijn niet direct betrokken bij het onderzoek. Wij hebben hen niet ondervraagd, maar hebben wel geprobeerd aan te sluiten bij de behoefte van deze betrokkenen door literatuur hierover toe te voegen. In het grote onderzoek Jouw gezin, mijn zorg? wordt wel gesproken met ouders en jongeren. We hopen dat ons onderzoek aansluit bij de wensen van deze betrokkenen.
Jongere	Betrokken bij samenwerkingsdriehoek		
Expert	Systeemtherapeut/ respondent: Leontien Schaeffers Leontien heeft bijgedragen aan het ontwikkelen van ons product door middel van een gesprek	Leontien vindt het belangrijk dat loyaliteit wordt besproken met gezinshuisouders. Zelf heeft ze een interventie ontwikkeld die hiervoor gebruikt kan	We hebben Leontien betrokken door haar te bevragen op haar eigen interventie. Vervolgens hebben we haar geïnterviewd over wat zij belangrijk vindt voor het product dat wij gaan

		worden. Ze heeft haar kennis en ideeën met ons gedeeld, zodat wij deze kunnen gebruiken om een product te ontwikkelen. Het belang van Leontien hierin is dat thema's die zij belangrijk vindt, een plek krijgen in een interventie. Ons belang om Leontien te betrekken, is dat zij ons als expert kan helpen. Zij zit in het werkveld en ziet beter dan wij wat nodig is en aansluit bij hulpverleners.	ontwikkelen. We hebben haar ook betrokken door haar uit te nodigen voor de presentatie en het verslag en product met haar te delen.
--	--	---	--

De Innovator (2018). *Stakeholderanalyse*. Geraadpleegd op 7 mei 2018, van <http://www.de-innovator.nl/tools/stakeholderanalyse/>

Grit, R. (2016). *Projectaanpak in zes stappen*. Groningen: Noordhoff Uitgevers

Bijlage 3 Literatuurstudie kernbegrippen

Gezinshuis

Een gezinshuis is een kleinschalige woonvorm voor uithuisgeplaatste kinderen en jongeren tot en met achttien jaar (Bij ONS, z.d.). In een gezinshuis wonen gemiddeld vier tot zes kinderen. Gezinshuisouders zijn 24 uur per dag, 7 dagen per week aanwezig in het gezinshuis (Gezinshuis.com, z.d.). Zij bieden professionele begeleiding aan kinderen en jongeren met een meervoudige en complexe problematiek. Minstens één van de gezinshuisouders heeft een opleiding gevolgd in het hulpverlenings-domein (Clarijs, 2015, pp. 301-302).

De gezinshuizen bieden continuïteit in de zorg aan de kinderen en jongeren. In een gezinshuis wordt een 'gewone' levenssfeer nagebootst. De opvoeding en ondersteuning van de gezinshuisouders wordt in overleg gedaan met de ouders van de jongeren. De jongeren krijgen dan de kans om zich veilig te hechten en verder te ontwikkelen in een gezinshuis (Clarijs, 2015, p. 299).

Pleegzorg versus gezinshuizen

Ons onderzoek is gericht op gezinshuizen. Wij hebben veel gebruik gemaakt van de literatuur over pleegzorg. Pleegzorg bestaat langer en er is meer onderzoek naar gedaan. Om het verschil duidelijk te maken leggen we het kort uit. Pleegouders zijn vrijwilligers en er gelden geen opleidingseisen. Zij worden geselecteerd op hun geschiktheid en voorbereid op hun pleegouderschap om pleegkinderen op te voeden. De gezinshuisouders hebben een opleiding gevolgd binnen het sociaal domein. Zij voldoen aan de wettelijke eisen van een jeugdzorgwerker en ontvangen inkomen voor de zorg die zij leveren aan jongeren.

Binnen een gezinshuis wordt de kracht van het gewone leven verbonden met professionaliteit op het gebied van de jeugdzorg. In een pleeggezin is plaats voor één of meer kinderen en in een gezinshuis wonen gemiddeld vier tot zes uithuisgeplaatste kinderen. De kinderen in een gezinshuis hebben vaak meerdere overplaatsingen achter de rug en kampen met meervoudige en complexe problematiek. Dit vraagt om professioneel opvoederschap (Clarijs, 2015, p. 303).

Samenwerking

Het samenwerken waarin we in dit onderzoek over spreken, kan worden uitgedrukt in de volgende driehoek (Noordegraaf, 2016, p.10)

In deze driehoek vormen de gezinshuisouders en de ouders de basis. De basis draagt de top. Wanneer de basis solide is en de samenwerking dus constructief is, kan de jongere zich ontplooiën. Wanneer er spanning is in de basis, komt de top uit de driehoek in de problemen. Het is de taak van de gezinshuisouders om in de basis te investeren. De driehoek is gelijkzijdig. Dit houdt in dat alle partijen in de samenwerking een gelijkwaardige inbreng mogen hebben (Egberts, 2007, p. 25). Er zijn verschillende aspecten die van invloed zijn op de samenwerking:

1. Communicatie: Als de communicatie op een goede manier verloopt, zorgt dit voor een goede basis voor een samenwerkingsrelatie tussen gezinshuisouders en ouders.
2. Duidelijke afspraken maken: Het maken van duidelijke afspraken tussen de betrokkenen is één van de factoren die de ontwikkeling van het kind positief beïnvloedt. Om een constructieve samenwerkingsrelatie vorm te geven, is het

belangrijk om afspraken te maken over praktische zaken en over de rol van de ouders in het leven van hun kind.

3. Wederzijds respect: Het wederzijds respect houdt de gelijkwaardigheid en erkenning in. De gelijkwaardigheid en erkenning versterken de samenwerkingsrelatie. Ouders willen zich gerespecteerd voelen.
4. Wederzijdse acceptatie: Als de ouders en gezinshuisouders elkaar accepteren, kan dit een loyaliteitsconflict voorkomen. De wederzijdse acceptatie zorgt ervoor dat het kind zich kan aanpassen in het gezinshuis en zich kan aanpassen aan de ouder-kindrelatie. De acceptatie over de rollen die ouders en gezinshuisouders ten opzichte van elkaar hebben is van belang om op een constructieve wijze kunnen participeren in de samenwerkingsrelatie (Hage & De Kruijff, 2017, p. 18).

Ouderschap

Onderdeel van de samenwerkingsdriehoek zijn de ouders. Daar waar de gezinshuisouders vanuit professionaliteit verbonden zijn met de jongere, zijn de ouders verbonden vanuit loyaliteit. Ouders blijven altijd betrokken bij het leven van het kind, terwijl de professional maar tijdelijk aanwezig is (Egberts, 2007, pp. 27, 42). Ouderschap wordt door Van der Pas beschreven als een onvoorwaardelijk en tijdloos besef van verantwoordelijk zijn (Van der Pas, 1996). Ook wanneer kinderen niet meer bij de ouders thuis wonen, blijven ouders zich verantwoordelijk voelen voor hun kind. Door de uithuisplaatsing van het kind wordt de ouder kwetsbaar voor kritiek van anderen en kan te maken krijgen met schuldgevoelens, waardoor vervolgens de eigenwaarde aangetast wordt (Egberts, 2007, pp. 56-61). De ouder is afhankelijk van de professional wat betreft het oplossen van de problemen van het kind. Ouders vinden het belangrijk dat de hulpverlener zich in hun situatie verplaatst en luistert naar hun mening. Ook willen zij graag ruimte om het ouderschap vorm te geven in de relatie met hun kind (Remmerswaal & De Gouw, 2017, pp. 30, 157).

Breakdown

We spreken van een breakdown als de plaatsing van een jongere ongunstig en vroegtijdig wordt beëindigd. Van Oijen schrijft hierover in een onderzoek naar pleegzorgkinderen: 'De gevolgen voor het kind of de jongere zijn bijvoorbeeld een verminderde agressieregulatie, een negatief zelfbeeld en een toenemend wantrouwen in (nieuwe) opvoeders.' (Oijen, 2010, p. 13). Het gevolg hiervan is dat het vermogen van het kind om zich aan opvoeders te binden afneemt en er een verhoogd risico is op een toekomstige breakdown. Voor de pleegouders en gezinshuisouders kan de breakdown leiden tot spanningen in gezinsrelaties en gevoelens van falen bij de pleegouders. Uit onderzoek is gebleken dat het breakdownpercentage bij adolescenten aanzienlijk is, namelijk 40 - 53 procent (Oijen, 2010, p.13). Kindfactoren zoals de hulpverleningsgeschiedenis, leeftijd en gedragsproblemen van het kind kunnen de kans op een breakdown verhogen (De Baat, Spoelstra, Ter Meulen, Stoltenborgh & Vinke, 2014, p.8), maar ook omgevingsfactoren, zoals een destructieve samenwerkingsrelatie tussen ouders en gezinshuisouders is van invloed (Oijen, 2010, p. 26).

Matching

Matching is het proces waarbij er wordt gezocht naar een goede aansluiting tussen de hulpvraag van het kind of de jongere en het aanbod van gezinshuisouders. Het proces begint bij de aanmelding en eindigt bij de plaatsing in een gezinshuis (De Baat, et al., 2014, p. 7). Het is belangrijk dat de jongere een klik heeft met de gezinshuisouders (Gezinspiratieplein, 2012) en dat ouders vertrouwen hebben in de opvoeding van de gezinshuisouders (Haans, Robbroeckx, Hoogeduin & Van Beem-Kloppers, 2010, pp.253, 254). De match helpt de ouder om te leren leven met het gegeven dat het kind opgroeit bij professionele opvoeders (Aartsen, 2016, p. 6). Er is aangetoond dat een zorgvuldige matching de kans op slagen van een plaatsing vergroot (Gezinspiratieplein, 2012).

Loyaliteit

Loyaliteit is een van de eerste begrippen die in de contextuele benadering zijn ontwikkeld. Nagy omschrijft loyaliteit als trouw aan mensen met wie men een relatie heeft. Bij loyaliteit houdt men rekening met de belangen en verwachtingen van anderen. Er wordt vooral in familierelaties gesproken over loyaliteit (Boszormenyi-Nagy, 2000; Dillen, 2004, p. 50). Loyaliteit is een feitelijke en relationele dynamiek die centraal staat in het functioneren van het kind tot en met de volwassenheid. Een kind heeft vertrouwen in zijn ouders. Dit vertrouwen is gebaseerd op het geven en ontvangen naar de ouder. De loyaliteit van het kind naar ouders wordt bepaald door het recht van het kind om te geven en de verplichtingen die voortkomen uit schuldgevoelens aan ouders (Boszormenyi-Nagy, 2000, p. 28.).

Er zijn verschillende soorten loyaliteit. De existentiële loyaliteit en de verworven loyaliteit zijn van invloed bij jongeren in gezinshuizen.

De existentiële loyaliteit is de unieke band tussen ouders en hun kinderen. Het wordt ook wel een verticale loyaliteit genoemd. De verticale loyaliteit is een gegeven en deze kun je niet uitkiezen. Deze loyaliteitsverbanden zijn het sterkst, omdat ze ontstaan door leven te ontvangen en leven te geven (Dillen, 2004, p. 51). De band ontstaat door de gezamenlijke geschiedenis van de familie en instandhouding van het biologische leven (Maaskant, 2007, p. 17). Het kind krijgt het leven van zijn ouders. Daardoor ontstaat er een onomkeerbare band, wederzijdse rechten en verplichtingen, verdiensten en schulden, die verder in de relatie vorm krijgen. De existentiële loyaliteit ligt bij de biologische ouders (Michielsen, Van Mulligen & Hermkens, 2010, pp. 23, 24).

Naast de existentiële loyaliteit hebben kinderen in gezinshuizen ook te maken met de verworven loyaliteit. De verworven loyaliteit is waar het kind, door anderen dan de eigen ouders, wordt opgevoed. De verworven loyaliteit ligt bij gezinshuisouders door hun dagelijkse investering en verdiensten naar het kind. De gezinshuisouder is beschikbaar voor het kind, zorgt voor het kind, gaat in op de behoeftes van het kind, geeft het kind liefde en aandacht en biedt het kind een veilige plaats om zich te ontplooien (Maaskant, 2007, p. 17; Michielsen et al., 2010, p. 24). Bij de verworven loyaliteit is er ook sprake van de horizontale loyaliteit. De horizontale loyaliteitsbanden kan je uitkiezen. Een individu blijft niet verbonden aan de ander als hij/zij dat niet wil (Dillen, 2004, p. 52).

Als de jongere niet openlijk loyaal kan zijn tegenover zijn ouders, door een andere relatie of niet loyaal kan zijn tegenover de ander omwille van zijn ouders ontstaat er een loyaliteitsconflict (Michielsen et al., 2010, pp. 25, 26). Een risicofactor voor een loyaliteitsconflict is als de ouders het niet eens zijn met de plaatsing en/of als gezinshuisouders negatief over de ouders spreken (Dillen, 2004, p. 52). Een jongere is in de pubertijd extra kwetsbaar voor een loyaliteitsconflict, omdat de jongere zijn identiteit aan het ontwikkelen is. Jongeren hebben op deze leeftijd van nature te maken met loyaliteit. De jongere ontwikkelt zich en kiest steeds meer met wie hij/zij verbonden wil zijn (Van Stam & Van Dorland, 2013, p. 25).

Om op een gepaste wijze met loyaliteitsconflicten te kunnen omgaan, is het belangrijk dat ouders en gezinshuisouders zich bewust worden van de loyaliteit van de jongere naar ouders en gezinshuisouders om zo de breuk te herstellen (Dillen, 2004, p. 53).

Meerzijdige partijdigheid

Meerzijdig partijdigheid is een basishouding uit de contextuele benadering (Haans, et al., 2010, p. 254). Het openstaan voor meer dan één kant van de situatie is een van de grootste bronnen van weerstand. Alle mensen zijn geneigd om de wereld vanuit een houding van vooroordelen te bekijken, met als gevolg dat de anderen een zondebok worden. Bij meerzijdig partijdigheid gebruikt de hulpverlener zijn betrokkenheid voor het zoeken naar vertrouwensbronnen in de familie. De betrokkenheid wordt in handelen uitgedrukt. De hulpverlener heeft vanaf het begin van de begeleiding het verbindende doel voor ogen. Hij houdt rekening met de belangen van alle betrokken in alle dimensies. Binnen de contextuele

benadering wordt gesproken van verschillende dimensie, namelijk de feiten, de psychologische vermogens, communicatie en de relationele ethiek (Michielsen et al., 2010). Het is van belang dat de hulpverlener veelzijdig partijdig en empathisch is, in plaats van onpartijdig (Boszormenyi-Nagy, 2000, pp. 55, 56.). De hulpverlener gaat zich beurtelings inleven in elke persoon die bij het probleem betrokken is. Als hulpverlener toon je begrip voor de investering van elk persoon (Michielsen et al., 2010, p. 31). Erkenning is een belangrijk aspect bij meerzijdig partijdig handelen. Erkenning geven is de eerste sleutel om een destructief spiraal te doorbreken (Michielsen et al., 2010, p. 30). In de methodiekbeschrijving voor gezinshuisouders wordt de meerzijdige partijdigheid beschreven als basishouding voor de gezinshuisouder. Door meerzijdig partijdig te zijn, staat de gezinshuisouder neutraal tussen de ouder en het kind. Hierdoor kan het kind openlijk loyaal zijn binnen het gezinshuis (Jongepier, 2012, p.25).

Literatuurlijst kernbegrippen

- Aartsen, Y. (2016) *Onderzoeksverslag: Samenwerking tussen ouders en pleegouders: Dat gaat wel heel ver*. Geraadpleegd op 14 februari 2018, van <https://www.lindhout.nl/professionals/nieuwsbrief-lindhout/nieuwsbrief-lindhout-februari-2017/OnderzoekSamenwerkingtussenoudersenpleegouders.pdf>
- Bij ONS: *Thuis in pleeggezin en gezinshuis (z.d.) Veelgestelde vragen over gezinshuizen*. Geraadpleegd op 14 februari 2018, van <http://magazine.mobiel-pleegzorg.nl/bijonspleegzorg-5#!veelgestelde-vragen-over-gezinshuizen>
- Boszormenyi-Nagy, I. (2000). *Grondbeginselen van de contextuele benadering*. Haarlem: De Toorts
- Clarijs, R. (Red.) (2015). *Om de jeugd: Perspectief voor beleid en praktijk*. Amsterdam: Uitgeverij SWP
- De Baat, M., Spoelstra, J., Ter Meulen, G., Stoltenborgh, M. & Vinke, A. (2014). *Matching van langdurig uithuisgeplaatste jeugdigen aan een pleeggezin of gezinshuis*. Geraadpleegd op 20 februari 2018, van <https://www.nji.nl/nl/Matching-langdurig-uithuisgeplaatsten-jeugdigen-aan-een-pleeggezin-of-gezinshuis-praktijk.pdf>
- Dillen, A. (2004). *Ongehoord vertrouwen: Ethische perspectieven vanuit het contextuele denken van Ivan Boszormenyi-Nagy*. Apeldoorn: Garant
- Egberts, C. (2007). *Ouders op hun plek*. Utrecht: Uitgeverij Agiel
- Gezinshuis.com (z.d.). *Gezinshuizen: kleinschalig en uniek*. Geraadpleegd op 19 februari 2018, van <http://www.gezinshuis.com/over-gezinshuizen>
- Gezinspiratieplein (2012). *Stand van zaken en kennis verzameld: Gezinshuizen en de zorg voor jeugd*. Geraadpleegd op 27 februari 2018, van <https://www.gezinspiratieplein.nl/publicaties/themas/over-gezinshuizen/7-gezinshuizen-en-de-zorg-voor-jeugd/file>
- Haans, G., Robbroeckx, L., Hoogeduin, J. & Van Beem-Kloppers, A. (2010) *Ouderbegeleiding bij roldifferentiatie*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Hage, M. & De Kruijff, E. (2017) *Samen werken bij een vrijwillige plaatsing!? Wat werkt in de samenwerking tussen biologische ouders en gezinshuisouders bij een vrijwillige plaatsing?* (Scriptie) Christelijke Hogeschool Ede
- Jongepier, N. (2012). *Methodiek Gezinshuizen*. De Glind: Gezinshuis.com; LSG Rentray
- Maaskant, A. (2007) *Kind tussen pleegouders en ouders*. Amsterdam: SWP
- Michielsen, M., Van Mulligen, W., & Hermkens, L. (Reds.). (2010). *Leren over leven in loyaliteit: Over contextuele hulpverlening*. Culemborg: Acco.
- Noordegraaf, M. (2016) *Projectvoorstel RAAK-publiek 'Jouw gezin, mijn zorg?' Hoe gezinshuisouders en biologische ouders constructief kunnen samenwerken (RAAK-Publiek)* Ede: Christelijke Hogeschool Ede
- Remmerswaal, P. & De Gouw, A. (2017). *Snap jij die ouders*. Amsterdam: Uitgeverij SWP
- Van der Pas (1996). *Naar een psychologie van ouderschap. Handboek methodische ouderbegeleiding 2*. Rotterdam: Ad Jonker
- Van Oijen, S. (2010). *Resultaat van pleegzorgplaatsingen. Een onderzoek naar breakdown*

*en de ontwikkeling van adolescente pleegkinderen bij langdurige
pleegzorgplaatsingen.* Rijksuniversiteit Groningen, Nederland
Van Stam, A. & Van Dorland, M. (2013). *Existentiële loyaliteit binnen gezinshuizen.*
(scriptie). Ede: Christelijke Hogeschool Ede

Bijlage 4 Literatuur deelvraag 1 en 2

Databank	Bron	Zoekwoorden
Google Books	Dillen, A. (2004). <i>Ongehoord vertrouwen: Ethische perspectieven vanuit het contextuele denken van Ivan Boszormenyi-Nagy</i> . Apeldoorn: Garant	Combinaties van de volgende woorden: loyaliteit interventie methode handvatten hulpmiddel pleegouder pleegzorg biologische ouder samenwerken loyal(ty) intervention method toolkit foster care foster parent biological/birth parent working together
NJI	Daamen, W. (2013). <i>Ouders, pleegouders en professionals: posities en samenwerking</i>. Geraadpleegd op 29 maart 2018, van https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Publicatie-NJi/Review-Ouders,-pleegouders-en-professionals-posities-en-samenwerking.pdf Nederlands Jeugdinstituut (z.d.). <i>TRAP - landelijk</i>. Geraadpleegd op 28 maart 2018, van https://www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/Pleegzorg/Samenwerking/Ouders,-pleegouders-en-professionals/TRAP---Landelijk De Baat, M., Berg-le Clercq, T. (2013) <i>Wat werkt in gezinshuizen?</i> Geraadpleegd op 18 april 2018, van https://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Wat-werkt/Wat-werkt-onderwerpen/Wat-werkt-bij-gezinshuizen De Baat, M., Spoelstra, J., Ter Meulen, G., Stoltenborgh, M. & Vinke, A. (2014). <i>Matching van langdurig uithuisgeplaatste jeugdigen aan een pleeggezin of gezinshuis</i>. Geraadpleegd op 20 februari 2018, van https://www.nji.nl/nl/Matching-langdurig-uithuisgeplaatsten-jeugdigen-aan-een-pleeggezin-of-gezinshuis-praktijk.pdf	
Narcis	Lusse, M. E. A. (2016) <i>Uitgangspunten van de gereedheidskist voor professionals in het sociale domein: Gereedheidskist voor beter samenwerken met ouders</i> . Geraadpleegd op 3 april 2018, van https://surfsharekit.nl/publiek/hr/be22a547-3acd-44ca-8651-89d913bb253f	
SpringerLink	Maaskant, A., Reinders, A. (2010). <i>Het pleegkind. De zorg voor pleegkinderen</i>. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum. De Swart, J., Roelofs, D., Lieben, E. (2016) <i>Samen de schouders eronder</i>. Jeugdbeleid, 10(3), 133-138 De Vries, P. (2017) <i>Handboek: Ouderbetrokkenheid 3.0</i>. Amersfoort: CPS uitgeverij.	
Wiley Online Library	Andersson, G. (2009). <i>Foster children: A longitudinal study of placements and family relationships</i> .	

	<i>International Journal of Social Welfare</i>, 18(1), 13-26. Nesmith, A., Patton, R., Christophersen, K., & Smart, C. (2017). <i>Promoting quality parent–child visits: the power of the parent–foster parent relationship</i>. <i>Child & Family Social Work</i>, 22(1), 246-255. Hedin, L. (2014). <i>A sense of belonging in a changeable everyday life - a follow-up study of young people in kinship, network, and traditional foster families</i>. <i>Child & Family Social Work</i>, 19(2), 165-173. Leathers, S. J. (2003). <i>Parental visiting, conflicting allegiances, and emotional and behavioral problems among foster children</i>. <i>Family Relations</i>, 52, 53-63. Salas Martínez, M., Fuentes, M., Bernedo, I., & García-Martín, M. (2016). <i>Contact visits between foster children and their birth family: The views of foster children, foster parents and social workers</i>. <i>Child & Family Social Work</i>, 21(4), 473-483.	
--	---	--

Bijlage 5 Interventies

Inleiding

Deze bijlage bevat twee lijsten met daarin de interventies die bij de eerste deelvraag horen. De lijsten bevatten alle interventies uit binnen- en buitenland die aansluiten bij ons onderzoek. In de eerste lijst staan de drie interventie die in de deelvraag zijn beschreven. De interventies zijn verder uitgewerkt, zodat u een beter beeld krijgt van deze interventie. In lijst twee staan de andere interventies die wij gevonden hebben. Deze sluiten aan bij ons onderzoek, maar minder dan de interventies uit de eerste lijst. De interventies worden kort beschreven, zodat u een beeld krijgt van wat de interventie inhoudt.

Lijst 1:

- Driehoekskunde
- Met twee families leven
- Een contextuele kijk op Jason en zijn familie

Driehoekskunde

Organisatie: Drienameik

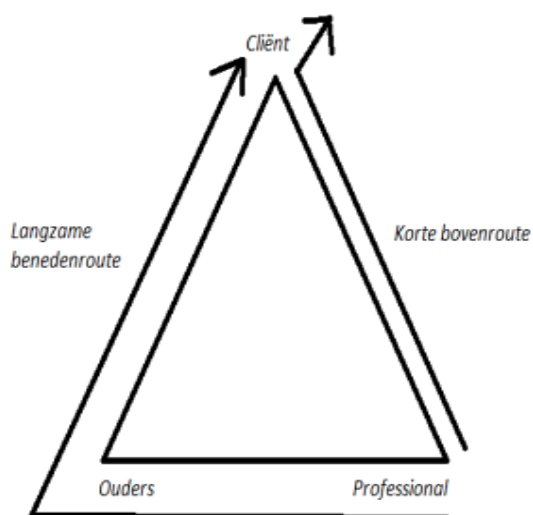
Auteur: Chiel Egberts en Sjoerd Egberts

Inhoud

Driehoekskunde is een visie die de professionals verantwoordelijk wil maken voor het samenwerken met ouders. De kerngedachte van de driehoekskunde is dat er op de basis van de driehoek (ouders en professionals) goed moet worden samengewerkt, zodat de top (cliënt) zich kan ontwikkelen. Loyaliteit is een van de kernpunten in de samenwerking met ouders, die invloed heeft op de hele driehoek.

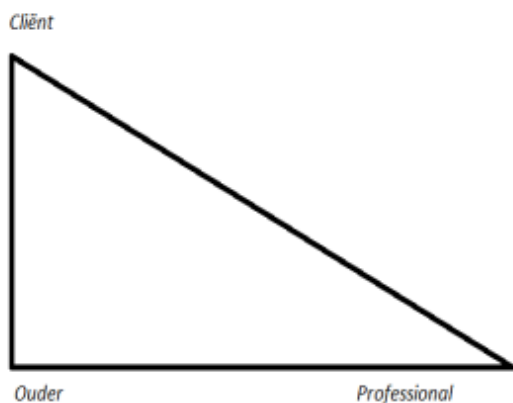
De visie is gebaseerd op vele ervaringen van Chiel Egberts. Er is op dit moment nog geen empirisch onderzoek gedaan naar de driehoekskunde (Egberts, 2013, p. 111-112). De visie komt voort uit de inzichten van Nagy en Van der Pas (Egberts, 2007, p. 71, 78).

Binnen de driehoekskunde wordt gesproken over twee werkelijkheden: de juridische en de loyaliteitswerkelijkheid. Deze twee werkelijkheden spelen altijd een rol en kunnen met elkaar botsen. Wanneer er een keuze gemaakt moet worden, is het allereerst belangrijk om oog te

krijgen voor het standpunt van de ander en bewust te worden van de werkelijkheden die spelen voor de ouder, het kind en de professional. Dit leidt soms al tot een oplossing. Wanneer de ouders en professionals niet tot één mening komen, moet de absolute-positievraag stellen: wie heeft het recht om te kiezen? En vrijwel altijd ligt het recht in een van de drie hoeken van de driehoek. De loyaliteitswerkelijkheid moet hierin meegenomen. Wanneer de professional bijvoorbeeld de keuze legt bij de cliënt, omdat hij hierin het wettelijke recht heeft, maar hierin voorbij gaat aan de ouders, zal de loyaliteit bij de cliënt gaan opspelen (Egberts, persoonlijke communicatie, 15 maart 2018).

Driehoekskunde onderscheid twee routes: de korte bovenroute (juridische werkelijkheid) en de langzame benedenroute (loyaliteitswerkelijkheid).

Een belangrijk principe binnen driehoekskunde is het principe van de volgorde. De professionals moet zich realiseren dat aan elke cliënt ouders en/of familie vastzitten. De professional is degene die als laatste aansluit. Het is aan de professional om zich richting de ouders en de cliënt te bewegen. Dit geldt voor nieuwe driehoeken, maar ook voor driehoeken die zijn vastgelopen. Het bewegen kan aan de hand van de scharniervraag: Ouders, wat kan de professional doen om jullie vertrouwen te winnen?

De belangrijkste werkvorm van driehoekskunde is het gebruikmaken van casuïstiek. Deze wordt door de teams zelf ingebracht, voordat de eerste bijeenkomst is geweest. Hiermee wordt voorkomen dat er casussen worden ingebracht waarin als gewerkt is met de driehoekskunde. Aan de hand van de casussen wil de trainer het team naar het eigen handelen laten kijken. Vaak wordt de schuld bij de ouders gelegd. Driehoekskunde maakt de professionals in eerste instantie verantwoordelijk voor de samenwerking (Egberts, persoonlijke communicatie, 15 maart 2018).

Aanbod

- Lezingen: De lezingen dienen meestal als kennismaking met driehoekskunde. In de lezingen wordt voornamelijk gebruik gemaakt van filmpjes.
- Trainingen: De training worden gegeven aan teams binnen de Gehandicaptenzorg en bestaat uit meerdere bijeenkomsten. Soms wordt ervoor gekozen om de training te starten met een bijeenkomst voor ouders, waarin wordt uitgelegd wat driehoekskunde inhoudt. Vervolgens worden er 3 tot 4 bijeenkomsten georganiseerd voor het team, waarin de driehoekskunde wordt uitgelegd en toegepast op eigen casuïstiek. Als er ouders betrokken worden bij de training volgt er een laatste gezamenlijke bijeenkomst voor ouders en professionals. Het doel is om de aanwezigen met elkaar in gesprek te laten komen.
- Training driehoeksbegeleiding: training voor individuele professionals om individuele driehoeken te gaan begeleiden.
- Individuele begeleiding: Er wordt begeleiding geboden aan driehoeken die vast dreigen te lopen op de basis van de driehoek.
- Boeken: Chiel Egberts heeft meerdere boeken geschreven, waarin de driehoekskunde wordt uitgelegd (Egberts, persoonlijke communicatie, 15 maart 2018 & Drienamiek, z.d.).

Vorm

Driehoekskunde is gericht op de trainingen voor teams binnen de Gehandicaptenzorg. De belangrijkste vorm die tijdens de training is het gebruikmaken van casuïstiek. Aan de hand van de casussen wil de trainer het team naar het eigen handelen laten kijken. Naast de casuïstiek wordt de theorie over driehoekskunde uitgelegd, door de samenwerkingsdriehoek tussen ouder, kind en begeleider te tekenen. Een van de concrete handvatten voor professionals is de BVD-check, zoals de driehoekskunde deze noemt. De check kan jaarlijks worden ingezet als middel om te kijken of de driehoek nog veilig is.

- Bonus
- Verbinding
- Positie

Bij elk punt worden de volgende vragen gesteld: 'Doet de professional wat hij/zij beloofd?' En 'Welke verbetermogelijkheden zijn er?' (Egberts, persoonlijke communicatie, 15 maart 2018)

Een aantal uitspraken die wat betreft de driehoekskunde belangrijk zijn voor de professional, zijn:

- Voorkom verscheurdheid in de top! Een keuze die wordt gemaakt, moet de toets van de verscheurdheid kunnen doorstaan. Voor verscheurdheid zijn twee partijen nodig, in dit geval de ouders en de professionals. Het is de taak van de professional om het niet zo ver te laten komen dat beide partijen de top verscheuren.
- Gewenst gedrag van de top kan deloyaliteit betekenen. De professional is vaak geneigd naar het gedrag van de cliënt te kijken en daarop aan te spreken. Het is de kunst om dit gedrag te begrijpen vanuit de loyaliteit. Gedrag dat voor de professional gewenst is, kan de cliënt ervaren als deloyaal aan de ouders. Dit geldt ook andersom, ongewenst gedrag kan loyaliteit aan de ouders betekenen.
- De betere ouder willen spelen. Als professionals zijn we vaak geneigd om te zien dat de cliënt de dupe is van het gedrag van zijn ouders. De professional wil de top redden door ander gedrag aan te leren. In zekere zin is elk mens de dupe van zijn eigen ouders en moet de professional daarom ook niet de betere ouder willen zijn. Gezinshuisouders zijn soms letterlijk de betere ouder. De kinderen zijn uit huis geplaatst, omdat de thuissituatie onveilig was.

In sommige driehoeken blijft de samenwerking lastig. Driehoekskunde geeft de volgende tools mee aan de professional:

- Blijf het goede doen als professional. De professional blijft verantwoordelijk voor de eigen inbreng.
- Stop met hopen dat het goed komt. Wanneer de professional te hoge verwachtingen blijft hebben van de samenwerking, ontstaan er frustraties.
- Wees duidelijk in de posities. De professionals moet de grenzen en taken van de personen in de driehoek duidelijk blijven aangeven (Egberts, persoonlijke communicatie, 15 maart 2018).

Met twee families leven

Gezinspiratieplein

Inhoud

Met twee families leven is een training die wordt gegeven vanuit gezinspiratieplein. Door kennis en ervaring uit te wisselen met gezinshuisouder, pleegouders en andere professionals die werken rondom inhuishuisingen, wil gezinspiratieplein de professionals versterken in de persoonlijke en professionele ontwikkeling (Gezinspiratieplein, z.d.^a). Met twee families leven is een training die zich baseert op de systeem pedagogische theorie. De uitgangspunten zijn van de systemische theorie zijn dat de oorzaken van opvallend gedrag en stoornissen bij kinderen en jeugdigen in eerste instantie in hun leefomgeving te vinden zijn en dat kinderen en jeugdigen pas geholpen kunnen worden wanneer ook hun familiesysteem op een passende manier in het hulpverleningsproces is opgenomen. In de training wordt aandacht besteedt aan wat het systeem inhoudt en wie er tot het systeem behoren. Daarnaast wordt er ook gekeken naar de ordening in het systeem. Wanneer er gesproken wordt over ordening, gaat het erom wie er eerst komt, wie er voorrang heeft en wat de balans van geven en nemen is. Hierin worden ook de loyaliteiten van de betrokkenen zichtbaar. Het doel is om de gezinshuisouders hier bewust van te maken en om vanuit deze systemische laag naar situaties te kijken. Als de gezinshuisouder begrijpt hoe belangrijk het is om aandacht te geven aan de wortels van het kind, is het logisch om samen te werken met de ouder (Gezinspiratieplein, z.d.^c).

Gezinspiratieplein wil gezinshuisouders toerusten om het kind zo goed mogelijk te helpen, maar ook om zicht te krijgen op hoe dit in het eigen gezin werkt. De training richt zich op de onzichtbare laag van de gevoelens en verbanden. Wanneer de gezinshuisouder zich hiervan bewust is, kan er een interventie gedaan worden, gericht op het gedrag. Ook probeert

gezinspiratieplein gezinshuisouders bewust te maken van de eigen rol en plek. Ze zien vaak de gezinshuisouders zien waar nog hulp nodig en deze dan zelf gaan geven. Hierdoor gaan ze taken op zich nemen, die ze niet zouden moeten nemen. Een voorbeeld hiervan is dat gezinspiratieplein ziet dat het niet altijd mogelijk is voor gezinshuisouders om samen te werken met de ouder, omdat deze erg boos is. Het is dan niet aan de gezinshuisouder om de ouder te begeleiden, maar aan een andere hulpverlener (De Vries, persoonlijke communicatie, 12 april 2018).

Vorm

De training Met twee families leven, zoals deze wordt gegeven aan gezinshuisouders, duurt twee dagen. Daarnaast wordt de training ook als incompany gegeven aan organisaties. Het vervolg hiervan is systemische consultatie. Er wordt dan hulp gevraagd voor een specifieke situatie.

In de training wordt gebruikt gemaakt van verschillende werkvormen die het systemische denken praktisch en zichtbaar maken. De eerste en belangrijke werkvorm is het gebruik maken van casuïstiek. De casussen worden door de deelnemers zelf ingebracht. Daarnaast wordt er gewerkt met opstellingen. De deelnemers spelen als het ware een casus uit en leven zich in. Hierdoor wordt de onderliggende dynamiek zichtbaar en voelbaar. Ook de loyaliteitsgevoelens die er spelen worden ervaren.

Een van de oefeningen die de deelnemers helpt om het systeem zichtbaar te maken, is het invullen van een genogram (De Vries, persoonlijke communicatie, 12 april 2018 & Gezinspiratieplein, z.d.^c).

Onderzoek

De training is voornamelijk gebaseerd op het boek 'Met twee families leven' van Enamaria Weber-Boch. In het boek wordt over twee dragende banden gesproken. De eerste is de dragende band tussen de twee gezinshuisouders of de twee ouders. Als deze band goed is kunnen er kinderen worden opgevoed. De tweede dragende band is die tussen de gezinshuisouders en de ouders (Emamaria Weber Boch, 2013). Dit is de samenwerking waar wij in ons onderzoek over spreken. Gezinspiratieplein spreekt nog over een derde band, namelijk die met het netwerk. Onder het netwerk wordt verstaan de gezinsvoogd, gedragswetenschapper, opa, oma, kerk, school, etc. Gezinspiratieplein merkt dat zij worden gevraagd voor consultatie omdat er iets is met het kind, maar dat de oorzaak dan bij het netwerk ligt. Deze derde dimensie komt niet in de standaard training aanbod, maar gezinspiratieplein is deze wel verder aan het onderzoeken. Ook wordt er aan gewerkt om de effectiviteit van de training te meten. Dit blijkt lastig omdat dit niet altijd zichtbaar is (De Vries, persoonlijke communicatie, 12 april).

Een contextuele kijk op Jason en zijn familie

Leontien Schaeffers

In 2014 heeft Leontien Schaeffers, contextueel therapeut bij BJ Brabant, een interventie ontwikkeld met als vorm een workshop. Aan de workshop kunnen ouders en zorgouders, zoals pleegouders of gezinshuisouders deelnemen (Schaeffers, 2014, p. 4). Een belangrijk aandachtspunt is dat deze ouders niet betrokken bij hetzelfde kind (Schaeffers, persoonlijke communicatie, 19 april, 2018).

Inhoud en werkvorm

De workshop draait om de casus van Jason. Jason is een jongere van achttien jaar die in een meeleefgezin woont. De andere betrokken personages zijn Kelly (zus), John (vader) en Lilian (moeder). Daarnaast zijn er nog Henk en Ingeborg, zij zijn de ouders van het meeleefgezin. Elke personage heeft zijn eigen verhaal, deze verhalen zijn fictief, maar wel gebaseerd op de werkelijkheid. De personages zijn weergegeven in een genogram dat wordt geprojecteerd middels een PowerPointpresentatie. Het genogram bevat foto's. Wanneer er op de foto wordt geklikt, bijvoorbeeld die van Jason, klinkt het verhaal van Jason. Dit is door een stemacteur ingesproken. De verhalen bevatten contextuele thema's.

Het is de bedoeling dat de deelnemers in gesprek gaan over deze thema's. De verhalen raken aan de eigen beleving, waardoor er begrip kan ontstaan. Maar zijn bewust ook anders, zodat de deelnemers kunnen oefenen vanuit de meerzijdige partijdigheid naar de ander te kijken (Schaeffers, persoonlijke communicatie, 19 april 2018 & Schaeffers, 2014, pp. 4, 6).

Handleiding

De workshop bevat een handleiding voor de trainer. De trainer of begeleider van deze workshop dient over ruime kennis te bezitten van het contextuele gedachtegoed (Schaeffers, 2014, p. 4). De handleiding bevat een overzicht van vragen die bij de onderwerpen besproken kunnen worden. Daarnaast wordt er ook een theoretisch kader gegeven over het werken met groepen en het contextuele gedachtegoed (Schaeffers, 2014, pp. 12-25).

In de handleiding staat ook een overzicht van het programma. De workshop neemt één dag in beslag. De workshop begint met een kennismaking op een contextuele wijze, bijvoorbeeld: Naam, plaats in het gezin, welke invloed heeft het op je gehad (Schaeffers, 2014, p. 7). Er wordt vervolgens wat verteld over het contextuele gedachtegoed, zoals verticale en horizontale loyaliteit, loyaliteitsconflicten en de rol van ouders. Daarna wordt gestart met de casus van Jason. Na elk verhaal is er ruimte om te praten over het thema. Dit kan als hele groep of in kleinere groepen (Schaeffers, 2014, p. 8-10). De workshop eindigt met een evaluatie (Schaeffers, 2014, p. 11).

Onderzoek

De workshop is het product van het onderzoek 'Samenwerking ouders en zorgouders vanuit Contextueel Perspectief' van de opleiding Master Contextuele Hulpverlening van de Hogeschool Ede (Schaeffers, 2014, p. 4). Leontien heeft met andere experts onderzoek gedaan naar het ontwikkelen van een interventie voor ouders en zorgouders. Er is onderzoek gedaan naar de didactische kant en de contextuele kant (Schaeffers, persoonlijke communicatie, 19 april 2018).

Lijst 2

- Building a bridge
- Building a positive relationship with birth parents
- Dushi opleiding
- Ervaringsgerichte Psychosociale Therapie
- Family Engagement: a web-based practice toolkit
 - Bridging the gap
- Foster Parents Speak
- Gehechtheid en loyaliteit in de Pleegzorg
- Gereedschapskist voor beter samenwerken met ouders
- Loyaliteitsdriehoek
- Magazine Bij ONS
- Oudergesprekken
- Ouders, pleegouders en professionals
- Pleegouders in hun kracht
- Pleegzorgadvies
 - Traject Assistent Pleegzorg
 - Blikopeners
 - Cursus gedeeld opvoederschap
- Samen de (sch)ouders eronder
- Training oudercommunicatie
- Working with birth parents

Building a bridge: Stories about connections between parents and foster parents Rise

RiseMagazine is een tijdschrift dat geschreven is door pleegouders. Het doel van het tijdschrift is betrokkenen bij pleegzorg te ondersteunen in het ontwikkelen van vaardigheden. In het themanummer 'Building a bridge' staan 20 verhalen over de samenwerking tussen ouders en pleegouders. Rndom elk verhaal staan vier opdrachten beschreven. Deze zijn een mix van individuele en groepsoefeningen, zoals een reflectie en een discussie. Building a bridge is erop gericht dat onderwerpen rondom de samenwerking tussen ouders en pleegouders in een groep besproken worden. De verhalen en opdrachten zijn zo vormgegeven dat ze in een groep behandeld kunnen worden. Een aantal onderwerpen die aan bod komen, zijn: communiceren over de behoeften van het kind, onderhandelingen in conflicten, bezoeken verbeteren en het werken aan vertrouwen. In verschillende verhalen is er aandacht voor loyaliteit. Er wordt uitgelegd waarom de samenwerking met ouders belangrijk is voor de loyaliteit van de jongere naar pleegouders en ouders. Ook worden in de verhalen de verschillende soorten loyaliteit uitgelegd en komt het onderwerp in een groepsdiscussie aan bod (Rise, z.d. & Rise, 2009).

Building a positive relationship with birth parents

In de meeste cursussen die pleegouders volgen bij het starten van een pleeggezin wordt verteld over de rouwcyclus van uithuisgeplaatste kinderen. De pleegouders wordt geleerd hoe ze het kind door de verschillende fasen kunnen begeleiden. Volgens Donna Foster is de rouwcyclus van biologische ouders een onderbelicht onderwerp. Het scholen van pleegouders over deze rouw helpt hen om zich in te leven in de ouders en een constructieve samenwerking op te bouwen. In het artikel wordt uitgegaan van de rouwcyclus zoals Charles Horejsi (Charles Horejsi, Working with Biological Parents) die beschrijft. De schrijver biedt bij elke fase van rouw van de ouders concrete handvatten aan de pleegouder. Deze handvatten helpen de pleegouder om zich in te leven in de ouder en voorbereid in gesprek te gaan met de ouder. De ouder krijgt hierdoor vertrouwen in de pleegouder en zal accepteren dat het kind uit huis geplaatst is. Door het wederzijdse vertrouwen kan het kind loyaal zijn aan de ouders en de pleegouders (Foster, 2008).

Dushi-opleiding

Dushi Huis

De dushi-opleiding is een training waarbij aandacht wordt besteed aan het begeleiden van kinderen en jongeren met ernstige hechtingsproblemen en het pedagogische handelen van de professional volgens de dushi-methode. Deze cursus richt zich op het vergroten van kennis van pedagogische methodieken, het versterken van de persoonlijke kracht en de beroepshouding van de opvoeders, de juiste communicatietechnieken en het scheppen van een stimulerend leefklimaat (Dushi Huis, z.d.).

De dushi-opleiding is een zesdaagse basistraining over de dushi-methode.

In het programma worden vijf thema's behandeld. Dit worden ook wel de bouwstenen genoemd. De vijf bouwstenen bestaan uit basisvertrouwen en stressreductie, leefklimaat en grondtoon, pedagogisch klimaat, persoonlijke kracht, ouders en loyaliteit (Haarman, persoonlijke communicatie, 9 april 2018). Binnen Dushi gaat veel aandacht en zorg naar de relatie met ouders. Loyaliteitsgevoelens en processen van rouw om het verlies spelen een belangrijke rol bij zowel het kind als de ouders. De professionals leren hoe ze met ouders kunnen samenwerken, hoe ze gevoeligheid kunnen ontwikkelen voor processen tussen henzelf en de ouders en tussen de ouders en het kind (Dushi Huis, z.d.).

Naast de basiscursus is er een verdiepende cursus over een specifieke bouwsteen. In de verdiepende cursus wordt aandacht besteed aan de houding van de professional ten aanzien van de ouder, het belang van samenwerken voor het kind en de bewustwording van de professional wordt gecreëerd (Haarman, persoonlijke communicatie, 9 april 2018). De dushi-opleiding hoort bij de dushi-huizen. Dit is een vorm van hulpverlening waarin kinderen in een huis wonen, met wisselende begeleiders, maar wel een soort gezinsvorm. Dushi is op

dit moment bezig met verschillende experts om het concept en de methodes te verantwoorden (Haarman, persoonlijke communicatie, 9 april 2018).

Ervaringsgerichte Psychosociale Therapie(EPT)

Hanneke de Haan

De Haan heeft de opleiding EPT aan het Kempler Instituut gevolgd en onderzoekt in haar afstudeerscriptie of hulpverleners met behulp van de EPT methodiek ouder(s) in gescheiden opvoedingssituaties inzicht kunnen geven in de loyaliteit(en) van hun kind. De Haan heeft gebruik gemaakt van een veldonderzoek waaraan 30 hulpverleners hebben meegewerkt en interviews met experts. De scriptie is geschreven voor de hulpverlener van het Leger des Heils. Het doel is hen een methodiek, een handleiding, aan te reiken in het werken met gezinnen waarin sprake is van gescheiden opvoedsituaties (De Haan, 2013, p. 5-6)

In het onderzoek wordt aandacht besteedt aan begrippen, zoals loyaliteit en loyaliteitsconflicten. In het derde hoofdstuk wordt de ervaringsgerichte psychosociale therapie uitgelegd. De interventiemiddelen die in de EPT worden gebruikt, zijn: actief structureren, zorgvuldig confronteren en persoonlijk reageren.

In het vierde hoofdstuk worden praktische handreikingen gedaan aan de hulpverlener voor de verschillende fases in een echtscheiding, zoals voorbereiding, vertrek en verwerken. In bijlage 4 van de handreiking is een lijst met concrete tips en handvatten te vinden (De Haan, 2013, p. 36-38).

Family Engagement: a web-based practice toolkit

De online toolkit is ontstaan uit een samenwerking tussen the Hunter College School of Social Work in New York en The Children's Bureau tot the National Resource Center for Permanency and Family Connections. De toolkit is bedoeld als een online platform voor veelbelovende methoden, programma's en onderzoeken.

Family engagement bestaat uit een aantal kernbeginselen die richting moeten geven aan het beleid, ontwikkelen van interventies en de praktijk rondom het werken met jongeren. Een van de principes is het bevorderen van constructieve samenwerkingen tussen pleegouders en biologische ouders. Dit wordt gedaan door pleegouders voortdurend te helpen bij het begrijpen van de problematiek rondom gezinnen van herkomst en het ontwikkelen van vaardigheden om contact te maken met de biologische ouders. Er worden verschillende interventies beschreven die aansluiten bij het versterken van de pleegouders in het samenwerken met de biologische ouders. Een interventie die aansluit bij het thema loyaliteit is: Bridging the gap (Family Engagement, z.d.).

Bridging the gap

Bridging the gap is een interventie die zich richt op het opbouwen en onderhouden van een relatie met de ouders van de jongere.

Bridging the gap is onderverdeeld in verschillende vormen.

- Er is een gids ontwikkeld voor maatschappelijk werkers en pleegouders die ingaat op de zorgen van ouders en pleegouders, kinderen en maatschappelijk werkers.
- Icebreaker meetings is een protocol om het eerste gesprek met ouders en kind vorm te geven.
- Er is een hulpmiddel ontwikkeld die de rollen en verantwoordelijkheden van alle partijen beschrijft. In dit hulpmiddel wordt de nadruk gelegd op de communicatie, het contact en de relatie tussen de pleegouder en de ouders.

Bridging the gap beschrijft de voordelen vanuit het perspectief van het kind, bijvoorbeeld de binding en gehechtheid aan het gezin van herkomst en er zijn twee gezinnen waarvan gehouden mag worden en minder gevoelens van gedeelde loyaliteit. Voor de ouders zijn de voordelen, bijvoorbeeld dat zij zich gerespecteerd voelen, geïnformeerd worden over het welzijn van het kind en hun eigen bijdrage kunnen leveren in het leven van het kind.

Voordelen voor de pleegouder zijn een constructieve samenwerking met de ouder en duidelijke verdeling van rollen en taken. (Family Engagement, z.d.)

Foster Parents Speak: Crossing Bridges and Fostering Change

Fostering Parents Speak is een DVD ontwikkeld door New York State Citizens' Coalition For Children. De DVD bevat verhalen van tien pleegouders die openhartig vertellen over de uitdagingen van het ontwikkelen en onderhouden van samenwerkingen met de ouders van de kinderen. De pleegouders hebben als het ware een gedeeld ouderschap met de biologische ouders. In de DVD delen de pleegouders technieken en strategieën die zij toepassen om de communicatie en de samenwerkingen aan te gaan en te verbeteren. Bij de DVD wordt ook een handleiding aangeboden waarin vragen staan die het gesprek op gang kunnen brengen. Een van de onderwerpen dat besproken wordt, is 'Keeping Kids Connected'. Bij het gesprek draait het erom hoe de pleegouder het kind kan helpen om op een goede manier verbonden te blijven met het gezin van herkomst. Daarnaast zijn er ook onderwerpen die aandacht geven aan het inleven in de ouder en het invullen van de contactmomenten met ouders. Bij elk onderwerp worden een aantal tips gegeven voor verder onderzoek en informatie (Adoptive And Foster Family Coalition, z.d. & New York State Citizens' Coalitions for Children, z.d.)

Gehechtheid en loyaliteit in de Pleegzorg

Landelijk Pleegzorg Panel

Het landelijk pleegzorg panel biedt een platform voor deskundigen die zich betrokken voelen bij pleegzorg. Een aantal keer per jaar wordt aan alle betrokkenen om hun mening gevraagd met betrekking tot een bepaald onderwerp. Van de antwoorden op de vraag wordt een verslag gemaakt. De verkregen informatie en kennis wordt ingezet in de pleegzorg praktijk door organisaties te informeren over de uitkomsten (Landelijk Pleegzorg Panel, z.d.). Een van vragen ging over gehechtheid en loyaliteit in de pleegzorg. Uit de antwoorden bleek dat problemen binnen een pleegzorgplaatsing die te maken hebben met gehechtheid en loyaliteit vaak niet als zodanig worden herkend. Pleegouders hebben niet zozeer behoefte aan kennis over de onderwerpen, maar vooral aan handvatten hoe te handelen (Landelijk Pleegzorg Panel, 2012). In het verslag 'Gehechtheid en loyaliteit in de pleegzorg' wordt in het tweede hoofdstuk aandacht besteedt aan het thema loyaliteit. Aan de hand van de antwoorden op de vraag wordt het belang beschreven van aandacht, herkenning en overleg over loyaliteit. Er worden ook handvatten beschreven over het vergroten van kennis en het omgaan met de ouders van het kind (Landelijk Pleegzorg Panel, z.d.)

Gereedschapskist voor beter samenwerken met ouders

Dr. M.E.A. Lusse; Lector Ouders in Rotterdam Zuid

De gereedschapskist bestaat uit tien succesfactoren en vier aspecten in het verbeterproces. De handvatten vormen het denkraam om de samenwerking met ouders te verbeteren. Elk gereedschap past bij één van de vier handvatten (Lusse, 2016). De 4 onderwerpen met de toelichting kunnen de professionals helpen om positie in te nemen naar ouders toe.

De betrokkenheid van ouders draagt bij aan het welbevinden, de motivatie en het zelfvertrouwen van jongeren. Dit zorgt voor een succesvolle ontwikkeling en schoolloopbaan. Het is voor jongeren belangrijk dat de professional samenwerkt met zijn/haar ouders. De gereedschapskist zorgt voor inspiratie om succesvol met ouders samen te werken. De drempel tussen ouders en professionals wordt verlaagd.

Als de verschillen tussen school en ouders groot zijn, kan er echter een hoge drempel bestaan. Ouders en professionals liggen niet op één lijn, waardoor de kinderen niet weten wat er van hen verwacht wordt. De hoge drempel zorgt ervoor dat het contact moeilijk tot stand komt (Lusse, 2017).

De samenwerking met ouders kent organisatorische, relationele en inhoudelijke aspecten, die met elkaar verbonden zijn. Een positieve houding en goede basale organisatie zijn voorwaardelijk voor het realiseren van een wederkerige relatie. Vanuit een goede relatie kunnen beide partijen beter tot afstemming komen (Lusse, 2016)

De gereedschapskist is ontwikkeld en getoetst door scholen en organisaties in Rotterdam Zuid en onderbouwd vanuit literatuur en onderzoek. Er is een promotieonderzoek uitgevoerd

op 15 scholen voor het voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs in Rotterdam Zuid. Op basis van de competenties uit het promotieonderzoek voor sociale professionals zijn de competenties aangepast voor professionals in de opvang, de wijk of zorg (Lusse, 2017).

Hun visie is dat een relatie tussen een ouder en kind gekenmerkt wordt door een wederzijdse loyaliteit. Deze loyaliteit zorgt ervoor dat een kind zijn ouder niet wil teleurstellen. Het is van belang dat de school alert is op onverklaarbare stagnaties in prestaties van kinderen. De school moet hierover in gesprek gaan met de ouders om de situatie van het kind te verbeteren (De Vries, 2017, pp. 35, 36). Voor de samenwerking met ouders om de stagnaties in prestaties van kinderen te verbeteren kan de gereedschapskist worden gebruikt als hulpmiddel (Lusse, 2017).

Loyaliteitsdriehoek

Ouderbegeleiding 3.0

De loyaliteitsdriehoek is een hulpmiddel om de verschillende loyaliteiten in kaart te brengen. Het is goed om na te gaan of er loyaliteitsconflicten bestaan in de samenwerking met ouders. Daarvoor is het goed om bewust stil te staan bij de mate van loyaliteit in verschillende relaties. De professional kijkt kritisch naar zijn eigen handelen en verhoudingen met anderen (De Vries, 2017, p. 175). Wanneer een evenwichtige loyaliteit niet wordt bewaakt, komt de relatie tussen twee partijen onder spanning te staan (De Vries, 2017, pp. 63,64). In het 'Handboek Ouderbegeleiding 3.0' wordt de loyaliteitsdriehoek uitgelegd. De opdracht is om bewust te worden bij de verschillende loyaliteiten tussen ouders, professionals en kind (De Vries, 2017).

Magazine Bij ONS

Bij ONS is een onafhankelijk tijdschrift voor pleeggezinnen en gezinshuizen. Het tijdschrift biedt ondersteuning en deskundigheidsbevordering aan mensen die de zorg voor uithuisgeplaatste kinderen op zich nemen. Aan het magazine zit ook een website verbonden met daarop een kennisbank. Deze middelen samen vormen een bron van informatie voor de pleegouders en gezinshuisouders. De artikelen bevatten ervaringsverhalen, tips, informatie over trainingen en/of theorie over verschillende thema's. Een van de thema's waar artikelen over geschreven zijn, is het thema loyaliteit (Bij ONS, z.d.).

Oudergesprekken

Driestar Onderwijsadvies, in samenwerking met ParnasSys.

Elise Rijkers

Uit verschillende onderzoeken is gebleken dat kinderen zich meer welbevinden en betere resultaten halen op school wanneer de ouders en leraren meer samenwerken. Driestar Onderwijs advies heeft een handreiking ontwikkeld voor leerkrachten in het contact met ouders. In de handreiking staan verschillende gespreksmodellen beschreven die als richtlijn kunnen dienen. (Rijkers, 2012, p. 3)

In de handreiking wordt aandacht besteedt aan het thema loyaliteit. Er wordt verwezen naar het boek 'Ouders in de school (De Vries, 2007)' en uitleg gegeven over loyaliteitsdriehoeken (Rijkers, 2012, pp. 22-23).

Een ander hulpmiddel zijn de bouwstenen voor een goede communicatie met ouders. Aan de hand van de bouwstenen komt de leerkracht tot bewustwording over de eigen manier van communiceren. De bouwstenen leiden tot inzicht in kwaliteiten en valkuilen (Rijkers, 2012, pp. 30-33 & Janssen-Vos & Weijers, 2009)

Ouders, pleegouders en professionals: posities en samenwerking

Nederlands Jeugdinstituut

Willeke Daamen

Een goede samenwerkingsrelatie tussen ouders, kind, pleegouders, het netwerk en betrokken professionals is van essentieel belang voor de ontwikkeling van het kind in het pleeggezin en de stabiliteit van de plaatsing. Een wederzijdse acceptatie, gedeelde doelen

en duidelijke afspraken hebben een positieve invloed op de ontwikkeling van het kind. Een goede samenwerking is in de praktijk van de pleegzorg niet vanzelfsprekend. In het document 'Ouders, pleegouders en professionals' staat beschreven welke factoren de betrokkenheid van ouders beïnvloeden en welke hulp en begeleiding ouders nodig hebben. Ook wordt besproken hoe de samenwerking tussen pleegouders en ouders bevorderd kan worden. Er worden een aantal concrete handvatten gegeven aan de pleegouder die kunnen worden ingezet om de samenwerking te versterken. In het document wordt aandacht besteedt aan loyaliteit. Er wordt beschreven dat het belangrijk is dat het kind loyaal kan zijn aan de ouders, maar dat dit anderzijds het kind niet in de weg moet staan om loyaliteit op te bouwen richting de pleegouders. Een goede samenwerking tussen de ouders en pleegouders draagt bij aan een gezonde ontwikkeling van het kind rondom loyaliteit. Het artikel is gebaseerd op een literatuursearch die is uitgevoerd door de Universiteit Leiden (Daamen, 2014, p. 19). Ook is er gebruik gemaakt van de Richtlijn Pleegzorg (De Baat, Van den Bergh, De Lange, 2014). Het document vormt een specifieke en afgebakende weergave van de richtlijn (Daamen, 2014, p. 3)

Pleegouders in hun kracht; Loyaliteit en samenwerking

Juzt

Juzt biedt aan pleegouders de training 'Pleegouders in hun kracht' aan. Deze training wordt gegeven in veertien avonden, waarvan er drie gevuld zijn met de module 'Loyaliteit en samenwerking'. In de module wordt benadrukt dat de pleegouders niet alleen een pleegkind in huis hebben, maar daarmee ook de ouders een plek moeten geven. De samenwerking is een voorwaarde voor het slagen van de plaatsing. Juzt benadrukt in de module dat het belangrijk is positief over de ouders te praten.

In de bijeenkomsten wordt uitleg gegeven over de pleegzorgdriehoek (kind, ouder, pleegouder), over verschillende vormen van loyaliteit, namelijk zijnsloyaliteit en verworven loyaliteit en loyaliteitsconflicten, zoals gespleten, onzichtbare en overloyaliteit. Ook gaat het over het contact tussen ouder en kind. Er wordt uitgelegd hoe de pleegouder het kind hierin kan ondersteunen. Juzt benadrukt dat het belangrijk is om positief over ouder te praten en hen welkom te heten. Dit kan voor de pleegouders moeilijk zijn, als de ouders het niet eens zijn met de plaatsing. Het is dan nodig dat de pleegouder zich kan inleven in het kind en de ouder (Juzt, z.d. & Kruis, 2015).

Tijdens de training wordt gebruik gemaakt van casuïstiek om het besprokene te koppelen met de praktijk. Dit kan een casus zijn die een van de pleegouders inbrengt of een casus die in de training staat beschreven.

Twee concrete werkvormen van de training, zijn de driehoeksopdracht en het familiekwartet. Bij de driehoeksopdracht wordt aan de pleegouders gevraagd om hun eigen pleegzorgdriehoek te tekenen. De verhoudingen mogen zichtbaar gemaakt worden door gebruik van lange/korte/dikke/dunne lijnen. Vervolgens gaan de pleegouders hierover in gesprek met als doel evenwichtige driehoeken te creëren. Aan de hand van het familiekwartet vertelt de pleegouder het eigen familieverhaal (Praktijk voor familie verhalen, z.d.). De pleegouder krijgt inzicht in de geschiedenis, de cultuur en de herkomst van de eigen familie (Kruis, persoonlijke communicatie, 15 maart 2018).

Pleegzorgadvies

Pleegzorgadvies is een expertisecentrum voor iedereen die betrokken is bij Pleegzorg, zoals ouders, pleegouders, pleegzorgwerker en jongeren. Pleegzorgadvies heeft een aantal middelen ontwikkeld die de betrokkenen kunnen helpen om constructief samen te werken rondom het pleegkind. In de middelen die Pleegzorgadvies heeft ontwikkeld is loyaliteit een basisgegeven. Pleegzorgadvies is van mening dat het aan de volwassenen in de samenwerking om ervoor te zorgen dat de jongere niet in loyaliteitsconflict komt. In de trainingen en gesprekken wordt het onderwerp loyaliteit aangesneden. Afhankelijk van hoeveel de betrokkenen er van af weten wordt er in meer of mindere mate aandacht aan besteedt. Pleegzorgadvies vindt het belangrijk dat de betrokkenen zelf de waarde gaan

inzien van loyaliteit. Ze laten de verantwoordelijkheid dan ook bij de betrokkenen liggen (Engelhart, persoonlijke communicatie, 26 maart 2018).

Traject Assistent Pleegzorg (TRAP)

De TRAP is een hulpmiddel om de communicatie tussen verschillende betrokkenen bij een pleegzorgplaatsing vorm te geven. De visie over loyaliteit wordt meegenomen in de uitvoering van het hulpmiddel. De TRAP legt de gespreksregie niet in handen van één persoon, maar letterlijk in het midden van de tafel, aan de hand van een draaiboek. Iedereen wordt uitgenodigd om verwachtingen, behoeften, angsten en verantwoordelijkheden te bespreken. Pleegzorgadvies traint een van de betrokkenen in de TRAP. Deze persoon maakt onderdeel uit van de samenwerking, maar is niet de leidinggevende in het gesprek. In het midden van de tafel ligt een draaiboek met daarop de te bespreken onderwerpen. De deelnemers krijgen voorbereidingskaarten om hen te helpen eerst de eigen mening te vormen. Tijdens het gesprek wordt onder andere gebruikt gemaakt van overzichtskaarten, deze geven een visueel beeld van de situatie (Nederlands Jeugdinstituut, z.d. & Engelhart, persoonlijke communicatie, 26 maart 2018).

De TRAP is ontwikkeld naar aanleiding van vraag uit de praktijk. In de ontwikkelfase is er een pilotonderzoek geweest waaruit bleek dat de TRAP helpend was voor het ontwikkelen van een constructieve samenwerking. De TRAP is in eerste instantie gericht op de opstartfase van de samenwerking. Voor de gesprekken die verder zullen volgen, biedt Pleegzorgadvies een dunner draaiboek aan dat tijdens elke bijeenkomst gebruikt kan worden (Pleegzorgadvies, z.d. & Engelhart, Persoonlijke Communicatie, 26 maart 2018).

Blikopeners

Blikopeners is een kaartenset dat de gebruiker coacht om op een andere manier naar situaties, lastige opvoeddilemma's en de samenwerking te kijken. In de training wordt gewerkt met dialoogkaarten die helpen om met de ander in gesprek te komen en te blijven met die ander met wie je moet samenwerken. Het middel kan zowel individueel als gezamenlijk worden gebruikt. Bij deze interventie wordt de visie over loyaliteit meegenomen en bespreekbaar gemaakt met pleegouders en ouders (Pleegzorgadvies, z.d. & Engelhart, persoonlijke communicatie, 26 maart 2018).

Cursus Gedeeld Opvoederschap

In de cursus worden concrete handvatten gegeven voor een constructieve omgang tussen de pleegouder en de ouders van het pleegkind, zodat het kind wordt ondersteund in zijn/haar ontwikkeling (Pleegzorgadvies, 2017).

Samen de (sch)ouders eronder

Het lectoraat jeugdzorg van Windesheim in samenwerking met Trias Groep onderzoek gedaan naar samenwerken rondom pleegzorgplaatsingen (De Swart, Roelofs, Lieben, 2016). Het onderzoek gaat over hoe de samenwerking tussen het biologische gezin en het pleeggezin ondersteund kan worden. Vanuit het onderzoek zijn er vier producten ontwikkeld (Windesheim, z.d.).

1. Visie op netwerkbegeleiding
2. Rapportage van het onderzoek naar de gebruikte methodieken in Nederland
3. Handreiking met daarin verschillende tips hoe het netwerk op een goede manier te betrekken (Lieben, Roelofs, Graas, 2017)
4. Bijbehorende toolkit: de toolkit bevat verschillende hulpmiddel die helpen om het netwerk van het kind te betrekken en er zicht op te krijgen (Van den Rozenberg, Roelofs, Lieben, 2017)

Training oudercommunicatie

OBRUNI

In de training oudercommunicatie worden leerkrachten geschoold in het samenwerken met ouders. De training is een gevolg van de veranderende houding van ouders ten opzichte van leerkrachten; ze gedragen zich mondiger en assertiever. Leerkrachten raken hierdoor

gespannen in de contacten met ouders en kunnen onzekerheid ervaren. De training wil leerkrachten scholen in professionele en communicatie vaardigheden

In de training wordt aandacht besteed aan de volgende onderwerpen

- Loyaliteitsdriehoek (kind, ouder, leerkracht): De trainer legt uit wat de loyaliteitsdriehoek inhoud en laat de groep hierover in gesprek gaan. Bij het behandelen van de loyaliteitsdriehoek maakt de trainer gebruik van beeldmateriaal. In het beeldmateriaal ziet de deelnemer wat er gebeurt met de drie betrokkenen als de loyaliteitsdriehoek niet constructief is. De leerkracht krijgt inzicht in de eigen positie en verantwoordelijkheid en leert begrip te hebben voor de ouders. Het uitgangspunt is om samen te werken met elkaar in het belang van het kind.
- Gesprekken: De trainer legt theorie en vaardigheden uit over de slechtnieuwsgesprekken, tienminutengesprekken en feedbackgesprekken.
- Communicatieniveaus: De trainer legt de verschillende communicatieniveaus uit, zoals inhoud, procedure en gevoel (OBRUNI, z.d.).

Tijdens de training wordt er gebruik gemaakt van een acteur. De leerkrachten oefenen verschillende soorten gesprekken, zodat ze de kennis leren toepassen in de praktijk. Een van de hulpmiddelen dat wordt ingezet in de training is de Roos van Leary.

Ook is er veel ruimte voor eigen vragen. De trainer stimuleert de groep om zelf antwoorden te vinden op de vragen (Van der Houten, persoonlijke communicatie, 28 maart 2018).

Working with birth parents

Department for Education (UK)

'Working with birth parents' is een handreiking om maatschappelijke werkers te helpen vaardigheden te ontwikkelen en verdiepen.

De handreiking is als volgt opgebouwd:

- 'Key messages' geeft een overzicht van de kernboodschappen met betrekking tot het thema. De kern wordt onderbouwd vanuit literatuur.
- 'Slide deck' is een powerpoint presentatie die de kernboodschappen bevat.
- 'Further resources' zijn links voor meer informatie over het desbetreffende onderwerp
- 'Exercises' zijn een aantal oefeningen en groepsdiscussie-onderwerpen
- 'Questions' bestaat uit een aantal vragen ter ondersteuning van zelfstudie gericht op het leren en reflecteren met bijvoorbeeld een collega.
- Bij 'Case studies' worden 4 case-studies beschreven die helpen om de kennis toe te passen op praktijksituaties (Fostering and Adoption, z.d.).

De leermiddelen uit de handreiking zijn ontwikkeld in opdracht van het ministerie van onderwijs in Groot-Britannië. Er is onderzoek gedaan om de leermiddelen te ontwikkelen. Dit onderzoek past binnen de richtlijnen van The College of Social Work's Curriculum. Er is gekozen voor 16 onderwerpen. Deze zijn vastgesteld door het ministerie van onderwijs in samenwerking met pleegzorgouders, hulpverleners en managementteams. Deze onderwerpen zijn vervolgens beoordeeld door focusgroepen van pleegouders, adoptieouders en hulpverleners op de relevantie voor de praktijk. Een van de 16 thema's is 'Working with birth parents'. In de How-to-Guide-gids wordt uitgelegd hoe de hulpverleners met de 16 thema's aan de slag kan gaan. Er wordt een schema geboden dat helpt bij het ontwikkelen van doelen (Department for Education, z.d.).

Literatuurlijst interventies

Adoptive And Foster Family Coalition. (z.d.). *Foster Parents Speak*. Geraadpleegd op 29 maart 2018, van <http://affcn.org/programs/adoption-foster-care-videos/foster-parents-speak/>

Bastiaansen, P. & Kramer, M. (2011). *De Kleine Gids*. Alphen aan de Rijn: Wolters Kluwer Bij ONS. (z.d.) BIJ ONS thuis in pleeggezin en gezinshuis. Geraadpleegd op 28 maart 2018, van <https://bijonspleegzorg.nl/>

Daamen, W. (2013). *Ouders, pleegouders en professionals: posities en samenwerking*.

- Geraadpleegd op 29 maart 2018, van <https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Publicatie-NJi/Review-Ouders,-pleegouders-en-professionals-posities-en-samenwerking.pdf>
- De Baat, M. de, Bergh, P. van den, & Lange, M. de (2014). *Richtlijn Pleegzorg*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut, Nederlandse Vereniging van Maatschappelijk Werkers, Nederlands Instituut van Psychologen, Nederlandse vereniging voor pedagogen en onderwijskundigen
- De Haan-Doornbos, H. (2013). *Kind in de knel (scriptie)*. Groningen: Kempler Instituut Nederland
- Department for Education (z.d.) *Fostering and adoption learning resources: How to guide*. Geraadpleegd op 29 maart 2018, van https://fosteringandadoption.rip.org.uk/wp-content/uploads/2014/05/How-to-Guide-individuals_010514.pdf
- De Swart, J., Roelofs, D., Lieben, E. (2016) *Samen de schouders eronder: Samenwerken rondom pleegzorgplaatsingen*. Geraadpleegd op 5 april 2018, van <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007%2Fs12451-016-0116-8.pdf>
- De Vries, P. (2007). *Ouders in de school*. Amersfoort: CPS uitgeverij.
- De Vries, P. (2017) *Handboek: Ouderbetrokkenheid 3.0*. Amersfoort: CPS uitgeverij.
- Drienamiek (z.d.). *Driehoekskunde: vanzelfsprekend maar niet vanzelf*. Geraadpleegd op 20 april 2018, van <http://drienamiek.nl/>
- Dushi Huis (z.d.) *Opleiding, training en teambuilding volgens de Dushi methodiek*. Geraadpleegd op 3 april 2018, van <http://www.dushihuis.nl/index.php/dushi-leerhuis/dushi-opleiding/>
- Dushi Huis (2018) ANBI. Geraadpleegd op 26 maart 2018, van <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:C4fYAuDRDJcJ:www.dushihuis.nl/index.php/homepage/anbi/+&cd=2&hl=nl&ct=clnk&gl=nl>
- Egberts, C. (2007). *Ouders op hún plek*. Utrecht: Uitgeverij Agiel
- Egberts, C. (2012). *Driehoekskunde*. Utrecht: Uitgeverij Agiel
- Enamaria Weber-Boch, G. (2013). *Met twee families leven*. Baltmannsweiler: Schneider Verlag GmbH
- Family Engagement: A web-based practice toolkit (z.d.). *Birth and Foster Family Partnerships*. Geraadpleegd op 3 april 2018, van <http://www.nccwe.org/toolkits/family-engagement/partnerships.htm>
- Foster, D. (2008). *Building a positive relationship with birth parents*. Geraadpleegd op 29 maart 2018, van <https://fosteringperspectives.org/fpv13n1/foster.htm>
- Fostering and Adoption, (z.d.) 16. *Working with birth parents*. Geraadpleegd op 29 maart 2018, van <https://fosteringandadoption.rip.org.uk/topics/working-with-birth-parents/>
- Gezinspiratieplein (z.d.^a). *Gezinspiratieplein, voor gezinnen met inhuysgeplaatste kinderen*. Geraadpleegd op 23 april 2018, van <https://www.gezinspiratieplein.nl/>
- Gezinspiratieplein (z.d.^b) *Met twee families leven*. (Reader) De Glind: Gezinspiratieplein
- Janssen-Vos, F., Weijers, A. (2009) *Samen: Oudercontacten in ontwikkelingsgerichte scholen*. Alkmaar/ 's-Hertogenbosch: De Activiteit
- Juzt. (z.d.). *Pleegzorgwijzer, gedeelte Juzt*. Geraadpleegd op 29 maart 2018, van https://www.juzt.nl/media/1033/160908_pleegzorgwijzer_juzt-gedeelte_18-08-2016.pdf
- Kruis, M. (2015). *Verplichte deskundigheid*. Geraadpleegd op 29 maart 2018, van <https://bijonspleegzorg.nl/2015/02/verplichte-deskundigheid/>
<https://www.juzt.nl/pleegzorg/>
- Landelijk Pleegzorg Panel. (2012). *Gehechtheid en loyaliteit in de Pleegzorg*. Geraadpleegd op 28 maart 2018, van <http://www.pleegzorgpanel.nl/wp-content/uploads/2012/06/Resultaten-Landelijk-Pleegzorg-Panel-gehechtheid-en-loyaliteit-in-pleegzorg.pdf>
- Landelijk Pleegzorg Panel. (2012). *Resultaten*. Geraadpleegd op 28 maart 2018, van http://www.pleegzorgpanel.nl/resultaten/resultaten_chronologisch/
- Landelijk Pleegzorg Panel. (z.d.). *Werkwijze*. Geraadpleegd op 28 maart 2018, van <http://www.pleegzorgpanel.nl/werkwijze/>
- Lieben, E., Roelofs, D.H.J. & Graas, T.A.M. (2017). *Handreiking netwerkgericht werken in*

- de pleegzorg.
- Lusse, M. (2016) *Uitgangspunten van de gereedheidskist voor professionals in het sociale domein: Gereedheidskist voor beter samenwerken met ouders*. Geraadpleegd op 3 april 2018, van <https://surfsharekit.nl/publiek/hr/be22a547-3acd-44ca-8651-89d913bb253f>
- Lusse, M. (2017) *Gids voor beter samenwerken met ouders*. Geraadpleegd op 3 april 2018, van <https://www.hogeschoolrotterdam.nl/contentassets/31bf6ad7514b41089f74c726293e8711/gids-beter-samenwerken-met-oudersdef.pdf>
- Nederlands Jeugdinstituut (z.d.). *TRAP - landelijk*. Geraadpleegd op 28 maart 2018, van <https://www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/Pleegzorg/Samenwerking/Ouders,-pleegouders-en-professionals/TRAP---Landelijk>
- New York State Citizens' Coalition For Children. (z.d.). *Discussion & Resource Guide*. Geraadpleegd op 3 april 2018, van <http://affcnny.org/wp-content/uploads/2009/03/discussionguide.pdf>
- OBRUNI. (z.d.). *Training Oudercommunicatie*. Geraadpleegd 29 maart 2018, van <https://www.obruni.nl/training-oudercommunicatie-40>
- Pleegzorgadvies (z.d.) *Blikopeners*. Geraadpleegd op 28 maart 2018, van <https://www.pleegzorgadvies.nl/product/blikopeners-voor-betrokken-opvoeders/>
- Pleegzorgadvies. (z.d.). *TRAP*. Geraadpleegd op 28 maart 2018, van <https://www.pleegzorgadvies.nl/product/trap/>
- Pleegzorgadvies (2017). *Gedeeld opvoederschap*. Geraadpleegd op 28 maart 2018, van <https://www.pleegzorgadvies.nl/events/gedeeld-opvoederschap-hoe-is-het-mogelijk-pleegouders-3/>
- Praktijk voor familie verhalen. (z.d.). *Familieverhalenspel Nederlands*. geraadpleegd op 29 maart 2018, van <https://www.familieverhalenspel.nl/shop/Familieverhalenspel/2346141/Familieverhalenspel-Nederlands.php>
- Rijkers, E. (2012). *Oudergesprekken*. Geraadpleegd op 29 maart 2018, van <https://www.driestar-educatief.nl/medialibrary/Driestar/Advies-en-begeleiding/ZIEN!/Ouderinformatie/Handreiking-bij-oudergesprekken.pdf>
- Rise. (z.d.). *Building a bridge*. Geraadpleegd op 29 maart 2018, van <http://www.risemagazine.org/item/building-a-bridge/>
- Rise. (2009). *Building a bridge*. Geraadpleegd op 29 maart, van <http://www.risemagazine.org/wp-content/uploads/2015/07/Building-a-Bridge.pdf>
- Schaeffers, L. (2014). *Handleiding bij Workshop: Een contextuele kijk op Jason en zijn familie*. Deurne: Bijzonder Jeugdwerk
- Van den Rozenberg, A., Roelofs, D.H.J. & Lieben, E. (2017). *Toolkit voor het in kaart brengen, betrekken en activeren van het sociale netwerk in de pleegzorg*.
- Windesheim. (z.d.) *Samen de (sch)ouders eronder*. Geraadpleegd op 5 april 2018, van <https://www.windesheim.nl/onderzoek/onderzoeksthemas/gezondheid-en-welzijn/jeugd/onderzoeksprojecten/samen-de-schouders-eronder/>

Bijlage 6 Interviewlijsten

6.1 Interviewlijst organisaties

Introductie: Voorstellen en het onderzoek toelichten. Toestemming vragen om het gesprek op te nemen.

Openingsvraag: ijsbreker, bijv. Kunt u uzelf voorstellen?

Inleidingsvragen

Het gaat hier specifiek over de manier waarop de organisatie de samenwerkingsrelatie tussen ouder en gezinshuisouder ondersteund, niet per se om de relatie met de jongere. Wanneer je bij een instelling bent die geen gezinshuisouders begeleidt vraag je naar professionele opvoeders of de situatie bij uithuisgeplaatste kinderen.

- Welke plek zouden ouders moeten hebben in het leven van kinderen die in een gezinshuis (of andere residentiele voorziening) opgroeien?
- Hoe krijgt deze visie vorm binnen jullie organisatie, met andere woorden: hoe ziet de samenwerking met ouders er uit?
- Wat wordt binnen (naam organisatie) aangeboden aan gezinshuisouders zodat zij een zo goed mogelijke samenwerkingsrelatie met ouders kunnen opbouwen? Te denken valt dan aan ondersteuning of scholing.

Kernvragen

Benoem nog een keer dat je in een groep onderzoek doet. Dit is de reden voor de verschillende onderwerpen. Vraag door naar namen en documenten.

We willen beginnen met een aantal vragen die nog beter in beeld moeten brengen hoe jullie als organisatie de ouders van uithuisgeplaatste kinderen een plek geven.

(Maaïke en Gerdien)

- Wie zijn er in uw organisatie allemaal betrokken bij de ouders van de jongeren die in een gezinshuis wonen en hoe zijn tussen de betrokkenen de taken verdeeld? (Graag onderstaande tabel invullen. Goed uitvragen op het wat, maak dit zo precies mogelijk)

Wie	Wat
Gezinshuisouder	

Checkvragen: wie belt de ouders als er iets ernstigs gebeurd is met de jongere, bijvoorbeeld als het gaat om gezondheid, een incident op school of in het gezinshuis? Wie bellen ouders als ze niet tevreden zijn met de manier waarop zij nu betrokken zijn bij het leven van hun

kind? Wie bellen ouders als ze klachten hebben over de manier waarop de GH0 hun kind opvoeden?

- Welke ondersteuning krijgen de gezinshuisouders vanuit de organisatie met betrekking tot hun omgang met ouders?
 - Door wie wordt die ondersteuning gegeven en hoe ziet dat er uit?

(Lisa en Suzan)

- Op welke manier worden in uw organisatie afspraken gemaakt over de wijze van en frequentie waarmee gezinshuisouders en ouders contact met elkaar hebben?
 - Wordt dit direct bij de start afgesproken?
 - Wat wordt er afgesproken? Hoe algemeen of hoe specifiek is dit? Kunt u een voorbeeld geven?
- Hoe bereiden gezinshuisouders zich in uw organisatie voor op contactmomenten met ouders?
 - Worden gezinshuisouders hierin geschoold?
 - Zijn er 'goede praktijken' die door gezinshuisouders onderling worden gedeeld? (denk aan manieren om bij een verjaardag of op een moederdag ouders een plek te geven)
 - Zijn deze ideeën uitgewerkt? Denk hierbij aan methodiek/werkwijze/training. Zo ja, mogen wij daarvan een kopie of verwijzing naar website? Kent u gezinshuisouders die heel methodisch met de contactmomenten omgaan? Zouden we hen mogen benaderen voor een interview?

(Anne-Lize & Louisa)

Nu zijn natuurlijk niet alle ouders hetzelfde. Een van de studentkoppels doet onderzoek naar ouders met psychiatrische problematiek. Daar willen we nu even bij stilstaan.

- Welke psychiatrische problematiek bij ouders komt u binnen (naam organisatie) tegen?
 - Wat adviseert u gezinshuisouders om hiermee om te gaan?
 - Welke hulp biedt u de gezinshuisouders om hiermee om te gaan?
 - Waar ligt de grens in wat gezinshuisouders kunnen betekenen voor deze ouders? En wat gebeurt er als deze grens bereikt is, maar ouders toch meer nodig hebben om op een goede manier betrokken te blijven in het leven van hun kind?
- Hoe ziet volgens jullie in de ideale situatie de samenwerking tussen gezinshuisouders en ouders met psychiatrische problematiek eruit?
 - Hoe proberen jullie ervoor te zorgen dat deze ideale situatie er steeds meer zo uit gaat zien?
 - Hoe is deze gedachte ontstaan?
 - Zijn er al documenten over de samenwerking tussen gezinshuisouders en ouders met psychiatrische problematiek geschreven die wij in mogen zien? Of zijn er gezinshuisouders met veel ervaring die wie hierover zouden kunnen benaderen?

We willen nu nog een tweetal heel specifieke onderwerpen bespreken. Deze thema's komen uit onze verkenning van de literatuur en onze veldverkenning onder (o.a.) gezinshuisouders. We zijn hierbij vooral benieuwd hoe binnen uw organisatie deze thema's aandacht krijgen en hoe u gezinshuisouders hierop schoolt of begeleid

(Judith en Joy)

Door een uithuisplaatsing heeft een jongere te maken verschillende relaties. H/zij heeft een relatie met zijn/ haar ouder(s), maar moet ook een relatie aangaan met de gezinshuisouders. Dit betekent dat de jongere verschillende vormen van loyaliteit heeft. Uit de literatuur blijkt dat de kwaliteit van de samenwerkingsrelatie tussen de biologische ouder en de professionele opvoeder van invloed is op het welzijn van de jongere. Als er sprake is van een destructieve samenwerking, lijkt de kans op een loyaliteitsconflict toe te nemen.

- Over welke kennis en vaardigheden rondom de loyaliteit van jongeren naar zowel ouders als gezinshuisouders moet volgens jullie organisatie de professionele opvoeder beschikken?
 - Hoe zorgen jullie als organisatie ervoor dat de professionele opvoeder over deze kennis en vaardigheden beschikt?
 - Zijn er geschikte werkvormen om GHO tot inzicht te laten komen?
 - Heeft loyaliteit een plek in jullie scholingsaanbod?
- Stel één van de professionele opvoeders heeft te maken met een destructieve samenwerkingsrelatie met de biologische ouder, met als gevolg een loyaliteitsconflict bij de jongere. Wat voor scholing en ondersteuning bieden jullie als organisatie aan, aan de professionele opvoeder om de samenwerkingsrelatie met de ouder te verbeteren?
 - Wat nu als met name ouders een destructieve invloed hebben op de samenwerking?

(Jochem en Bart)

In het veldonderzoek is het ons duidelijk geworden dat er best wel wat momenten zijn waarop onderwerpen met ouders besproken moeten worden die gevoelig liggen. Zo kunnen we ons voorstellen dat de reden van de uithuisplaatsing gevoelig ligt of dat het ingewikkeld is om ouders aan te spreken op hun opvoedgedrag. Maar mogelijk ligt de gevoeligheid van onderwerpen per situatie wel anders.

- Welke ondersteuning bieden jullie aan gezinshuisouders als het gaat om het bespreken van delicate (gevoelige, ingewikkelde of moeilijke) gespreksonderwerpen met de ouder van de jongere en hoe ziet deze eruit?
 - Worden GHO ook getraind op hun gespreksvaardigheden en zo ja, hoe. Zo nee, waarom niet?
- Welke gesprekken voeren gezinshuisouders zelf en op welk moment neemt iemand anders dit soort gesprekken over of worden deze samen gevoerd?
 - Wie is degene van wie de hulp kan worden ingeschakeld als gesprekken worden gevoerd die mogelijk heel gevoelig liggen?
 - Kunt u eens een voorbeeld noemen van een delicaat gesprek met ouders?
 - Wat kan er gebeuren als een gevoelig onderwerp niet op een goede manier besproken wordt met ouders?

Afsluiting

- Hebben jullie als (naam organisatie) wensen met betrekking tot de samenwerkingsrelatie met ouders? Wat zou je als organisatie graag willen doen met betrekking tot de samenwerking tussen ouders en gezinshuisouders maar doen jullie nu nog niet?
 - Is er scholing die je in zou willen zetten maar nu nog niet hebt?
- Tips voor andere organisaties? *Zou je een statement willen maken bijv. : Wanneer je als organisatie te maken hebt met ouders van uithuisgeplaatste kinderen dan moet je altijd...*

- Is er nog iets anders dat u zou willen benoemen over de samenwerkingsrelatie tussen gezinshuisouders en ouders en over hoe dit vanuit de organisatie ondersteund wordt?

6.2 Interviewlijst voor gezinshuisouders

Inleiding:

Kennismaking

Wij zijn Judith/Joy en Bart/Jochem en doen onderzoek bij het Lectoraat Jeugd en Gezin van de Christelijke Hogeschool Ede naar de samenwerkingsrelatie tussen gezinshuisouders en ouders.

Doel/ Inleiding:

Wij doen onderzoek bij het Lectoraat Jeugd en Gezin van de Christelijke Hogeschool Ede naar de samenwerkingsrelatie tussen gezinshuisouders en ouders. Wij gaan onderzoeken hoe gezinshuisouders in de samenwerking met ouders omgaan met de band tussen jongeren en hun ouders.

Werkwijze

Dit is een eenmalig interview. We hebben een aantal vragen opgesteld waar we graag antwoord op willen. Het is een half-gestructureerd interview. Als u vragen of opmerkingen heeft, dan kunt u ze tijdens het gesprek inbrengen.

Tijdsduur

Het interview zal ongeveer een uur duren.

Opnemen gesprek

Vindt u het goed als we het gesprek opnemen? We zouden dit graag doen, zodat we het interview later letterlijk kunnen uittypen en analyseren om zo tot een betrouwbaar antwoord op onze vragen te kunnen komen.

Anonimiteit

Geeft u toestemming aan ons om dat wat hier besproken wordt te gebruiken in ons onderzoeksverslag? Uw naam wordt hierbij niet vermeld. Wij verwijzen naar een interviewnummer.

Terugkoppeling resultaten

Wij gaan de inhoud van het gesprek mee nemen in ons onderzoek. Mocht u er behoefte aan hebben dan kunnen we de resultaten aan het eind van het onderzoek terugkoppelen. Heeft u hier behoefte aan?

Heeft u op dit moment nog vragen?

Inleidende vragen:

1. Wat is jullie visie op het samenwerken met ouders?
2. Hoe ziet het samenwerken met ouders eruit?

Kern:

Thema loyaliteit inleiden:

Wij willen nu een aantal vragen stellen over de verschillende relaties van de jongere, die door een uithuisplaatsing zijn ontstaan. Een jongere heeft een relatie met zijn ouders, maar

gaat ook een relatie aan met zijn gezinshuisouders. Wij zijn benieuwd hoe u tegen de relaties van de jongere aankijkt en hoe u hiermee omgaat in het samenwerken met ouders.

3. Wat is uw visie op de band tussen jongeren en hun ouders?
 - Hoe is deze visie zichtbaar in het samenwerken met ouders?
4. Wat doen jullie in de samenwerking met ouders om de relaties van de jongere een plek te geven? Kunt u een voorbeeld geven?
5. Heeft u weleens meegemaakt dat een jongere in de knel kwam doordat de ouders moeite hadden met de plaatsing in het gezinshuis?
 - Hoe ging u hiermee om in het samenwerken met ouders? Heeft u hierbij ondersteuning ontvangen? Zo ja, welke ondersteuning?
6. Wat zijn uw wensen ten aanzien van ondersteuning als het gaat om, om te gaan met de relaties van de jongere?
7. Welke wensen heeft u ten aanzien van ondersteuning om dit in de samenwerking met ouders vorm te geven?
 - Hoe ziet deze ondersteuning er voor u uit? Waarom wilt u dat dit er zo uit ziet?
8. Is er nog iets dat u zou willen benoemen over de relaties van de jongere in de samenwerkingsrelatie met ouders en over de gewenste ondersteuning?

Thema gevoelige gespreksonderwerpen inleiden:

In het onderzoek wordt gekeken naar de samenwerking tussen gezinshuisouders en de ouders van de jongeren. Ons onderzoek richt zich specifiek op het bespreken van gevoelige onderwerpen tussen de gezinshuisouder en de ouder van de jongere. We zijn daarin benieuwd wat zo'n onderwerp gevoelig maakt en welke ondersteuning bij dit soort gesprekken gewenst is.

9. Heeft u weleens gesprekken met ouders waarin onderwerpen worden besproken die gevoelig liggen?
 - Zo ja, welke onderwerpen zijn gevoelig?
10. Waaraan merkt u dat een onderwerp gevoelig ligt, zowel bij uzelf als bij de ouder?
11. Wordt u als professionele opvoeder begeleid in het voeren van gesprekken met ouders?
 - Zo ja, is hierin aandacht voor het bespreken van gevoelige onderwerpen?
12. Heeft u een voorbeeld waarin in een gesprek onderwerpen zijn besproken die gevoelig lagen en waar ondersteuning bij is gegeven? Of waar u achteraf graag ondersteuning bij had willen hebben?
13. Wat zijn uw wensen in de ondersteuning bij de gevoelige gesprekken met ouders?
14. Is er nog iets anders dat u zou willen benoemen over gevoelige gespreksonderwerpen in de samenwerkingsrelatie met ouders en over de gewenste ondersteuning?

Slot

15. Heeft u nog vragen en/of aanvullingen?

Volgende stap

Wij gaan het interview uitschrijven en verwerken de uitkomsten in ons onderzoeksverslag. Aan het begin van het interview heeft u aangegeven dat u wel/niet het verslag wil ontvangen. Mochten we nog vragen hebben, kunnen we u dan benaderen?

Bedankt voor uw openheid en de tijd.

Bijlage 7 Kernlabelschema's

7.1 Kernlabelschema deelvraag 3

Visie	Loyaliteit	ORGL-1.54 ORGL-1.55 ORGH-2.2 ORGH-2.49 ORGH-2.50 ORGH-2.51 ORGH-2.57 ORGD-4.53 ORGD-4.55 ORGD-4.56 ORGD-4.86 ORGI-5.3 ORGI-5.46 ORGI-5.48 ORGI-5.60 ORGI-5.61	Moeilijke positie bij het loyaliteitsstuk Verantwoordelijkheid voor opvoeding niet vrij doen Contextuele gedachtegoed over onverbreekelijke band Beide loyaliteiten ontwikkelen Bij samenwerking is het niet vaststaand gegeven Kind beschadigen bij geen erkenning in de ouder Loyaliteit zit in iedereen Altijd sprake van loyaliteit Oog hebben dat het zijn ouders zijn Moet rest van leven plek krijgen Moet altijd een plek krijgen Loyaliteit is groot Maakt veel uit hoe gezinshuisouders over ouders praten Loyaliteit speelt altijd een rol Band belangrijk Ouder is er, krijg je bij het kind
	Ouder	ORGL-1.2 ORGL-1.3 ORGL-1.5 ORGL-1.29 ORGL-1.31 ORGL-1.52 ORGL-1.53 ORGH-2.1 ORGH-2.3 ORGH-2.7 ORGH-2.8 ORGH-2.9 ORGH-2.11 ORGH-2.39 ORGH-2.40 ORGH-2.41 ORGH-2.42	Toestemming van hechttingsfiguren Ouders moeten belangrijke plek innemen Betrokkenheid blijven vormgeven Belangrijke rol Kind neemt systeem mee Ouders hebben altijd hulp nodig bij uithuisplaatsing Altijd oog hebben voor de verwerking uithuisplaatsing Kinderen en ouders zijn verbonden Ouders zijn nodig voor ontwikkeling van loyaliteit Aandacht voor perspectief ouders Weg van ervaringen opgelopen Erkenning voor unieke ouder voor goede nabijheid Belangrijke plek Mogelijkheid van contact benutten Wens is nabijheid Ruimte van pubers kan pijnlijk zijn voor ouders Aansluiten bij ouders doordat kind

		ORGH-2.44 ORGH-2.69 ORGH-2.70 ORGH-2.71 ORGP-3.1 ORGP-3.2 ORGP-3.3 ORGP-3.4 ORGP-3.5 ORGP-3.20 ORGP-3.21 ORGP-3.96 ORGD-4.2 ORGD-4.17 ORGD-4.46 ORGI-5.1 ORGI-5.4 ORGI-5.5 ORGI-5.6 ORGI-5.7 ORGI-5.8 ORGI-5.9 ORGI-5.11 ORGI-5.45	van ouders blijft Contact zo natuurlijk mogelijk Kind opvangen is altijd met ouders Ouders betrekken is geen discussie Expliciet erkennen in positie Ouders krijgen grote plek Toestemming van ouders Ouders helpen bij hechtingsherstel Kinderen hebben toestemming nodig Ouders kennen kind het beste Geen oordeel over ouders Gezinshuisouders blijft investeren Beter boos op ambulant werker of gedragswetenschapper Centrale plek Kan niet zonder betrokkenheid van ouders Plaatsing mislukt bij geen acceptatie Centrale plek Ook bij geen gezag belangrijk Uitgangspunt over relatie Relatie belangrijke plek Centrale plek niet altijd positief Ouder niet op zijspoor zetten Aandacht aan besteden Plaatsing accepteren door toestemming geven Zit iets achter het gedrag
	Kind	ORGL-1.59 ORGH-2.5 ORGH-2.10 ORGP-3.69 ORGD-4.4 ORGD-4.41 ORGD-4.42 ORGD-4.48 ORGD-4.49 ORGD-4.50 ORGD-4.54 ORGD-4.70 ORGI-5.2 ORGI-5.10 ORGI-5.19	Zicht hebben op context Nabijheid kind en ouder Groeien in gezinsachtige omgeving Geen spanning en toestemming van ouders Kind centraal met zijn systeem Past kind bij product gezinshuis Gezinshuisouders moeten kunnen aansluiten bij kind Ingrijpen als kind last heeft van contacten Belang van kind voorop Bij behoefte aan contact ondersteuning zoeken Kind te kort bij één stuk van ouder belichten Belang van het kind Ouders belangrijk voor kinderen Rol organiseren dat kind zich prettig voelt Taak kinderen opvoeden

	Ondersteuning	ORGL-1.6 ORGL-1.13 ORGL-1.41 ORGL-1.42 ORGL-1.43 ORGL-1.47 ORGL-1.60 ORGL-1.61 ORGL-1.62 ORGH-2.28 ORGH-2.29 ORGP-3.36 ORGP-3.107 ORGP-3.108 ORGP-3.109 ORGP-3.119 ORGD-4.1 ORGD-4.11 ORGD-4.12 ORGD-4.13 ORGD-4.15 ORGD-4.16 ORGD-4.22 ORGD-4.23 ORGD-4.25 ORGD-4.57 ORGD-4.62 ORGD-4.80 ORGI-5.13 ORGI-5.17	Training inkopen Extra aandacht besteden aan rollen Begeleiding brengt loyaliteit onder de aandacht. Aandacht voor loyaliteit als er geen ruimte voor is. Afstemmen op de ruimte die er moet zijn. Gesprekken over loyaliteit in de begeleiding Ondersteuning voor iedere gezinshuisouder Waar ligt de nodige focus van ondersteuning Bij gezinshuisouders passen Groeiproces van samenwerken in praktijk Gezinshuisouders proberen wat werkt Lijnen liggen makkelijk Na langer in dienst gaat dat steeds beter Tegen bestand en draai aangeven Kind komt niet klem Aandacht aan emoties van gezinshuisouders geven Zelfstandige ondernemers geleend aan Driestroom Franchise organisaties zelf verantwoordelijk Kunnen elders organiseren Producten bij regionale zorgaanbieders kopen Niet vanuit Driestroom Zelf verantwoordelijk Geen interventies Geen vrijwillige plaatsing zonder tussenpersoon Gezinshuisouder zelf organiseren Franchise organisaties worden verantwoordelijk gemaakt. Niet vrijblijvend om te investeren Kennis en kunde actueel houden Aan gezinshuisouders overlaten Zelf begeleider inhuren
	Samenwerking	ORGL-1.1 ORGL-1.4 ORGL-1.63 ORGH-2.4	Verloop samenwerking in de driehoek Bij aanvang investeren in de relatie Normale manier verbinding zoeken Met betrokkenen zorgen voor nabijheid

		ORGH-2.5 ORGH-2.6 ORGH-2.17 ORGH-2.27 ORGH-2.66 ORGP-3.116 ORGP-3.117 ORGP-3.118 ORGD-4.3 ORGD-4.47 ORGI-5.47	Nabijheid kind en ouder Betrokken doen best voor nabijheid De volwassenen werken samen rond het kind Gezinshuisouder moet willen samenwerken Kind krijgt last van spanning in samenwerking Belangrijk met aandacht Vanuit alle betrokkenen Basis voor slagen van plaatsing Inspanningen totdat het kind schaaft Systemisch zien Vragen bij overplaatsing hoe ze werken met ouders
Standaard ondersteuning	Team	ORGL-1.24 ORGP-3.62 ORGP-3.63 O RGP-3.64 ORGP-3.100 ORGP-3.101 ORGP-3.102 ORGD-4.72 ORGD-4.73 ORGI-5.18 ORGI-5.22	Team staat eromheen Kwartaalgesprekken doet leidinggevende Eén keer per jaar met gezinshuisteam Gezinshuisbegeleider, gedragswetenschapper en leidinggevende Na klachtgesprek kan je verder Erkenning en begrip aan ouders tonen Beslissing beter aanvaarden Zelf georganiseerd met betrokken Rol pakken wat nodig is Basisteam Basisteam met begeleider en gedragswetenschapper voor loondienst
	Gedragsdeskundige	ORGL-1.56 ORGL-1.57 ORGH-2.19 ORGH-2.30 ORGH-2.34 ORGH-2.65 ORGP-3.22 ORGP-3.23 ORGP-3.30 ORGP-3.31	Bespreken en gezinshuisouder doet uitvoering Begeleider bereidt het voor of sluit aan Gedragswetenschapper van Lindenhout Gesprek aangaan over de onderlaag van de ouder. Gezinshuisouders ondersteunen op kindproblematiek Inzetten als therapeut nodig is. Aandacht voor emoties Gezinshuisouders begeleiden Casuïstiek één keer in de zes weken Over samenwerking met boze ouders

		ORGP-3.33 ORGP-3.39 ORGP-3.53 ORGP-3.54 ORGP-3.95 ORGP-3.99 ORGP-3.106 ORGD-4.6 ORGD-4.7 ORGD-4.8 ORGD-4.9 ORGD-4.10 ORGD-4.18 ORGD-4.26 ORGD-4.27 ORGD-4.34 ORGD-4.51 ORGD-4.52 ORGD-4.89 ORGI-5.12 ORGI-5.23 ORGI-5.25 ORGI-5.26 ORGI-5.27 ORGI-5.59	Voortgangsgesprekken bijwonen bij complexiteit Gesprek met alle partijen Insteken op emotie Ongenuanceerd praten helpt In gesprek gaan Express beslissingen door gedragswetenschapper Afstand naar situatie kijken In behandelplan over wijze van contact met ouders Gedragsdeskundige voor ieder gezinshuis Eindverantwoordelijk voor behandelplan Lijn van contacten uitzetten Gezinshuisouders invulling geven In kaart brengen wat nodig is om samen te werken Verantwoordelijk voor behandelplan Advies ondersteunende middelen inzetten Gedragsdeskundige leidend Afspraken maken over rollen Wie brengt boodschap Zelf aannemen Gedragswetenschappers zijn steunend Gedragswetenschapper voor franchise Communiqueert over ontwikkelingsbesprekingen voor kind Bij gedonder ingezet Coachen op samenwerking Gesprekken is geschikt
	Trajectcoördinator	ORGL-1.14 ORGL-1.15 ORGL-1.16 ORGL-1.17 ORGL-1.18 ORGL-1.19 ORGL-1.20 ORGL-1.21 ORGL-1.22 ORGL-1.23 ORGL-1.50	Begeleiding voor ondersteunen in contact Anderen betrekken bij contact Trajectcoördinator bij het team Verantwoordelijk voor primaire proces Inschieten op vragen over contact Trajectcoördinator eerst aangewezen Focus op gezinshuisouders Kijkt naar gezinshuisouders en systeem van ouders Trajectcoördinator voor coaching Coaching op gedrag en houdingsaspecten Trajectcoördinator bij destructieve

			samenwerking
	Gezinshuisbegeleider	ORGP-3.28 ORGP-3.29 ORGP-3.32 ORGP-3.37 ORGP-3.38 ORGI-5.14 ORGI-5.24 ORGI-5.37	Wekelijks contact Intensief betrokken Coördineren van begeleiding Opstellen bij ingewikkelde samenwerking Eerst gezinshuisbegeleider Gezinsbegeleiders bij loondienst In loondienst bij gezinsbegeleider Begeleider kan ondersteunen
	Ambulant hulpverlener	ORGH-2.20 ORGH-2.21 ORGH-2.31 ORGH-2.32 ORGH-2.33 ORGH-2.37 ORGH-2.38 ORGH-2.64 ORGH-2.67 ORGH-2.68 ORGP-3.103 ORGP-3.104 ORGP-3.105	Ambulant hulpverlener Pedagogisch klimaat, samenwerking met ouders is een onderdeel. Gezinshuisouder gevoelig maken Volgt ontwikkeling van hulpverlening aan kind Samen met gezinshuizen en hulpverleningslijn Contacten soms ingewikkeld Belangrijke schakel bij voogdijmaatregel Ambulant hulpverlener kent ouders en is bemiddelend Actieve bewustzijn Perspectief verbreden Bij ruis in samenwerking afspraken maken Afspraken op papier zetten als het niet vanzelf ontstaat Kijken naar overeenstemming
Extra ondersteuning	Systeemtherapeut	ORGH-2.25 ORGH-2.26 ORGH-2.59 ORGH-2.60 ORGH-2.61 ORGH-2.62 ORGP-3.34 ORGP-3.35 ORGP-3.78 ORGP-3.79 ORGD-4.14	Systeemtherapeut is coach bij gezinshuizen Ernstige vraagstukken om systemisch te werken Actief op inzetten Systeemtherapeut Gezinshuisouders meenemen Casusniveau Systeemtherapie inzetten Gericht op ouders, gezinshuisouders en kind Systeemtherapie als het lastig is Uittekenen Leren accepteren over verhoudingen
	Behandelcoördinator	ORGD-4.19 ORGD-4.20 ORGD-4.21	Advies over ondersteuning inkopen Coach- en adviesrol Advies

		ORGD-4.29 ORGD-4.30 ORGD-4.31 ORGD-4.32 ORGD-4.63 ORGD-4.65 ORGD-4.66 ORGD-4.67 ORGD-4.68 ORGD-4.69 ORGD-4.71 ORGD-4.83 ORGD-4.84 ORGD-4.85	Coaching en advies Ruimte dingen bespreekbaar maken Na advies verwijzing gerichte ondersteuning Rol Coaching en advies Nabijheid Komen tot oplossingen Dichter bovenop zitten met betrokkenen Gezamenlijke gespreksvoering Aandacht voor werkbare relatie Toezien op kwaliteit van zorg Aandachtsfunctionaris voor gedragsdeskundige Gedragsdeskundige kan hoofdbehandelaar bellen Extra expertise van Driestroom inzetten
	Supervisie	ORGP-3.56 ORGP-3.57 ORGP-3.58 ORGP-3.59 ORGP-3.60 ORGP-3.61 ORGD-4.87 ORGI-5.35 ORGI-5.36 ORGI-5.38 ORGI-5.39 ORGI-5.40 ORGI-5.55 ORGI-5.56 ORGI-5.57 ORGI-5.58	Advies Coachingstraject Praktijkmedewerkers als supervisor Coachen met doelen Extra ondersteunen Waar heeft gezinshuisouder last van. Reflecteren op ervaring Intervisie belangrijk Onderlinge intervisiegroep Ouder die iets met jezelf doet Intervisie is belangrijk Reflectie is belangrijk item Intervisie om uit te wisselen Bij collega zien Geeft ideeën Uitwisseling wordt gewaardeerd
	Maatwerk	ORGL-1.26 ORGL-1.58 ORGP-3.94 ORGD-4.5 ORGD-4.33 ORGD-4.64 ORGI-5.15	Praktisch en inhoudelijk kijken wat nodig is. Kijken wat passend is Op maat Maatwerk Maatwerk Gewoon maatwerk Franchise is maatwerk
Ondersteuning voor ouders	Ambulant werker	ORGL-1.51 ORGH-2.36 ORGP-3.9 ORGP-3.10	Iemand gaat naast ouders staan Contacten met ouders Ouders verdragen gezinshuisouders niet Ambulant begeleider voor ouders

		ORGP-3.11 ORGP-3.12 ORGP-3.13 ORGP-3.14 ORGP-3.15 ORGP-3.16 ORGP-3.17 ORGP-3.18 ORGP-3.19 ORGP-3.25 ORGP-3.26 ORGP-3.27 ORGP-3.43 O RGP-3.71 ORGD-4.24 ORGD-4.28 ORGI-5.20 ORGI-5.21	Ouderbegeleiding bij opvoedbesluit Hulpverleningsvariant Komen tot een opvoedbesluit Advies Opvoedvariant Begeleiding gericht op ouders Rol van ouders op afstand Rouwproces van ouders Ambulant werker begeleid rouwproces Ouderbegeleider na opvoedbesluit Rouwverwerking en roldifferentiatie Verschil rol ouders Ouderbegeleiding na opvoedbesluit Ouderbegeleiding na opvoedbesluit Casemanager namens ouders optreden Buffer in contact Iemand anders bij ouders betrokken Begeleiding bij rouwproces
	Hulpmiddel	ORGP-3.88 ORGP-3.89 ORGP-3.90 ORGP-3.91 ORGP-3.92 ORGP-3.93	Words of pictures Verhaallijn wordt helder Tekening verhaal van geschiedenis Reden van uithuisplaatsing tot einde Uithuisplaatsing begrijpen Verhaal in woord en beeld
	Matching	ORGL-1.27 ORGL-1.28 ORGL-1.30 ORGH-2.12 ORGH-2.13 ORGH-2.14 ORGP-3.6 ORGP-3.7 ORGP-3.8 ORGP-3.40 ORGP-3.70 ORGD-4.35 ORGD-4.37 ORGD-4.40	Kijken wat nodig is voor kind Elk half jaar afspraken evalueren Matching met ouders Belangrijke plek begint bij matching Positioneren bij wel en geen gezag Samenwerkingsmogelijkheden Bij geen goed gevoel van ouders niet doen Kunnen aanbieden wat ouders en kind nodig heeft Vragen wat ouders belangrijk vinden Natuurlijke omgangsregeling Kennismaking is cruciaal Zorgvuldige matchingsprocedure Aandacht voor competenties van gezinshuisouders Bij aanvang expliciet onderwerp

		ORGD-4.43	Aandacht voor ontstaan van klik
Scholing	Basiskennis	ORGL-1.34 ORGL-1.39 ORGL-1.40 ORGP-3.73 ORGD-4.36 ORGD-4.38 ORGD-4.39 ORGD-4.44 ORGD-4.45 ORGD-4.58 ORGD-4.59 ORGD-4.60 ORGD-4.61 ORGD-4.74 ORGD-4.75 ORGD-4.76 ORGD-4.77 ORGD-4.78	Contextuele gedachtegoed over roldifferentiatie Basale kennis over loyaliteit Verschillende loyaliteiten Weten wat loyaliteit is Kunnen werken met de context Aandacht voor achtergrond Achilleshiel in systeem Achtergrond in pleegzorg Ervaring in opvoeden van andermans kinderen Assessment om competenties te toetsen Mogelijkheden om met systeem te werken Persoonlijk leerplan Leerpunten Systemisch werken Sensitief in afstand en nabijheid Grens van professional Stressbestendigheid Weerstand Vaardigheden waardoor loyaliteitsproblemen ontstaan
	Training Inhoud	ORGL-1.7 ORGL-1.12 ORGL-1.25 ORGL-1.35 ORGL-1.36 ORGL-1.37 ORGL-1.44 ORGL-1.46 ORGL-1.48 ORGP-3.47 ORGP-3.55 ORGP-3.65 ORGP-3.66 ORGP-3.72 ORGP-3.74 ORGP-3.75 ORGP-3.76 ORGP-3.77 ORGP-3.97	Training vanuit team Extra aandacht aan ouderrollen Deskundigheidsbevordering Geneigd vanuit commitment en loyaliteit lang rekken Achter het gedrag van de ouder te kijken Training die helpen om wat ouder nodig heeft Trainingen waarin loyaliteit centraal staat. Zien wat gebeurt er met het kind in twee systemen. Loyaliteit komt voor in de training Op maat inzichten verlenen Extra cursussen aanbieden Advies voor cursus Verplichte cursussen Vragen bepaalt trainingsaanbod Training contextueel Verschillende loyaliteiten en begrippen Bijna alle gezinshuisouders gevolgd Alle gezinshuizen van vier jaar en ouder Training op maat

		ORGP-3.110 ORGI-5.28 ORGI-5.29 ORGI-5.30 ORGI-5.31 ORGI-5.41 ORGI-5.49 ORGI-5.51	Scholing in hechting en trauma Onderdeel is samenwerking met ouder Niet in basisprogramma Niet training omgaan met ouders Van aanvullend programma afnemen In elke training zit iets over omgaan met ouders Trainingen voor kennis en vaardigheden Training hechting
	Vorm	ORGL-1.45 ORGH-2.43 ORGH-2.55 ORGH-2.56 ORGP-3.67 ORGP-3.98 ORGP-3.111 ORGP-3.112 ORGP-3.113 ORGP-3.114 ORGI-5.32 ORGI-5.33 ORGI-5.34 ORGI-5.44 ORGI-5.52 ORGI-5.53 ORGI-5.54	Systemische opstelling Conferentie met pleegouders en ouders Duplooppetjes Positioneren om te zien wat er gebeurt Workshops of congres Acteurs en rollenspellen Oefenen met rollenspellen Zien bij collega's Emoties voelen bij rollenspellen Ouder zelf spelen Themaachtend Wordt behandeld Complexe ouders of zorgvragers Thema die terug kan komen bij casuïstiek. Casuïstiek niveau Rollenspellen Familieopstellingen
	Gezinshuis.com	ORGL-1.8 ORGL-1.9 ORGL-1.10 ORGL-1.11 ORGL-1.49 ORGH-2.15 ORGH-2.16 ORGH-2.18 ORGH-2.22 ORGH-2.23 ORGH-2.24 ORGH-2.35 ORGH-2.45	Systeem en pedagogische invalshoek Leven in twee families Twee systemen een plek naast elkaar geven Samenwerking vormgeven Leven in twee families Zelfstandig ondernemers verbonden aan gezinshuis.com Bijscholing en deskundigheidsbevordering Coach voor eigen ontwikkeling Bijscholing samen met Gezinspiratieplein Met twee families leven is belangrijk gedachtegoed Voor alle gezinshuizen met twee families Coach Bijscholing van Gezinshuis.com

		ORGH-2.46 ORGH-2.47 ORGH-2.48 ORGH-2.52 ORGH-2.53 ORGH-2.54 ORGH-2.58 ORGH-2.63 ORGP-3.24 ORGP-3.44 ORGP-3.45 ORGP-3.46 ORGP-3.68 ORGP-3.115 ORGD-4.81 ORGD-4.82 ORGI-5.16 ORGI-5.42 ORGI-5.43 ORGI-5.50	Coach voor moeilijke thema's Coaching voor eigen stuk Deskundigheidsbevordering Coaching Eigen thematiek bij persoonlijke coaching Twee families leven Twee families leven Deskundigheidsbevordering van Gezinshuis.com Leven tussen twee werelden Leven in twee werelden Kijken naar 'wat drijft de ouder?' Wat zit achter het gedrag? Leven in twee werelden Samenwerking met Gezinshuis.com is prima Gezinspiratieplein Leven met twee families Gezinshuis.com In twee families leven ook Met twee families van Gezinspiratieplein In twee families voor gevoel over effecten voor het kind
	Hulpmiddel	ORGL-1.32 ORGL-1.33 ORGL-1.38 ORGP-3.41 ORGP-3.42 ORGP-3.38 ORGP-3.49 ORGP-3.50 ORGP-3.51 ORGP-3.52 ORGP-3.80 ORGP-3.81 ORGP-3.82 ORGP-3.83 ORGP-3.84 ORGP-3.85 ORGP-3.86 ORGP-3.87	Handboek methodisch matchen Aanknopingspunten over systemen Handleiding gezinshuizen Checklist Verantwoorde checklist Onzichtbare koffer Overtuigingen, gevoelens en gedachten Met gezinshuisouders de koffer van ouders invullen Overtuigingen van ouders Naar handelen als je gevoelens begrijpt Taal erbij Kind opstelling laten maken Gevoel van kind wordt zichtbaar Ouders en gezinshuisouders zien het direct Belang van kind geldt Methode op de loyaliteit Helpt Overzichtelijk maken

7.2 Kernlabelschema deelvraag 4

Opvatting van gezinshuisouders	Belang van het kind	J1.1	Samenwerken in belang van het kind
		J1.2	Mening van het kind staat voorop
		J1.3	Voorzichtig bij getraumatiseerde kinderen
		J1.17	Contact met ouders zo goed mogelijk houden
		D2.2	Meer bereiken als kind gevoel heeft dat ouders worden geaccepteerd
		D2.3	Samenwerking is gunstig voor het kind
		D2.6	Kind dupe van destructieve samenwerking
		D2.7	Bij geen samenwerking heeft plaatsing geen zin
		D2.8	Kind functioneert beter bij goed contact met ouders
		H3.2	Belang van het kind voorop
		H3.4	Mening van het kind staat voorop
		H3.5	Jongere is uitgangspunt
		M4.1	Samenwerken om kind te begeleiden
		L4.4	Samenwerking is noodzakelijk voor het kind
		L4.6	Reactie van kinderen
		R4.7	Spagaat
		R4.8	Voorkomen dat kind moet kiezen
		A4.12	Belemmering als ouders er niet achter staan
		L4.16	Samenwerking zodat kinderen gewenst voelen
		L4.22	Contact voor veilige thuishaven
		M4.42	Relatie met kind lastig
		B4.76	Kind in middelpunt
	Ouders	J1.10	Ondanks het verleden houden kinderen van hun ouders
		J1.11	Kinderen houden van hun ouders
		H3.1	Ouders en samenwerking belangrijk
		H3.13	Ouders blijven de ouders
		R4.3	Ouders blijven je ouders
		L4.36	Ouders zijn verlengstuk kind
		L4.37	Netwerk van het kind
		R4.38	Netwerk is nodig

		M4.108 L4.112 R4.114 R4.118	Ouder beschermt en vecht altijd voor het kind Ouder wil hun kind houden Gevoel is overal zichtbaar Ouder hoort erbij, is familie
	Loyaliteit	J1.12 J1.13 J1.47 D2.10 D2.11 D2.25 H3.17 L4.5 L4.14 L4.15 B4.74 B4.98 B4.99 L4.101 M4.105	Worstelen met loyaliteit Band tussen gezinshuisouder en kind Loyaliteit blijft een thema Loyaliteit kan je niet uitwissen Grote loyaliteit van het kind naar ouders Loyaliteit is er De band tussen kind en ouder blijft bestaan Rol loyaliteit Kinderen blijven loyaal aan ouder Bloedband Kant kiezen door kind Bloedband kan niet kapot Loyaliteit naar ouders en gezinshuisouders lastig voor kind Kind geeft loyaliteit aan ouders Moeder en kind zijn verbonden door bloedband
	Visie op contact	J1.43 D2.20 D2.21 H3.3 H3.9 H3.10 H3.14 H3.15 H3.18 H3.54 H3.59 L4.21	Samenwerken blijft lastig Communiceren met ouders is moeilijk Informeren van ouders is een proces Contact zoeken Alle contact is goed Contact verschilt per jongere Proberen contact te bouwen Volgend zijn in frequentie van het contact Zoveel mogelijk opbouwen Contact maken is belangrijk Investeren om ouders te betrekken bij kind Contact nodig voor achtergrond van ouders
Contact met ouders	Telefonisch contact	J1.19 D2.15 H3.8	Algemeen contact is voldoende Ouders informeren Telefonisch contact
	Gesprekken	J1.7	Gestructureerde gesprekken met ouders

		J1.24 J1.27 J1.30 H3.7 H3.30 H3.37 H3.38 H3.39 A4.121 L4.135 M4.140	Praten als relatie naar het kind wordt ingekleurd. Driegesprek Bij aanleiding gesprek met ouders Ouders komen voor kennismaking en gesprekken Gesprek met ouders Liefst gesprek met ouders Geen anderen betrekken bij contact Ouder mag iemand meenemen naar gesprek In gesprek gaan als het niet goed gaat Gesprek alleen met ouders Verhelderend gesprek
	Bezoek	D2.12 D2.13 H3.6 R4.17	Ouders zijn welkom Bezoek van ouders Ouders komen Ouders komen op verjaardag
	Kind betrekken	J1.20 J1.22 D2.16 H3.16 R4.18 R4.23 L4.27 L4.29 A4.120	Ouder wil contact met kind Mogelijkheden frequenter bezoek Kind betrekken bij contact met ouders Ouder en kind bepalen Contact vrij invullen Contact met ouders stimuleren Contact kind en ouder zelf laten inzien Werkelijkheid door kind laten ondervinden Proberen en kijken hoe het loopt
Gespreksvaardigheden	Bekrachten	D2.4 D2.17 D2.19 H3.21 H3.23	Ouder bekrachten in eigen kunnen Ouders in hun kracht zetten Ouder bekrachten Complimenteren als het goed gaat Wat ouders kunnen stimuleren
	Afstemmen	J1.31 D2.9 D2.22 D2.37	Aantal gesprekken verschilt per ouder. Werken met ouders is maatwerk Afstemmen zodat de ouder het begrijpt Reageren op behoeften van ouders

		H3.22 H3.24 H3.53 H3.55 H3.58 H3.60 R4.11 R4.19 R4.39 M4.47 M4.109 L4.113 R4.117 L4.143	Afstemmen Afstemmen bij de dagelijkse dingen Samenwerking aftasten Vragen wat willen biologische ouders. Zoeken naar de mogelijkheden Creatief zoeken naar mogelijkheden Afstemmen met elkaar Overleg met ouders over contact Bekijken wat ouders kunnen Afwisseling van elkaar Alles over het kind blijft gevoelig Ouder wil doen wat mogelijk is Overleggen hoe de ouder wordt betrokken. Begin hard tegen hard
	Transparant communiceren	J1.28 J1.59 D2.5 D2.14 D2.24 D2.49 H3.66 L4.9 A4.13 R4.115 L4.144	Bepaalde keuzes uitleggen Alles bespreekbaar maken Openheid in het contact Open cultuur naar ouders Helder naar alles kijken Situatie benoemen naar de ouder Openlijk communiceren Vrij contact met ouders Duidelijkheid Open in gesprek gaan met ouder Open en eerlijk
	Betrekken	J1.18 D2.1 D2.48 H3.11 H3.12 H3.29 H3.42 H3.48 H3.49 R4.10	Betrekken bij dagelijks leven Ouders zoveel mogelijk betrekken Alles over het kind met ouders bespreken Ouders betrekken bij opvoeding Vragen naar hoe ouders het doen Moeilijke dingen in de opvoeding bespreken met ouders Uitdaging om ouders te betrekken Lijntjes kort houden Lijntjes met elkaar verbinden Gesprek over betrokkenheid van ouders

Houding	Niet oordelende houding	D2.18 D2.23 D2.51 D2.57 M4.24 M4.25 L4.32 M4.31 M4.34 M4.43 B4.75 B4.77 B4.78 L4.86 M4.87 M4.88 M4.100	Niet negatief praten over ouders Geen verwachtingen van ouder Bij onmacht onschuldigen Ontschuldigen als benadering Kind vrij laten in rol ouder Discussie niet aangaan Geen mening hebben Kind vraagt naar mening over zijn ouders Als gezinshuisouder uit conflict blijven Niet oordelen over moeder Geen discussie aangaan Band moet je niet verpesten Buiten de band ouder kind staan. Mond houden Niks zeggen Niet gelijk willen hebben Luisteren wekte vertrouwen
	Empathische houding	J1.4 D2.26 D2.47 H3.19 H3.20 H3.28 H3.31 H3.32 H3.40 H3.41 M4.104 M4.106 M4.107 R4.116	Begrip tonen voor ouders Situatie van ouder begrijpen De ouder vindt de situatie altijd moeilijk Benieuwd naar de ouder Moeilijk om te zien Inleven in de ouder Geïnteresseerd in de ouder Afvragen waarom kan ouder niet loslaten. Beter contact door inleven Begrip voor moeilijke situatie Moeder voelt alles als aanval Voorzichtig zijn Verplaatsen in de moederrol Situatie begrijpen
	Respecterende houding	J1.5 J1.25 H3.25 H3.26 H3.27 H3.43 H3.44 H3.45 H3.56	Benaderen als ouder van het kind Ouder serieus nemen Ouder in ouderrol laten Rouwproces van ouders Respect hebben voor proces ouder Iedere ouder is welkom, ongeacht problematiek Bij elke ouder is iets mogelijk Als contact niet kan dan ook niet blijven trekken. Keuzes van ouders respecteren.

		H3.67 L4.20 R4.40 L4.55 M4.94 A4.119	Verandering bij ouders Vertrouwen in ouders Beslissen over geen contact is ook goed Relatie wordt beter door waardering Naast ouder staan Laten gaan
	Open houding	L4.26 L4.28 M4.33 L4.156 L4.157 L4.158	Laissez-faire houding Makkelijke houding Houding van gezinshuisouder Open houding Ouder zien en horen Ouder zoekt gezinshuisouder op
Professionele ontwikkeling	Positie	J1.6 J1.51 J1.58 J1.60 L4.30 L4.35 M4.46 L4.102	Gezinshuisouder niet de ouder Bewustwording van werken met kinderen van een ander Rol van gezinshuisouders ten opzichte van ouders Taakverdeling tussen voogd en gezinshuisouder Loyaliteitskeuze voorkomen door positie gezinshuisouder Niet taak gezinshuisouder om ouder te begeleiden Jezelf als instrument Zorgt voor deuk in relatie
	Grenzen bewaken	J1.14 J1.15 J1.23 H3.57 H3.61 M4.41 L4.89 M4.93 L4.95 M4.97	Bezoek afbakenen in belang van de kinderen Ouders op afstand houden Ouders beschuldigen anderen Afspraken over bezoek Contact op afstand Geen contact met ouder Leren om de strijd uit te blijven Eruit blijven Oplettend zijn Niet in meegaan
	Identiteitsontwikkeling	D2.31 D2.32 D2.33 D2.35 L4.82 L4.84 L4.85	Gezonde identiteitsontwikkeling Weten wie je bent Objectiever handelen Eigen ontwikkeling heeft veel geholpen Eigen ervaringen als mens Levenservaring, mensenkennis Leren van reacties van mensen op momenten

		M4.92	Geen persoonlijke aanval
	Reflectie	J1.48 J1.52 D2.38 D2.39 D2.40 D2.46 D2.41 D2.56 H3.47	Steeds blijven nadenken over relatie Blijven reflecteren Reflectie over eigen handelen en gevoel. Reflectie is een leermoment Reflectie is nodig Openheid voor feedback Elke situatie is anders Kwetsbaar opstellen over functioneren Eigen bewustwording

7.3 Kernlabelschema deelvraag 5

Gedragswetenschapper	Overleg	J1.8 J1.9 J1.29 J1.33 D2.54 H3.62 M4.57 M4.127 L4.136	Overleggen over bekwaamheid ouders Overleggen met de gedragswetenschapper Gesprek met gedragswetenschapper Gedragswetenschapper laten meedenken Voorbespreking met behandelcoördinator Bespreken met gedragswetenschapper Orthopedagoog op de hoogte houden Overleg met orthopedagoog Gesprek over hulpverleningsplan met orthopedagoog
	Ondersteuning	J1.34 J1.53 J1.54 H3.63 M4.137 M4.139	Gedragswetenschapper als klankbord Gedragswetenschapper bij gesprek Begeleiding bij moeilijke situatie Samen het cirkeltje rond maken Mogelijkheid orthopedagoog Orthopedagoog uitnodigen
	Eigen regie	M4.146 M4.147 M4.148 L4.149 L4.150 L4.151 L4.153	Doen zoals we het doen Zelf initiatief nemen Regie houden Vrijheid Gedragswetenschapper stond boven ons Gedragswetenschapper als ondersteunende factor De gezinshuisouder vrijlaten

		L4.154 L4.155	Vrijheid krijgen Geen oplegging van bovenaf
Voogd	Informatie	J1.32 D2.44 D2.46 D2.49	Duidelijkheid over de plaatsing Meer informatie over biologische ouders Complete dossiers Onduidelijkheid over plaatsing
	Contact met ouders	J1.16 J1.26 M4.45 L4.48 M4.69 M4.110 R4.111	Bij problemen kan de ouder naar de voogd Voogd betrekken als ouders boos zijn Voogd moet moeder benaderen. Vervelende kwesties door voogd Voogd neemt het over Overdragen aan voogd Voorkomen dat relatie verslechterd
	Ondersteuning voor gezinshuisouders	D2.57 M4.44 M4.50 L4.51 R4.52 M4.56 L4.64 M4.68 A4.72 L4.103 L4.138 L4.145	Betrokkenheid van een voogd Mailen over situatie met voogd Voogd meer inschakelen Bij nare situaties voogd inschakelen De vraag of voogd actie onderneemt Voogd op de hoogte houden Bij invloed op relatiesfeer, de voogd op zoeken Steun als het misloopt Bij advies geen contact met voogd Voogd inschakelen voor behoud relatie Voogd bij gesprek Relatie goed houden
	Taakverdeling	J1.60 L4.53 M4.54 L4.60 L4.61 L4.62 M4.65 M4.67 M4.70 A4.73 L4.141	Taakverdeling tussen voogd en gezinshuisouder Zoveel mogelijk zelf oplossen Zelf oplossen werkt het beste voor de relatie Het komt anders over Geen discussie aangaan Voogd beschikt niet over alle informatie Voogd ondersteund gezinshuisouder altijd Vertrouwen van voogd in relatie met ouders Gezinshuisouder doet veel zelf Vrijheid van voogd Liefst oplossen zonder

		L4.142	bemiddeling. Bemoeienissen kan snel fout gaan
Scholing	Ervaring met bestaande scholing	J1.41 J1.44 J1.42 J1.43 D2.29 D2.51 D2.52 M4.79	Scholing over samenwerken met ouders Scholing past aan op de vraag Aanbod scholing gezinshuis.com Scholing is verplicht en waardevol Academie met verschillende thema's Voldoende academie Leven in twee families is ondersteunend Training twee families leven
	Wenselijke vorm	J1.42 L4.90 L4.91 L4.96	Toneel als vorm van scholing Casuïstiek op scholen Weinig casuïstiek en ervaringsleren Leren met casussen
	Wenselijke thema's	J1.49 D2.33 D2.44 D2.45 D2.53 D2.58 M4.58 M4.80	Thema moet bespreekbaar blijven Bij start de kennis van nu willen hebben Start thema is inzicht in ouders Inzicht hebben in hoe ouders functioneren Theorie en praktijk verder uit elkaar Opleiding gezinshuisouder Meer aandacht voor loyaliteit Meer aandacht voor relaties
	Eigen ontwikkeling	D2.31 D2.32 D2.33 D2.34 D2.35 L4.81 L4.82 L4.83 L4.84 L4.85	Gezonde identiteitsontwikkeling Weten wie je bent Objectiever handelen Eigen ontwikkeling heeft veel geholpen Leren door ervaring Communicatie en ervaring Eigen ervaringen als mens Loyaliteit, gevoel, emoties naar ouders is niet aan te leren Levenservaring, mensenkennis Leren van reacties van mensen op momenten
Begeleiding	Coach	J1.35 J1.36 J1.37	Coach van gezinshuis.com Intervisie over moeilijke gesprekken met ouders Kritisch kijken en feedback van

		D2.27 D2.28 M4.128 M4.129	coach Coach Leergroep Met coach overleg Onafhankelijke coach
	Gezinsbegeleider	H3.34 H3.65 M4.122 M4.123 M4.124 M4.125 L4.126 L4.152	Gezinsbegeleider voor het gezin Vroeger was er meer betrokkenheid van begeleiders Bij loondienst is ondersteuning van gezinsbegeleider Ondernemers staan er anders in tegenover gezinsbegeleiding. Gezinsbegeleiding niet wenselijk Gezinsbegeleider heeft geen rol gehad Overbodig Rol van gezinsbegeleider
	Team	J1.21 D2.30 H3.33 H3.35 H3.36	Overleg met betrokkenen Team met disciplines om het kind Team met hulpverleners Overleg met team De ander meenemen in proces
	Stagiaires	J1.38 J1.50	Feedback en inzicht van stagiaires Onderzoek geeft nieuwe input
	Ouders	H3.50 H3.51 H3.52	Het belang van samenwerking naar ouders benoemen. Contact met ouders moet worden beschreven. Verwachtingen voor ouders ouders
Randvoorwaarden	Aanwezigheid	J1.40 J1.55 J1.56 J1.57	Ondersteuning vindbaar Mogelijkheid tot ondersteuning Aanwezigheid ondersteuning Gevraagde ondersteuning moet aanwezig zijn
	Behoefte	J1.39 L4.49 L4.59 L4.63 A4.71 L4.131 L4.132	Geen ondersteuning nodig Zoeken geen ondersteuning Geen ondersteuning nodig Zoeken bewust geen ondersteuning Geen behoefte aan ondersteuning Ervaring speelt een rol Beginnend gho meer begeleiding nodig
	Verantwoordelijkheid	L4.130	Begeleiding mogelijk, wel

		H3.46 H3.64 R4.66 L4.133 L4.134	opzoeken Zelfstandig functioneren Actieve rol bij vragen naar ondersteuning Iemand inschakelen Begeleiding afhankelijk van de situatie. Verwachtingen van gezinshuisouder aanvraag ondersteuning
--	--	---	---

Bijlage 8 Inspiratiedag

Op 17 april werd er op de Christelijke Hogeschool Ede door Gezinshuis.com een inspiratiedag georganiseerd voor gezinshuisouders. Op deze dag hebben we met alle studenten die op het onderzoek *Jouw gezin mijn zorg?* afstuderen een workshop verzorgd. Tijdens de inspiratiedag hebben we in totaal negen gezinshuisouders gesproken rondom de volgende vraag:

Aan het eind van ons onderzoek doen we aanbevelingen aan het lectoraat. Het lectoraat gaat een training en/of richtlijn ontwikkelen. Wij hebben bij de volgende twee vragen gesteld:

1. Wat vindt u van de volgende resultaten uit de interviews met gezinshuisouders?
 - Voogd moet achter je staan.
 - Voogd is verschillend in contact. De samenwerking met voogd moet goed verlopen.
 - Gedragswetenschapper is prettig als consult
 - Geen coach bij gezinshuis.com. Ik neem eerder contact op met gedragswetenschapper dan de coach. De coach weet weinig van de situatie.
 - Als we hulp nodig hebben dan vragen we dat zelf.
 - Bij vrijwillige plaatsing, omdat er geen voogd is en dan liggen de verantwoordelijkheden anders.
 - Coach is fijn, omdat die onafhankelijk kan adviseren. De gezinshuisouder kan eerlijk zijn of hij/zij dingen ervaart.
 - De kwaliteit van de gezinshuisouder wordt gewaarborgd, door SKJ, keurmerk en de zorgorganisatie. Er is geen behoefte aan meer scholing.
 - Loyaliteit is een belangrijk onderwerp, daar heb je elke dag mee te maken. De gezinshuisouder wil een relatie opbouwen met het kind, maar het kind zit hier niet altijd op te wachten.
 - Meer begeleiding voor de ouders, zodat de plaatsing beter verloopt.
 - Er zou een cursus moeten zijn voor ouders over hoe zij op hun kind moeten reageren. Hoe zij ervoor kunnen zorgen dat de plaatsing goed verloopt?
2. Wat moet er volgens u in de training/richtlijn over de samenwerking met ouders komen als het gaat om het thema loyaliteit?
 - Er is ook loyaliteit naar de pleegouder. Het is belangrijk om hier aandacht aan te besteden, omdat het bij het netwerk van het kind hoort. Het is dus ook van belang om een goede samenwerking te hebben met pleegouders, als deze een rol spelen in het leven van een kind.
 - Er moet antwoord komen op de volgende vraag: Hoe zorgt de gezinshuisouder ervoor dat een kind niet hoeft te kiezen? Je begeleidt het kind in het contact met de ouder en moet ook accepteren dat de ouder niet veranderd. De gezinshuisouder moet niet te hoge verwachtingen hebben van de ouder.
 - Rollenspelen
 - Benoemen dat elke loyaliteit legitiem is. De gezinshuisouder moet het kind zelf laten bepalen aan wie hij/zij loyaal is. Het kind heeft hiervoor ruimte nodig, eigen thema, eigen manier en de gezinshuisouder moet hierin niet sturen. Kind is de eigenaar van eigen loyaliteit.
 - Ouders niet veroordelen.
 - Video-hometraining helpt om inzicht te krijgen in eigen handelen. In combinatie met supervisie kan de gezinshuisouders de eigen loyaliteitsgevoelens bespreekbaar maken. Hiervoor is vertrouwen nodig in de groep, omdat de gezinshuisouder zich kwetsbaar moet opstellen.
 - Er moet specifieke begeleiding komen, waar de rol van de gezinshuisouder aan de orde komt. In plaats van dat het om de begeleiding van het kind gaat.

- luisteren en nieuwsgierig zijn naar de ouders zijn hele belangrijke vaardigheden. Je moet zonder oordelen naar de ouder kunnen luisteren. Dit kan geleerd worden door trainingen waarin gewerkt wordt met acteurs die een ouder spelen.
- Een werkvorm is het gebruik maken van houten poppetjes om loyaliteit zichtbaar te maken. Ook zou de opstelling met personen gespeeld kunnen worden. Hierdoor leert en voelt de gezinshuisouder hoe loyaliteit speelt voor kind en ouder.
- Laten zien dat jij niet degene bent die het kind uit huis geplaatst heeft. Ook bespreekbaar maken richting de ouder dat je niet de ouderrol overneemt. Je moet niet tussen de loyaliteit van ouder en kind komen.
- Het werken met ouders hoort er ook gewoon bij.
- bijeenkomst met andere gezinshuisouders om ervaringen uit te wisselen. Uit de ervaringen komen tips om met de situatie om te gaan.
- Aanvulling: richtlijn waar dingen in staan beschreven wat werkt in de samenwerking met ouders. De good practise.
- Aanvulling: Cursus waar ouders worden uitgenodigd om hun verhaal te vertellen over de samenwerking met ouders. Belangrijk om een verhaal over een goede samenwerking met gezinshuisouders en een waar geen goede samenwerking verloopt. De verhalen van de ouder maakt indruk op de professional

Bijlage 9 Interview Leontien Schaeffers

Interview Leontien Schaeffers (BJ-Brabant)

J: Wij gaan dit, wij zijn nu aan het inventariseren wat voor ondersteuning en interventies er zijn in Nederland en buitenland om dat mee te nemen naar het lectoraat, zodat zij dat ook mee kunnen nemen in een richtlijn of training die zij gaan ontwikkelen.

L: Oké ze willen dan wel een combinatie maken en die ouders bij elkaar brengen of..

J: Ja ze willen die samenwerkings.. ze willen iets ontwikkelen om de samenwerking tussen gezinshuisouders en ouders te verbeteren of om daarmee om te gaan.

L: Ja dan is, zou zo'n training bijvoorbeeld echt een instrument. Wel goed om.. de achterliggende gedachte en de theorie, die moet je dan wel.. je kunt het niet zomaar doen. En ik denk dat dit een mogelijkheid zou zijn. Maar binnen het PEL-team gebruiken ze heel veel deze basis. Van hoe kun je vanuit de erkenning en rollen en roldifferentiatie, hoe kan dat de basis zijn om gezamenlijk de zorgen op te pakken voor het kind. Waarbij dus duidelijk de erkenning geven voor de biologische kant en de niet-biologische zijde. Maar ook over de loyaliteiten-huishoudingen. En hoe je dus.. hoe kun je dat zien, hoe kun je dat erkennen en wat kan je daarmee. Maar daarbij ook, dat is dan waarom die casus van Jason op die manier is uitgewerkt. Ook ouders, pleegzorgouders en hoe noemen jullie het?

J: Gezinshuisouders.

L: Gezinshuisouders. Hebben, zijn ouders, maar zijn zelf ook kind. Dus wat nemen die mee en hoe kun je daar rekening mee houden en hoe kun je dat meenemen. En dan niet om het uit te pluizen of therapeutisch te bewerken, maar wel hoe kun je daar oog en oor voor houden. En dan is het contextuele heel krachtig omdat we juist over die meerdere generaties kijken. En het kunnen hebben samen over van wat nam jij mee, waar kom je vandaan? Wat ik dan ook vaak doe is het maken met ouders of pleegouders een wapenschild. En dan komt in veld één komt te staan van waar kom ik vandaan. Waarden, normen, de samenstelling, ook gebaseerd op de eerste dimensie feiten stukje wel. Het gezin van herkomst, sociale klasse, scheiding, niet scheiding. In veld twee van wat heeft dat betekent voor mijzelf? En dan zit hier linksonder van hoe zie je dat terug in mijn werk en rechtsonder hier is wat kunnen mijn collega's of wat kan mijn.. wat kunnen die doen of hoe herkennen die dat en hoe zien die mij. Hoe kunnen die dus van hieruit terugkijken van waaruit ik vandaan kom. Maar ook hoe kan ik zelf zien hoe mijn gezin van herkomst mij beïnvloed in mijn werk, in mijn wezen en hoe ik in een team sta bijvoorbeeld. Nou zo'n wapenschild is natuurlijk ook iets wat je.. als we werken met ouders, zorgouders.. laat ik eens zeggen we zitten hier samen, hoe gaan we dit, waar kom ik vandaan? Wat breng ik mee? Hoe zie je dat hier terug en wat betekent dat voor het samenzijn hier.

J: En is dat met name met zorgouders of ook met biologische ouders?

L: Ja allebei is mogelijk.

R: Ja als ik het zo een beetje hoor is die casus van Jason echt een overkoepelende waaruit het gesprek voort komt eigenlijk?

J: In de training.

L: Nou ja kijk, nou ja op zich die casus van Jason is uiteindelijk het didactische model geworden hé. Dus dat is eigenlijk de werkvorm geworden. Maar wat daarachter zit is van inderdaad de loyaliteiten, de positie, de meerzijdig gerichte partijdigheid. En dat is eigenlijk de basis waarop je op heel veel verschillende werkvormen zou kunnen inrichten, bijvoorbeeld zoiets. Dus door.. en de kracht van Jason is.. het is een volledig gezin. Iedereen heeft zijn eigen verhaal, zoals dat altijd is. Het zorggezin heeft ook een eigen verhaal, zoals dat ook zo is, maar wat wij vaak niet zien. En wat ook niet gezien wordt is dat vanuit de biologische ouder, de zorgouder ook z'n zorgen kent, z'n geschiedenis heeft. En die komen ook ergens vandaan en willen ook ergens naar toe. En dat is heel verbindend. En die afstand, dus dat.. het is niet ik, maar het is daar. Dus de derde persoon, die helpt om te separeren. En als je kunt separeren dan val je niet samen met en dan kan je ook beter naar kijken. Dat is denk ik hé. Als je dit soort dingen gaat doen en je brengt ze met elkaar, dat je

heel goed gaat zien van hoe gaan wij.. vanuit welk perspectief werk je. Hier is dat altijd werken vanuit de positie van het kind. En dan kunnen we ook samenwerken. Jij wil het beste, jij wil het beste en ik ook. Zullen we eens kijken hoe we het daarover kunnen hebben. En wat we dan moeten weten van wat beleefd zo'n kind dan. Dus dan kruip je in de huid van een ander om uiteindelijk van dat perspectief.. dus dan kijk je van oo ja als je dat hoort zeggen dan oo. En hier zit nog een zusje, dat zit dan ook wat uitvergroot in de personage, maar dat zusje dat hoor je op een gegeven moment zeggen van ja met mijn broertje gaat het niet goed en alle aandacht en zorg gaat daar naar toe, maar ik zie van alles gebeuren en mijn ouders met ruzie en ik kan eigenlijk nergens.. terwijl zij.. iedereen zei zij is het sterkste, zij red het wel en met haar komt het wel goed. Zij kan goed leren en ze is een prima kind. En dan zie je die parentificatie van perfecte kind versus zondebok of rebels kind. Dus daar waar een rebel is, zal ook altijd wel ergens in de buurt een perfect kind zijn. Maar een perfect kind heeft ook z'n eigen verhaal en z'n lasten. En om dus.. en van beide kanten dus de lasten en de schatten. Aan de schade ontstaan ook de schatten van wat je meemaakt. Dus als je nare dingen meemaakt dan ontwikkel je vaak ook wat van je kwaliteiten aan. Ik noem maar wat, in het geval van dat meisje dat je observeert. Kijken wat heeft iedereen nodig. Dus die zal in haar leven goed.. die kan zich goed aanpassen. Dan krijg je het parentificatie-model, perfect kind, zorgend kind, rebels kind en een kind dat een kind moet blijven. Van hoe zien die eruit, waar ontstaan die eigenlijk aan en dat is gekoppeld aan de ontwikkeling hé. Maar hoe zien die eruit in de kindertijd, maar hoe evalueren die naar de volwassenheid, wat zie je dan terug? En hoe functioneren die in de ouderschap bijvoorbeeld of in partnerschap en in teams.

R: En wat is de reden dat jullie dat zusje dan ook een stem geven in dat verhaal?

L: Nou ja wij houden, vanuit het contextueel perspectief, we hebben oog en oor voor alle betrokkenen aanwezig of niet aanwezig in dit systeem. Wat we heel vaak zien in de hulpverlening, ook hier. Ik doe hier ook altijd een groot beroep, een pleidooi. Ik vraag bijvoorbeeld in dat team complexe problemen komt er een zaak binnen over kind, moeder, jongen, nou heel ingewikkeld. Vaak moeder en dit. Dan zeg ik zijn er ook broers en zussen? Goh eh.. Vanuit perspectief als je bekijkt een zondebok is ook het kind wat alles op zich laat schijnen. Broers, zussen hebben een eigen kijk, een eigen verhaal. En de broers, zussendynamiek is ook natuurlijk van een heel andere orde, als die van een vader- zoon en moeder-dochter.. de ouder-kind. En ik betrek altijd de broers en zussen in de hulpverlening, omdat ze heel belangrijk zijn. En ik zeg dat ook altijd tegen ze, ik betrek ze ook, ook al zijn ze nog heel klein. Dan komen we erbij, want kinderen voelen dit. Ze weten.. nou zeggen ouders altijd van we willen ze er niet mee belasten. En ik zeg altijd; Dat zijn ze al, want ze zijn er en ze eruit houden dat maakt ze onrustig. Dat wil niet zeggen dat je alles met ze moet bespreken, maar hun aanwezigheid en hun.. ze hebben een rol, ze hebben.. ze horen erbij. En dus ik betrek ze altijd. Dus bij mij heb ik op een gegeven moment ook altijd met gezinsgesprekken. Het is niet.. met opa's, oma's, tantes en ooms kan het ook, maar eerst wil ik roepen van vergeet de broers en zussen niet. Die horen er zo bij. Want dat is wat we in de hulpverlening vergeten.. het kind en dan maak je ook dat het kind samenvalt met z'n problemen. Om een voorbeeld te noemen. We hebben veel kinderen met autisme of een andere stoornis PDD-NOS of OCDD. En het bijzondere is natuurlijk dat, er zijn heel veel kinderen met bijvoorbeeld ADD of ADHD, hebben ze hier ook. En in heel veel gezinnen is dat geen probleem en voor de kinderen die hier zitten is het wel een probleem geworden. Hoe kan dat? Dus daarmee zeg ik ook al, maken we hier de diagnoses relationeel. Want de betekenis van de diagnose in een gezin, wat betekent dat nou voor jou? Wat betekent dat in dit gezin? En in sommige gezinnen zie je dan van ja die is gewoon zo en in andere gezinnen levert dat, vaak in combinatie met andere dingen, grote problemen op. Dus ja de parentificatie.. elk kind geeft zijn eigen antwoord op hoe het een kind wil zijn naar zijn ouders. Dus dat betekent als we één zondebok of rebel hebben, wat zijn die andere kinderen dan? En wat we ook vaak zien van als de zondebok of rebel eruit is en we kijken niet naar het gezin, dan kan het maar zomaar zijn dat er een nieuwe zondebok of rebel.. en dan weet je ook dat het eigenlijk.. dan is het systemisch, dan is er systemisch iets. Waarvan, dat noemen we dan de bliksemafleiders, waar leiden ze van af. Wat is daar.. ja dus oog

houden voor broers en zussen is erkenning voor het hele systeem. Ook voor het breder maken van de problematiek. Je bent niet.. je valt niet samen met je probleem, want je bent ook nog een broer en een zus. Zelfde wat we met ouders doen, een ouder die een kind mishandeld is geen monster, maar is meer dan dat die mishandelt. Er zitten ook andere componenten in. Het breder maken.. en de genogram is dan ook een middel bij uitstek om dat te doen, dat we goed gaan kijken van hij maakt onderdeel uit van dat systeem. En als we dat niet doen, dan isoleren we hem, maken we hem los daarvan. Dan lopen we ook weer risico op de loyaliteiten, want ja hoe moet dat dan die loyaliteit. Hoe moet hij dat dan vormgeven? Dus hem terugplaatsen in daar wij hij thuishoort, is ook heel verbindend en heel nodig.

J: Jij had het net over PEL-teams, wat zijn dat precies?

L: Pel staat voor project ervarend leren. En is een apart project binnen BJ met jongeren die een verslaving hebben en moeilijk uit het crimineel circuit komen. Wij hebben daarvoor projecten in Frankrijk. De jongeren moeten zelf een motivatiebrief sturen en die gaan dan voor een jaar of een half jaar naar het buitenland. En daar mogen ze geen telefoon gebruiken. Het gaat erom dat de jongeren worden teruggebracht naar hunzelf. Dat ze ervaren, opnieuw gaan ervaren en hoe ze tot ontwikkeling komen. Dat is één van de projecten hier die we ook standaard in huis hebben, een zorgmodule zal ik maar zeggen. En daar zitten zo'n.. ik denk dat ze daar met z'n achten of tienden werken. Het is natuurlijk ook een hele grote groep jongeren, ouders en zorgouders. Ze gaan elke week op bezoek bij de ouders en zorgouders en kijken wat daar nodig is. Ze zitten dus ook in dat schanier, ze werken met de ouders en de zorgouders.

J: Dat zijn dan de hulpverleners die dat organiseren?

L: Ja.

L: Want jullie gaan verzamelen wat er zo al is?

J: Ja..

L: Wat heb je al gevonden?

J: Wij richten ons dus ook met name op de loyaliteit, daar is niet heel veel over bekend in de samenwerking met ouders. We hebben driehoekskunde gevonden, dan wordt er in een team een training gegeven over de driehoek jongeren, ouder en begeleiders en daar wordt de loyaliteit besproken. Dus die hebben we met name gevonden..

R: Er zijn wel veel dingen die tips geven of wel het thema loyaliteit aanstippen. Dus dat is er zeker wel. Maar goed het lectoraat wil echt iets ontwikkelen voor gezinshuisouders. Dan merk je wel dat het thema ook echt, dat doet bijvoorbeeld met twee families leven ook, dat ze het voelbaar maken voor de gezinshuisouders zelf van hoe werkt dat dan voor zo'n kind, hoe voelt dat voor die ouder. Maar niet zo zeer

L: Ja niet zo zeer hoe hé

R: Nee niet de hoe. En het is ook geen thema van zo moet het. Je kan niet tegen de gezinshuisouder zeggen van je moet het zo bespreekbaar maken met de ouder, zo werkt het niet. Maar het is wel een bepaald bewustzijn van het is er. Daar proberen we een beetje grip op te krijgen van wat is er al ontwikkeld en hoe kunnen we dat neerschrijven richting het lectoraat van besteed er aandacht aan in wat je gaat ontwikkelen.

L: Als jullie alleen op de gezinshuisouder.. ik denk dat zo'n casus van Jason veel inzichten zou kunnen geven, maar je zou ze zelf ook.. als je met gezinshuisouders alleen met deze groep apart doet dan kan het ook. Maar je kan ook het wapenschild gebruiken of je zou ook.. eigenlijk zijn er ook heel veel bestaande spelvormen die je een contextuele kleur zou kunnen geven. Stel je voor je pakt het kwaliteitspel en je zou zeggen van pak er eens twee of drie kwaliteiten uit die van thuis uit hebt meegekregen of pak eens een uit waarvan je weet waar jij die ontwikkelt hebt. Dus je zou ook op basis van bestaande spelvormen die contextuele laag daarbij kunnen pakken. Of als je zegt van hoe zag jouw leven eruit toen je zestien was en teken dat eens. Hoe zag het gezin er toen uit van jou, wat was toen belangrijk in je leven? En hoe ziet het leven er nu uit van de zestienjarige die je nu hebt? Wat is er veranderd in die tijd, maar ook wat is er gebeven.. wat zij dus universele thema's daarmee. Dus ik denk dat je ook heel veel dingen zou kunnen gebruiken om mensen zich te realiseren en ook wat de betekenis van ouders of hoe dat nou zit en als je ergens aankomt.. Wat ik zelf

wel eens doe is bij een training begin ik wel eens met het lied van Stef Bos, Papa ik lijk steeds meer op jou. Dan draai ik dat lied en dan vraag ik daarna als kennismaking van goh wie waren jou ouders en waar lijk je op?

R: Ja dan heb je gelijk het thema te pakken.

L: En dan is het een veilige vraag van waar lijk jij op, ik ga niet de pijn opzoeken. En wat ik ook wel doe.. dan hebben we de ouders binnen hé, dan zijn papa en mama in het hier en nu, maar ik stuur ze ook weer weg. Want we moeten ook samen kunnen werken en ze weer even buiten kunnen zetten. Om ze ook te leren, dat gaat over rollen.. als ik hier zit, ik ben ook moeder en heb ook ouders. Mijn moeder is overleden, maar mijn vader is er nog. Maar ik zit hier nu niet als iemand die z'n moeder heeft verloren en z'n vader nog heeft. Ik zit hier met jullie als rol, contextueel therapeut, met jullie in gesprek over hoe kunnen we dit.. dus kijken naar welke rollen. En hoe kan je bijvoorbeeld spelen met rollen. Want hoe zou het gesprek eruit zien tussen ons als het ging over jij van jouw ouders en jij van jouw ouders en ik van mijn ouders. En we zouden het hebben over is het leeftijdsverschil van invloed op de loyaliteit bijvoorbeeld. Je kunt zo heel veel doen waarin je toch heel veel bezig bent met die materie en waarin je op een gegeven moment ook met de gezinshuisouders ook overstapt naar de posities van de kinderen. Dus hoe zou dat daar nou zijn. Of juist andersom starten van hoe is dat nou voor dat kind. Waarin we merken in het contextueel werken dat als ik mensen bewust laat maken van hun eigen loyaliteiten-huishouding en hun gezin van herkomst dan gaan ze het veel sneller snappen. Dan zegt iemand ja ja hé. Bijvoorbeeld als ik zeg als jij iets negatiefs over je ouders moet zeggen, dan zeg jij ja. En dan zeg ik jij wil het hier niet zeggen en wij vragen wel van onze jongeren hier, die komen in dit soort kamers terecht en dan zit ik hier als therapeut, daar zit de behandelcoördinator, bureau jeugdzorg en nog iemand en dan zeggen we van het gaat niet zo lekker thuis hé. En we verwachten dat die kinderen wat gaan zeggen. Om maar eens aan te geven van hoe kunnen wij ons verplaatsen in die wereld. Hoe kun je daar komen. Dus ik denk dat heel veel kan, als je.. we kennen bijvoorbeeld de duplo. De duplo die daar heel goed in werkt. En ja er zijn zoveel instrumenten die..

J: Maar momenteel is er nog niet zoveel voor..

L: Ik denk dat er wel veel is, maar nog niet bewerkt is tot dat wat er nodig is.

R: Ja die contextuele laag, die is er wel. Als je zulke mensen spreekt dan hebben ze er wel oog voor, maar je gaat niet alle trainingen volgen om te kijken hoe het daaraan toe gaat. Het staat niet expliciet beschreven.

L: Ik kan me voorstellen dat jullie dan gaan zeggen hoe kan ik bepaalde contextuele begrippen, dat je uitgaat van het contextuele begrip, hoe kan ik die vormgeven.. hoe kan die uitgewerkt worden tot iets van een training of een onderdeel. Dan zou je het wel kunnen hebben over loyaliteit en casussen over loyaliteiten voorlezen. Als je voorbeelden gaat bespreken en.. wat is dat dan? Waar gaat dat over? Je kunt dus op allerlei manieren de contextuele thema's.. dan zou je kunnen zeggen hoe kan ik loyaliteiten en dan in verschillende vormen, hoe kan ik die uitwerken naar thema's of hoe kan ik die koppelen. Welk uitgangspunt neem ik dan, het kind, de jongere of eigen gezin van herkomst, zonder dat je daar therapeutisch in wordt, of hoe kan ik voorbeelden gebruiken uit.. afhankelijk van waar je zit. En dan ook de meerzijdige partijdigheid in zo'n casus bijvoorbeeld van hoe doe je dat, hoe kan je je nou verplaatsen, hoe moeilijk moet het soms zijn voor zo'n pleegzorgouder of.. om te begrijpen dat die moeder dat kind heeft afgestaan, mishandeld of misbruikt of weet ik wat. Dat is zo moeilijk. En dat hebben.. ik zei ook altijd dat kunnen we niet alleen, dat is kei moeilijk, daar hebben we elkaar voor nodig. En dat is belangrijk dat we dit met elkaar.. ik heb ook wel eens een workshop gehouden over kindermishandeling, vanuit contextueel perspectief kijken naar kindermishandeling. Van hoe moet je dit nou doen als het zo heftig wordt. Contextueel werk en begrippen en taal helpen heel erg, omdat ze uitgaan van de existentiële band over patronen en over onschuldiging, geen verontschuldiging en geen uit de weg gaan van verantwoordelijkheden, maar wel onschuldigend kunnen werken. Dat helpt om verder te komen in het leven, om de roulerende rekeningen te stoppen en hoe dat dan kan gebeuren.

J: Volgens mij hebben wij een helder beeld en veel ideeën opgedaan.

L: Ja ik ben heel benieuwd. Een ander leuk idee, dat zal Martine ook wel weten. Ik heb vorige week een interview gegeven met iemand die doet de masteropleiding van de CHE en die is bezig met een onderzoek hoe sprookjes, hoe de contextuele begrippen en plek kunnen krijgen in sprookjes. Dat is natuurlijk ook verschrikkelijk leuk, want dan heb je ook vanuit een andere personage, een ander verhaal. Hoe kan je dat daar weer uit halen. Die is bezig met een empirisch onderzoek op dit moment. Waar je ook.. eigenlijk zoek je naar een bredere taal, wat meer taal, wat meer mogelijkheden om.. nou ik denk sprookjes. Prachtig. Martine weet dat wel.

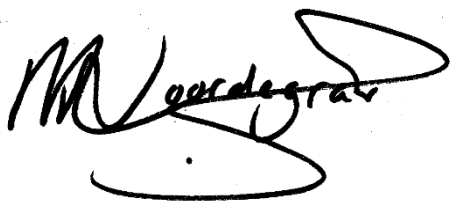
R: Ja je zou er zoveel in onderzoeken.

L: Ja je moet eigenlijk kijken wat is je vraag hé. Aan de ene kant zeg je er is veel en aan de andere kant zeg je ook er is heel weinig.. het is dubbel. Rond om loyaliteit is er best veel te vinden ook gekoppeld aan ontwikkeling en ook in Am.. ook internationale bronnen. Ook het groene boek van Hargrif. Er is ook een congres georganiseerd door de CHE. Kijk naar de mogelijkheden, dat helpt misschien ook iets.

J: In ieder geval bedankt voor alle informatie.

Bijlage 10 Presentatie

Beoordeling opdrachtgever

Beoordeling door opdrachtgever Toets SW-8-INNOV-17 Presentatie Project Innoveren en ondernemen Jaar 4 17-18		Student 1: Judith Studentnr:	Student 2: Joy Studentnr:
Titel Presentatie/Project:			Datum presentatie/ beoordeling: 28-05-2018
Naam opdrachtgever/instelling/organisatie: Lectoraat Jeugd en Gezin			Kans: 1
Naam opdrachtgever/werkveldbegeleider: Martine Noordegraaf E-mailadres: mnoordegraaf@che.nl Telefoonnummer: Handtekening opdrachtgever/ werkveldbegeleider: 		Beoordeling: Student 1: O/V Student 2: O/V = Voldoende (V), mits A. op alle aangegeven criteria minimaal 3 punten is gescoord. NB: de punten van deze beoordeling van de presentatie per student worden door de beoordelaars van het verslag overgenomen op het beoordelingsformulier van de Toets SW-8-INNOV-17 Verslag, mits is voldaan aan de voorwaarden voor beoordeling (zie volgende rij deze tabel)	
Voldaan aan voorwaarden voor overnemen van beoordeling door opdrachtgever: Naast deze beoordeling is de powerpoint, prezie, een link met een filmpje van de presentatie of een beschrijving/draaiboek van de presentatie door de studenten opgenomen als bijlage in hun eindverslag van het Project Innoveren en Ondernemen.		Akkoord/niet akkoord* *Indien niet akkoord wordt niet overgegaan tot het overnemen van deze beoordeling en zijn criteria 14, 15 en 16 op het beoordelingsformulier van het verslag Toets SW-8-INNOV-17 ongeacht bovengegeven beoordeling onvoldoende.	
Beoordelingscriteria	Onvoldoende	Voldoende	Goed
9.2.3. De sociaal werker presenteert resultaten uit eigen praktijkonderzoek aan professionals.			

14. Resultaten en aanbevelingen van het onderzoek zijn in relatie tot het eindproduct aan professionals gepresenteerd.	Er is geen presentatie gegeven aan professionals. In de presentatie zijn de resultaten en aanbevelingen van het onderzoek niet of onvolledig aan de orde geweest en/of niet verbonden aan het eindproduct. 0	Er is een presentatie gegeven aan professionals, waarbij de belangrijkste resultaten en aanbevelingen van het onderzoek in relatie tot het eindproduct naar voren zijn gebracht. 3	Als voldoende. De resultaten van het eigen praktijkonderzoek zijn helder en kritisch verwoord en zijn passend ter onderbouwing van de presentatie van het ontwikkelde eindproduct. 5
Aantal punten 0, 3 of 5 volgens rubric voor student 1:	Feedback/ toelichting: Jullie hebben heel duidelijk en helder de uitkomsten van jullie onderzoek gepresenteerd en dit in relatie met jullie product gepresenteerd. Goed dat jullie ook noemen dat er echt verbinding tussen theorie en praktijk moet zijn.		
Aantal punten 0, 3 of 5 volgens rubric voor student 2:	Feedback/ toelichting: Jullie hebben heel duidelijk en helder de uitkomsten van jullie onderzoek gepresenteerd en dit in relatie met jullie product gepresenteerd. Goed dat jullie ook noemen dat er echt verbinding tussen theorie en praktijk moet zijn.		
15. De uitvoering van de presentatie is passend bij de inhoud van het onderzoek en het eindproduct en het beoogde publiek.	De uitvoering van de presentatie is niet passend bij het eindproduct en/of beoogde publiek. 0	De uitvoering van de presentatie past door de vormgeving bij de inhoud van het onderzoek en het eindproduct en sluit aan bij het beoogde publiek. 3	Als voldoende. De presentatie gaat gepaard met interactie met het publiek waarbij professionele afstemming of dialoog ten aanzien van het eindproduct wordt gezocht. 5
Aantal punten 0, 3 of 5 volgens rubric voor student 1:	Feedback/ toelichting: Jullie gaan heel goed op vragen in en staan dan echt boven de stof.		
Aantal punten 0, 3 of 5 volgens rubric voor student 2:	Feedback/ toelichting: Jullie gaan heel goed op vragen in en staan dan echt boven de stof.		
6.2.3. De sociaal werker levert een actieve bijdrage aan de kwaliteit en ontwikkeling van de organisatie.			

16. In de presentatie van het eindproduct is geëxpliciteerd wat de toegevoegde waarde is van het project aan de kwaliteit en ontwikkeling van de organisatie.	Tijdens de presentatie aan professionals is geen verantwoording van de toegevoegde waarde van het project aan de kwaliteit en ontwikkeling van de opdrachtgevende organisatie gegeven. Of de gegeven verantwoording is niet realistisch, omdat deze onvoldoende aansluit op de organisatie. 0	Er is in de presentatie een realistische, kritische verantwoording gegeven van wat de toegevoegde waarde is van het project aan de kwaliteit en ontwikkeling van de organisatie. 3	Als voldoende. En er zijn passende aanbevelingen gepresenteerd voor vervolgonderzoek om de uitkomsten/ opbrengsten van het project verder te ontwikkelen en/of implementeren. 5
Aantal punten 0, 3 of 5 volgens rubric voor student 1:	Feedback/ toelichting: Jullie mogen de organisatie nog wel kritischer aanspreken op hun verantwoordelijkheid. Ik mis wel wat het meso-niveau in jullie organisatie		
Aantal punten 0, 3 of 5 volgens rubric voor student 2:	Feedback/ toelichting: Jullie mogen de organisatie nog wel kritischer aanspreken op hun verantwoordelijkheid. Ik mis wel wat het meso-niveau in jullie organisatie		
Aantal punten student 1: 13			
Aantal punten student 2: 13			
Eventueel algemene toelichting beoordeling/aanvullende opmerkingen:			
Joy en Judith presenteren professioneel en stralen rust en deskundigheid uit. De inhoud zou wel wat kritischer mogen: wat moeten de organisaties meer doen? Wat missen jullie in de literatuur? Het lijkt heel vrijblijvend, wat is de urgentie van jullie onderwerp. Wat gebeurt er als organisaties dit onderwerp niet oppakken. Leuk dat jullie feedback vragen aan het publiek.			

Beschrijving presentatie

Publiek: opdrachtgever; Martine Noordegraaf, Lectoraat Jeugd en Gezin, organisaties (Pluryn, Lindenhout, Leger des Heils, Driestroom, Parlan), gezinshuisouders en familie & vrienden van studenten.

Vorm: Vijf verschillende onderzoeken worden gepresenteerd aan het publiek. Aan de hand van een powerpointpresentatie presenteren Judith en Joy de conclusie, aanbevelingen en het product aan het publiek. We hebben interactie gehad met het publiek door een moment te geven om vragen te stellen en door een blad neer te leggen, waarop de aanwezigen een reactie kunnen achterlaten.

Tijdsduur: Ieder onderzoek krijgt 10 minuten de tijd.

Inleiding

Ons thema is: Loyaliteit in de samenwerking: van hinder naar houden van....

Een gezinshuisouder verwoordt heel mooi wat loyaliteit is:

'Dat is onlosmakelijk en wat al eerder gezegd is, loyaliteit blijft een rol spelen, ook al spreken we van ernstige mishandeling, misbruik, wat dan ook voor vormen. Kinderen blijven op de een of andere manier heel loyaal naar hun ouders toe, waarvan je soms kan zeggen of zou zeggen van hoe? Waarom blijf je nog om die persoon geven, terwijl je weet wat er allemaal gebeurd is. Ja, dat is dan die bloedband en dat gaat niet kapot. Dus kun je maar beter op een goede manier een samenwerking vinden met ouders, zodat die kinderen ook weten dat ze, waar ze ook komen, gewenst zijn.'

Wij hebben ons gericht op welke vaardigheden, houding en kennis over loyaliteit een gezinshuisouder nodig heeft met het oog op het voorkomen van een loyaliteitsconflict bij de jongere in de samenwerking met ouders.

Resultaten

Loyaliteit is een begrip dat zijn oorsprong vindt in de contextuele benadering. De literatuur beschrijft existentiële en verworven loyaliteit. Existentieel: ouder-jongere. Verworven: gezinshuisouder-jongere. Bij deze vormen van loyaliteit is het belangrijk dat de gezinshuisouder ruimte geeft aan de jongere voor de loyaliteitsgevoelens, zodat hij zich goed kan ontwikkelen in het gezinshuis en de relatie met ouders. Hiervoor is een houding van meerzijdige partijdigheid belangrijk.

Uit de interviews met de gezinshuisouders zijn vier houdingen naar voren gekomen die belangrijk zijn. Er wordt gesproken over een niet oordelende, empathische, respecterende en open houding. De gespreksvaardigheden die gezinshuisouders inzetten zijn bekrachtigen van de ouder, afstemmen, transparant communiceren en betrekken.

Naar aanleiding van ons literatuuronderzoek hebben we onderzocht welke interventies of trainingen er ontwikkeld zijn om een professionele opvoeder te ondersteunen. We hebben drie interventies gevonden, waarin loyaliteit een belangrijke plek inneemt. Dit zijn: driehoekskunde, met twee families leven en een contextuele kijk op Jason en zijn familie. Deze drie interventies gaan in op de onderliggende laag, waarin de gezinshuisouder bewust wordt gemaakt van het onzichtbare verbinden en gevoelens bij loyaliteit. Daarnaast maken ze de loyaliteit ook concreet door bijvoorbeeld gebruik te maken van casuïstiek of opstellingen. Het unieke aan de training Jason is dat professionele opvoeders en ouders samen de training volgen.

Bij de organisaties worden verschillende ondersteuning aangeboden. Dit is afhankelijk van of gezinshuisouders in loondienst of als franchiseondernemer aan de organisatie zijn

verbonden. De ondersteuning is vooral maatwerk. Het is ons opgevallen dat er veel verschillen zijn. Zo organiseert Pluryn themaochtenden, waarin de samenwerking met ouders aan bod komt. Driestroom vertelt over een assessment dat ze afnemen bij gezinshuisouders, zodat ze kunnen waarborgen dat de gezinshuisouder over de juiste vaardigheden beschikt voor het samenwerken met ouders. Bij Lindenhout kunnen gezinshuisouders verschillende ondersteuning krijgen, zoals een systeemtherapeut. In het coachen wordt gebruik gemaakt van bijvoorbeeld opstellingen met houten poppetjes. Parlan heeft als hulpmiddel een onzichtbare koffer die wordt ingezet om overtuigingen, gedachten en gevoelens te bespreken. Leger des Heils benoemt dat zij een trajectcoördinator hebben om gezinshuisouders te coachen op gedrags- en houdingsaspecten.

Gezinshuisouders benoemen verschillende werkvormen die zij als prettig ervaren, namelijk gebruik maken van eigen casuïstiek, oefenen met rollenspellen, ervaringen delen met andere gezinshuisouders.

Aanbevelingen

Gezinshuisouders zeggen dat loyaliteit een belangrijk thema is en aandacht vraagt en mag blijven krijgen in ondersteuning. Ze willen hierin graag eigen regie behouden. Wanneer de gezinshuisouders de eigen ervaring en kennis kunnen delen en deze gekoppeld wordt aan theorie is de beste werkwijze.

Het is ons opgevallen dat veel interventies loyaliteit kort benoemen. Het is belangrijk dat interventies aansluiten op de praktijk en onderbouwd zijn met theorie. Er moet een balans zijn tussen theorie en praktijk. De theorie geeft meer verdieping aan de interventie en helpt de gezinshuisouder om het handelen te verantwoorden. Het is belangrijk dat er niet alleen wordt gericht op het gedrag, maar ook op de onderliggende laag van gedachten en gevoelens, daar waar loyaliteit juist speelt. Tegelijkertijd is het de kunst om het thema ook concreet te maken door middel van een werkvorm.

Product

Aansluitend op de aanbevelingen hebben wij een product ontwikkeld dat kan worden ingezet om loyaliteit bespreekbaar te maken met en tussen gezinshuisouders. Het product is een gespreksboek, genaamd Leer en inspireer'.

Het gespreksboek bevat 10 ervaringen van gezinshuisouders. We hebben vragen, opdrachten en stellingen aan de situaties toegevoegd, die gezinshuisouders ondersteunen om met elkaar in gesprek te gaan over loyaliteit. De situaties gaan in op verschillende aspecten die spelen rondom loyaliteit in het gezinshuis. Bij elk van deze aspecten hebben we theorie toegevoegd om verdieping te geven aan de ervaringen.

Het gespreksboek is zo ontwikkeld dat het makkelijk ingezet kan worden in een informeel gesprek, maar wat ons betreft kan het ook in een training of intervisiebijeenkomst gebruikt worden. Het gespreksboek is ontworpen voor het lectoraat, maar ook beschikbaar voor de organisaties om gezinshuisouders te ondersteunen.